

Znanstvena
utemeljenost
kriterija objave
STR.6

Kulturni
centar
Dugopolje
STR. 19

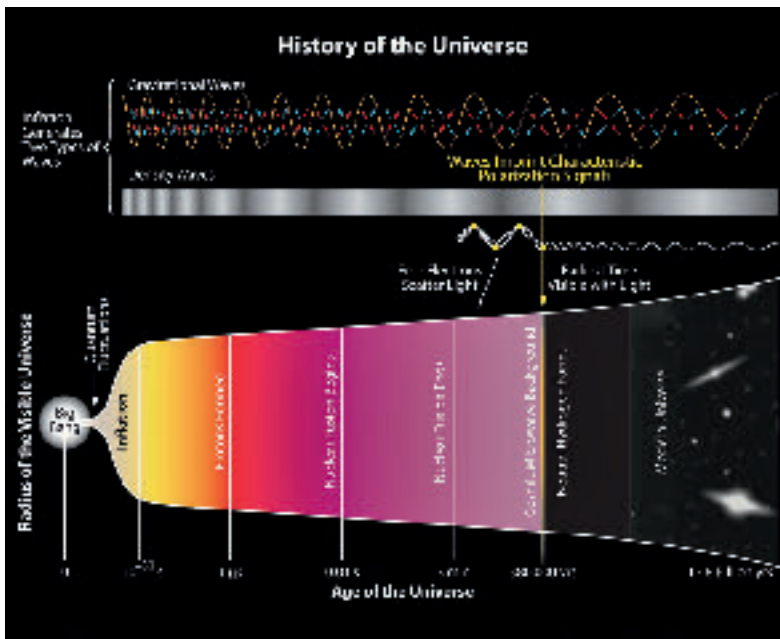

RENATO MATIĆ
Borite se za
svoje mišljenje!
STR. 21

god V.
broj 52.
24. ožujka
A.D. 2014.
www.unist.hr

universitas

list Sveučilišta u Splitu

IVICA PULJAK:
Epohalnost
otkrića
primordijalnih
gravitacijskih
valova

STR. 7

Jerko Rošin,
Split je
grad sjajne
budućnosti

MOSST

STR. 9-16

Gordana Raos: Studentski
život može biti kvalitetniji

STR. 8

Ive Šimat-Banov:
Hrvatsko kiparstvo od 1950.

STR. 18

Rodni stereotipi u zakonskom
tretiranju silovanja

STR. 20

Čudesno tijelo u sobi 100

STR. 22

Polemike:
Matko Marušić

STR. 2

Važne odluke
sveučilišnog Senata

STR. 3

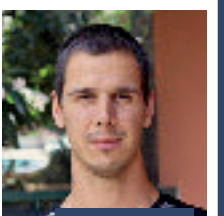
Welcome week
za strane studente

STR. 4

Projekt Nataše
Štambuk s FGAG-a

STR. 17

Splitski
Erasmus
studenti
u Europi

STR. 24

impressum ♦ **universitas** ♦ list Sveučilišta u Splitu ♦ **urednički kolegij** ♦ Franka Babić ♦ Petar Bačić ♦ Aleksandra Banić ♦ Tomislav Čizmić-Marović ♦ Irena Drmić-Hofman ♦ Suzana Kačić ♦ Bartulović ♦ Snježana Knezić ♦ Jelena Matešić ♦ Sandro Nižetić ♦ Ivan Perković (Zagreb) ♦ Jelena Novaković ♦ Marija Plazonić Šolić ♦ Leida Rizvan Sikimić ♦ Petra Šimundić ♦ Sagita Mirjam Sunara ♦ Ivana Vuka ♦ **fotografije** ♦ cropix ♦ **art direktor** ♦ Žarko Tičinović ♦ **glavni urednik** Duško Čizmić Marović ♦ **izdavač** ♦ Sveučilište u Splitu ♦ **za izdavača** ♦ prof. dr. sc. Ivan Pavić, rektor ♦ **adresa redakcije** ♦ Livanjska 5/IV ♦ tel 021/558 263 ♦ fax 021/558 262 ♦ universitas@unist.hr ♦ www.unist.hr/universitas

SVEUČILIŠTE U SPLITU PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKI FAKULTET SPLIT, TESLINA 12 NATJEČAJ

za upis na poslijediplomski sveučilišni studij u akademskoj godini 2013./2014. Istraživanje u edukaciji u području prirodnih i tehničkih znanosti na usmjerenja Biologija, Informatika, Kemija i Tehnika za stjecanje akademskog stupnja doktorata znanosti

1. UVJETI ZA UPIS

Na Natječaj se mogu prijaviti pristupnici koji pripadaju jednoj od sljedećih skupina:

Skupina I. pristupnici koji su završili:

- sveučilišni diplomski jednopredmetni ili dvopredmetni studij nastavničkog smjera odgovarajuće struke,
- sveučilišni dodiplomski studij nastavnčkog smjera odgovarajuće struke,
- sveučilišni diplomski studij inženjerskog ili istraživačkog smjera (dipl. ing. struke nakon četverogodišnjeg studija ili magistar struke nakon studija po bolonjskom sustavu 3+2 ili integrirani studij 0+5), uz stečene pedagoške kompetencije u iznosu od 60 ECTS bodova.

Skupina II.: pristupnici koji su stekli akademski stupanj magistra znanosti završetkom poslijediplomskog studija didaktike prirodnih znanosti.

Skupina III.: pristupnici koji su odslušali i položili sve predmete na poslijediplomskom magistarskom studiju iz didaktike prirodnih znanosti, a nisu obranili magistarski rad.

Minimalna prosječna ocjena pristupnika tijekom prethodno završenih studija mora biti 3,8. Iznimno, Povjerenstvo može odobriti upis i kandidatima s prosječnom ocjenom manjom od 3,8 ali ne manjom od 3,0.

Pristupnik mora poznavati engleski jezik u mjeri koja osigurava neometano praćenje znanstvene literature (razina B2).

Pristupnik koji se prijavi na natječaj i ispunjava uvjete, pozvat će se na razgovor u cilju utvrđivanja motiviranosti i interesa u istraživanju odabranog usmjerenja, uz mogućnost provjere njegovih kompetencija. Na temelju navedenoga konačnu odluku o upisu pristupnika donosi Povjerenstvo.

2. BROJ PRISTUPNIKA, ŠKOLARINA I TRAJANJE STUDIA

- Upisna kvota je 20 studenata.
- Školarina u prvoj godini studija iznosi 15.000 kuna.
- Studij traje 3 godine i nosi 180 ECTS bodova.

Uz prijavu na Natječaj pristupnik prilaže navedenu dokumentaciju:

- Ovjerenu presliku diplome dodiplomskog odnosno diplomskog studija •prijepis ocjena dodiplomskog odnosno diplomskog studija s prosjekom ocjena •uvjerenje o stečenoj pedagoškoj kompetenciji u iznosu od 60 ECTS bodova •ovjerenu presliku diplome o stečenom stupnju magistra znanosti •prijepis ocjena magistarskog studija s prosjekom ocjena •dokaz o znanju engleskog jezika •životopis s popisom objavljenih znanstvenih ili stručnih radova •rodni list •domovnicu ili dokaz o državljanstvu za strane državljane •izjavu pristupnika o načinu plaćanja studija (cjelokupni iznos ili semestralni obroci)

Pristupnik može priložiti i preporuku/e profesora i/ili potencijalnog mentora.

Obrazac za prijavu nalazi se na službenim internetskim stranicama Fakulteta. Prijave s potrebnom dokumentacijom podnose se od 1. do 30. travnja 2014. g. osobno u Tajništvo Fakulteta u Teslinoj 12, 21000 Split, svakim radnim danom od 9 do 15 sati ili poštom uz naznaku Natječaj za poslijediplomski sveučilišni studij – Istraživanje u edukaciji u području prirodnih i tehničkih znanosti na adresu: Sveučilište u Splitu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Teslina 12, 21000 Split.

polemike

Prof. Matko Marušić: Osam malih pravila za jednu veliku nesreću

Prema Universitasu od 24. veljače 2014., Filozofski fakultet u Splitu pridružio se Koordinaciji filozofskih i teoloških fakulteta koja je 21. siječnja 2014. donijela „Načela vrednovanja rezultata znanstvenog rada u humanističkim znanostima“. Mediji su i prije bili izvjestili o Načelima ali, koliko znam, na stvarnu poruku tih načela nitko nije reagirao. A reagiranje je potrebno jer se radi o pogrešci koja može imati dalekosežne negativne posljedice, ne samo za rečene znanosti, nego, što je mnogo važnije i zbog čega se ovdje i javljam, za hrvatsku kulturu i znanost i njihovo prepoznavanje i poštovanje u svijetu.

Humanistika nacionalno najvažnija

Za prepoznavanje i poštovanje Hrvatske u svijetu, humanističke su znanosti važnije nego bilo koje drugo znanstveno područje, upravo zato što se odnose na nacionalne specifičnosti! Hrvatska kroz, na primjer, medicinu, svijetu može predstaviti samo svoju kvalitetu, a malo ili nimalo neku hrvatsku specifičnost koja doista obilježava, definira i časti tu državu. Humanistika, međutim, može svijet upoznati s hrvatskom poviješću, jezikom, umjetnošću, folklorom – pa i s važnim teološkim specifičnostima (npr. nacionalnom jeziku u hrvatskoj crkvi u srednjem vijeku). Upravo je humanistika u slobodnoj i demokratskoj Hrvatskoj najpozvanija da svijetu kaže hrvatsku istinu – nasuprot neistinama kojima su naši neprijatelji stoljećima punili međunarodne znanstvene časopise, enciklopedije i druge baze podataka. Još se na mnogo, premnogo mjesta u svijetu hrvatski jezik naziva srpskohrvatskim, a hrvatska je povijest predstavljena podcjenjivačkim tonom i u najcrnijim bojama. Izmišljeni su brojevi, prekriveni događaji, ukradeni pisci, zatajeni velikani, zaničkanji ili oti doprinosi... ljudi... događaji – istina!

Do 1991. hrvatske su humanističke znanosti na svakoj razini, od zapošljavanja, preko učenja i mentoriranja do publiciranja, bile gušene i zatirane da ne bi svijetu rekla istinu i tako pridonijele međunarodnom poznavanju, poštovanju i (ne daj, Bože!) priznanju Hrvatske. Istinita hrvatska povijest šaptala se u pouzdanim privatnim krugovima, u jeziku je postojao popis zabranjenih riječi, a filozofija, politika, pravo, sociologija, ekonomija... bili su isključivo marksistički i – ništa drugo, dakle – ništa.

Nije se razvila tradicija međunarodne vidljivosti; ljudi potrebne znanstvene razine sporo se i teško stvaraju, a neprijatelj nije odustajao; hrvatska je

‘Osam načela vrednovanja u humanističkim znanostima’ imaju samo jednu poruku; hrvatski humanisti i teolozi ne žele svoje uratke izložiti međunarodnim kriterijima i recenzijama, žele pisati samo na hrvatskom jeziku i žele isključivo sami sebe ocjenjivati

humanistika ostala zatvorena u nacionalne okvire. Malobrojni izlasci na međunarodnu scenu otkrili su da su tamo kriteriji vrsnoće sasvim drukčiji i domoljubima se nije dalo gnjaviti, a protuhrvatski su elementi imali svoje privilegirane kanale; naposljetku se hrvatski ugled u slobodi nije povećavao, nego se čak nastavio smanjivati. Zato neka područja hrvatske znanosti za svijet ne postoje.

Ocjenjivati sam sebe?

„Osam načela vrjednovanja u humanističkim znanostima“ imaju samo jednu poruku; hrvatski humanisti i teolozi ne žele svoje uratke izložiti međunarodnim kriterijima i recenzijama, žele pisati samo na hrvatskom jeziku i žele isključivo sami sebe ocjenjivati. Nema potrebe raščlanjivati sve namjerno, a nepotrebno usložnjene rečenice „Načela“, jer pažljivo čitanje jasno otkriva cilj njihovih autora. Najprije ustraju na tome da se njihova djela nipošto ne smije procjenjivati po vrijednosti časopisa u kojima su ih objavili, nego izravnim čitanjem. Tako se prave da ne znaju da prije prihvaćanja za objavu recenzenti časopisa pažljivo čitaju te radove i odbijaju one koji nisu dovoljno dobri i da upravo stroža recenzija stvara vrjednija djela ugledne časopise. A možda i doista ne znaju za taj postupak... ili im on ne odgovara; u svakom slučaju, traže da se radovi ocjenjuju *nakon* što su objavljeni, tako da se – čitaju! Budući da jedno pravilo patetično ustraje na nepovrjedivosti i primarnosti hrvatskog jezika kao jezika znanosti, zatvara se krug izolacije i samodostatnosti: budući da samo Hrvati mogu čitati članke na hrvatskom jeziku i dati kvalitativnu ocjenu, a znanstvene uratke mogu čitati i ocjenjivati samo znanstvenici koji rade u danom području, proistječe da autori i podržavatelji „Načela“ ustraju da njihove znanstvene radove ocjenjuju oni sami.

„Načela“ filozofskih i teoloških fakulteta treća su tragedija i sramota suvremene hrvatske znanstvene zajednice: „Načela“ su složenim frazama

izrekla isto što su pak svojim specifičnim jezikom poručila četiri hrvatska pravna fakulteta i Politologija u Zagrebu – tužbom protiv Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta zbog pokušaja da se za napredovanje traže i međunarodno vidljive publikacije. Istu strategiju ima, i u isti mentalni sklop pripada, i odbijanje hrvatskih sveučilišta da se država na bilo koji način informira o njihovu baratanju novcem (afera ministar g. Linić – rektori).

Snaga cehovskih interesa

„Načela“, nažalost, i ponovno potvrđuju da osobni i cehovski interes ujedinjuje ljude bez obzira na njihovu vjeru, naciju, političko uvjerenje ili rodnu pripadnost. Teolozi su se udružili s kolegama koji i dalje studente uče da je religija opijum za narod, a socijalistički internacionalisti s kolegama koje inače nazivaju popovima i hrvatskim nacionalistima. Srce tame hrvatske akademске zajednice predvodi u pravnoj bitci za odustajanje od međunarodnih kriterija, a iza svega stoji nepodnošljiva laž koja postojanja bez stvarnog uporišta.

Na naslovnoj stranici Universitasa na kojoj je objavljena suglasnost Filozofskoga fakulteta s „osam načela vrjednovanja“ otisnut je i otprilike jednako velik naslov „Osamdeset milijardi eura programu Europske unije Obzor 2020.“ – obavijest o novcu koji Europa daje znanosti. Tko se nakon toga ima pravo čuditi mljekarima, poljoprivrednicima, ribarima i Gradu Splitu što iz EU fondova nisu povukli ni centa, a i neće?

Isprika

Ispričavamo se čitateljima što smo prilikom objave „Načela vrednovanja rezultata znanstvenog rada u području društvenih i humanističkih znanosti na individualnoj i institucionalnoj razini“ u prošlom broju, tehničkom omaškom propustili istaknuti da objavljujemo redakcijski skraćenu verziju „Načela...“, a da se puni tekst može naći na stranici www.ffst.hr. UREDNIŠTVO UNIVERSITASA

Mojmil Cević

Mojmil Cević izabran je u znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora – trajno zvanje za znanstveno područje Tehničkih znanosti, polje Elektrotehnika, grana Elektronika.

Neira Puizina-Ivić

Neira Puizina-Ivić izabrana je u znanstveno-nastavno zvanje redovite profesorice za znanstveno područje Biomedicine i zdravstva, polje Kliničke medicinske znanosti, grana Dermatovenerologija.

Nikola Bižaca

Nikola Bižaca izabran je u znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora – trajno zvanje za znanstveno područje Humanističkih znanosti, polje Teologija, grana Dogmatska teologija.

Ante Mateljan

Ante Mateljan izabran je u znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora – trajno zvanje za znanstveno područje Humanističkih znanosti, polje Teologija, grana Dogmatska teologija.

Luka Tomašević

Luka Tomašević izabran je u znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora – trajno zvanje za znanstveno područje Humanističkih znanosti, polje Teologija, grana Moralna teologija.

Jasna Puizina

Jasna Puizina izabrana je u znanstveno-nastavno zvanje redovite profesorice za znanstveno područje Prirodnih znanosti, polje Biologija, grana Biokemija i molekularna biologija i grana Genetika, evolucija i filogenija.

Sa jedne od prethodnih sjednica Senata Sveučilišta u Splitu

Uz dvije važne odluke Senata donesene 21. ožujka 2014.

Senat Sveučilišta u Splitu 21. ožujka izmjenom Statuta omogućio je da novi rektor može biti u nepunom radnom vremenu na Sveučilištu „... ali ne manje od 90%...“ Ovakvu odluku – izbog načelnih i zbog proceduralnih razloga – nisu podržale neke od najvećih sastavnica, poput FESB-a, Ekonomije, PMF-a, i FGAG-a, i nije realno očekivati da bi te razlike u dogledno vrijeme mogle nestati. No treba podsjetiti da se ne radi o automatizmu, jer primjenu nove norme Senat mora personalizirati (“Izuzetno, na temelju odobrenja Senata, izabrani rektor u svome mandatu može imati ugovor o radu u nepunom radnom vremenu...”). Time je povećan značaj i druge odluke, tj. da pri-

jedloge pravilnika o nepotizmu i sukobu interesa prije glasanja na Senatu raspravi dekanški kolegij. Očito, Senat je svjestan i načelnog i praktičnog značaja navedenih pravilnika i za akademsku, i za širu društvenu zajednicu. Radi ozbiljnije javne rasprave, donosimo minimalno kraćene tekstove prijedloga obaju pravilnika. (univ)

PRAVILNIK O PROFESIONALNIM SUKOBIMA (SUKOBIMA INTERESA I SUKOBIMA OBVEZA)

Članak 1.

Ovim se Pravilnikom uređuju profesionalni sukobi (sukobi interesa i sukobi obveza) koji su od negativnog utjecaja na rad zaposlenika Sveučilišta u Splitu (dalje – Sveučilište) te postupak utvrđivanja tih sukoba.

Članak 2.

(1) U smislu ovog Pravilnika:

1. profesionalni sukob je svaki sukob interesa ili sukob obveza,
2. mogući profesionalni sukob je svaka situacija koja po redovitom tijeku stvari može dovesti do profesionalnog sukoba,
3. sukob interesa je svaki utjecaj osobnog (stručnog, imovinskog) ili drugog interesa koji negativno djeluje ili bi mogao negativno djelovati na zaposlenikovo odlučivanje u tijelima Sveučilišta i njegovih sastavnica ili na savjesno i pošteno obavljanje njegova rada na Sveučilištu,
4. sukob obveza je svaki utjecaj obveza i aktivnosti izvan Sveučilišta koji negativno djeluje ili bi mogao negativno djelovati na rad zaposlenika na Sveučilištu,
5. bliska osobna veza postoji ako su zaposlenici međusobno ili zaposlenici i druge osobe braćni ili izvanbraćni drug ili istospolni partneri, srodnici po krvi u uspravnoj lozi, srodnici u pobočnoj i tazbinskoj lozi do trećeg stupnja te osobe koje su povezane posvojenjem, skrbništvom ili udomiteljstvom,
6. bliska poslovna veza postoji između zaposlenika i fizičkih osoba ako su sklopile ugovor na temelju kojeg ostvaruju zajedničku imovinsku korist, a između zaposlenika i pravne osobe ako zaposlenik ima gospodarski interes u trgovačkom društvu ili je njegov direktor, prokurist, član upravnog ili nadzornog odbora, gospodarski interes u trgovačkom društvu ima zaposlenik koji ima koristi od trgovačkog društva ili druge pravne osobe na temelju
 - a) obavljanja upravljačkih poslova,
 - b) članstva u trgovačkom društvu u kojem sudjeluje u temeljnom kapitalu s više od 0,5% ili je član nekog od društva osoba,
 - c) ugovora o obavljanju nekog rada, djela ili usluga po kojem dohodak godišnje prelazi 100.000,00 kuna,
8. članovi uprave Sveučilišta su rektor, prorektori, članovi Senata, članovi Sveučilišnog savjeta, dekani i prodekani,
9. zaposlenik je fizička osoba koja je u radnom odnosu sa Sveučilištem,
10. Sveučilište je Sveučilište u Splitu i svaka njegova sastavnica

SUKOB INTERESA

Članak 3.

Zaposlenik je dužan skrbiti da njegovi osobni (stručni, imovinski) ili drugi interesi ili interesi osoba s kojima je bliskoj osobnoj vezi i/ili bliskoj poslovnoj vezi ne utječu na njegovo savjesno i po-

šteno obavljanje rada na Sveučilištu.

Članak 4.

- (1) Zaposlenik koji ima gospodarski interes u trgovačkom društvu ili drugoj pravnoj osobi ne može sudjelovati u donošenju odluka o stupanju u poslovni odnos Sveučilišta s tim trgovačkim društvom ili drugom pravnom osobom te ni na koji drugi način utjecati na odnos Sveučilišta i trgovačkog društva ili druge pravne osobe u kojoj ima gospodarski interes.
- (2) Pravna osoba u kojoj član uprave Sveučilišta ima gospodarski interes ne može stupiti u poslovni odnos sa Sveučilištem. Gospodarski interes postoji i ako korist ostvaruje osoba u bliskoj osobnoj vezi i/ili bliskoj poslovnoj vezi sa članom uprave Sveučilišta.

SUKOB OBVEZA

Članak 5.

- (1) Zaposlenik je dužan savjesno i pošteno ispunjavati svoje nastavne i druge obveze na Sveučilištu u opsegu koji odgovara njegovim obvezama iz radnog odnosa.
- (2) Izvansveučilišne aktivnosti zaposlenika ne smiju umanjivati njegovu sposobnost na uredno ispunjavanje obveza iz st. 1. ovog članka.

POVJERENSTVO ZA ODLUČIVANJE O PROFESIONALNIM SUKOBIMA

Članak 6.

- (1) U svrhu provedbe ovog Pravilnika osniva se Povjerenstvo za odlučivanje o profesionalnim sukobima (u daljnjem tekstu – Povjerenstvo).
- (2) Povjerenstvo se sastoji od predstavnika sastavnica sa statusom pravne osobe i sastavnica sastusom podružnice.
- (3) Članove i predsjednika Povjerenstva imenuje Senat na mandat od 4 godine.
- (4) Mandat članova Povjerenstva počinje danom imenovanja i može se ponoviti.

Članak 7.

(1) Povjerenstvo vodi postupak radi davanja mišljenja o postojanju profesionalnih sukoba (u daljnjem tekstu - mišljenje).

Ostatak članka 7. i članak 8. reguliraju ovlasti predsjednika Povjerenstva te uvjete razrješivanja predsjednika i članova Povjerenstva.

POSTUPAK PRED POVJERENSTVOM RADI DAVANJA MIŠLJENJA

Članak 9.

- (1) Postupak pred Povjerenstvom pokreće se zahtjevom za davanje mišljenja zaposlenika koji je u mogućem profesionalnom sukobu ili zainteresirane osobe.
- (2) Zahtjev mora biti u pisanom obliku, obrazložen i potkrijepljen dokazima, te potpisan od podnositelja. Zahtjev se dostavlja osobi na koju se postupak odnosi.
- (3) U roku od 30 dana od dana primitka zahtjeva Povjerenstvo donosi mišljenje.
- (4) Protiv mišljenja Povjerenstva nije dopuštena žalba niti se može pokrenuti neki drugi postupak.
- (5) Mišljenje se dostavlja čelniku sastavnice, podnositelju zahtjeva i osobi na koju se odnosi zahtjev.
- (6) O mišljenju se obavještavaju rektor, Senat i Sveučilišni savjet Sveučilišta u Splitu.

PRAVILNIK O SPRJEČAVANJU NEPOTIZMA

Članak 1.

(1) Ovim se Pravilnikom uređuje sprječavanje nepotizma prilikom zapošljavanja povezanih osoba na Sveučilištu u Splitu i njegovim sastavnicama (u daljnjem tekstu - Sveučilište).

(2) Nepotizam u smislu ovog Pravilnika je zlo-upotreba položaja i drugih oblika moći u korist povezanih osoba na račun drugih kvalificiranih osoba.

(3) Zaposlenik u smislu ovog Pravilnika je fizička osoba koja je u radnom odnosu sa Sveučilištem.

(4) Povezane osobe, u smislu ovog Pravilnika, u odnosu na zaposlenika su braćni ili izvanbraćni drug ili istospolni partner, srodnici po krvi u uspravnoj lozi, srodnici u pobočnoj i tazbinskoj lozi do trećeg stupnja, te osobe koje su povezane posvojenjem, skrbništvom ili udomiteljstvom.

Članak 2.

(1) Zapošljavanje na Sveučilištu odvija se pod jednakim uvjetima, uz puno uvažavanje ustavnog načela jednakosti i jednake dostupnosti javnih službi.

(2) Zapošljavanje se temelji isključivo na izvršnosti.

(3) Kriteriji za zapošljavanje su najbolje odgovarajuće kvalifikacije osobe koja se prijavljuje na natječaj.

(4) Povezana osoba pri zapošljavanju ne smije zbog toga imati povoljniji položaj, niti smije zbog toga biti stavljena u nepovoljniji položaj.

POVJERENSTVO ZA SPRJEČAVANJE NEPOTIZMA

Članak 3.

(1) U svrhu provedbe ovog Pravilnika osniva se Povjerenstvo za sprječavanje nepotizma (u daljnjem tekstu - Povjerenstvo).

(2) Povjerenstvo se sastoji od predstavnika sastavnica sa statusom pravne osobe i sastavnica sa statusom podružnice.

(3) Članove i predsjednika Povjerenstva imenuje Senat na mandat od 4 godine.

(4) Mandat članova Povjerenstva počinje danom imenovanja i može se ponoviti.

Članak 4.

(1) Povjerenstvo vodi postupak radi davanja mišljenja o postojanju nepotizma (u daljnjem tekstu - mišljenje) prilikom zapošljavanja.

Ostatak članka 4. i članak 5. reguliraju ovlasti predsjednika Povjerenstva te uvjete razrješivanja predsjednika i članova Povjerenstva.

POSTUPAK PRED POVJERENSTVOM RADI DAVANJA MIŠLJENJA PRILIKOM ZAPOS LJAVANJA

Članak 6.

(1) Postupak pred Povjerenstvom pokreće se zahtjevom za davanje mišljenja prilikom zasnivanja radnog odnosa na prijedlog čelnika sastavnice kod koje se provodi natječaj, ako je u tom postupku povjerenstvo za izbor predložilo među kandidatima, osobu povezanu u smislu čl. 1. ovog Pravilnika s osobom koja je već zaposlena na istoj sastavnici.

(2) Kad se donese prijedlog odluke o izboru kandidata, a prije donošenja konačne odluke, prijedlog zajedno sa svim spisima koji se tiču izbora, dostavlja se Povjerenstvu, uz navođenje razloga zbog kojeg se odluka dostavlja.

(3) Zahtjev iz st. 1. ovog članka može podnijeti i zainteresirana osoba. Zahtjev mora biti u pisanom obliku, obrazložen i potkrijepljen dokazima, te potpisan od podnositelja. Zahtjev se dostavlja osobi na koju se postupak odnosi.

(4) U roku od 30 dana od dana primitka zahtjeva Povjerenstvo donosi mišljenje.

(5) Protiv mišljenja Povjerenstva nije dopuštena žalba niti se može pokrenuti neki drugi postupak.

(6) Mišljenje se dostavlja čelniku sastavnice, podnositelju zahtjeva i osobi na koju se odnosi zahtjev.

(7) O mišljenju se obavještavaju rektor, Senat i Sveučilišni savjet Sveučilišta u Splitu.

Članak 7.

Na pitanja koja nisu regulirana ovim Pravilnikom na odgovarajući način se primjenjuju odredbe Zakona o općem upravnom postupku.

SVEUČILIŠTE U SPLITU

sa Slobodnom Dalmacijom kao suorganizatorom u suradnji s Društvom profesora hrvatskoga jezika uz sponzorsku potporu Croatia osiguranja raspisuje

LITERARNI NAGRADNI NATJEČAJ

za najbolji rad na temu stiha Josipa Pupačića “Evo me, moj svijete, na raskršću tvome i mome”

1. Na Natječaju mogu sudjelovati svi maturanti, učenici četvrtih razreda srednjih škola.
2. Maturant može prijaviti do sada neobjavljen literarni rad inspiriran natječajnom temom.
3. Radove vrednuje Prosudbeno povjerenstvo od pet članova.
4. Odluka o dobitnicima i o svečanoj dodjeli nagrada bit će objavljena u svibanjskom broju Universitasa
5. Novčana nagrada za prvo mjesto iznosi 1500, za drugo 1000, a za treće 700 kuna.
6. Mentorima nagrađenih maturanata bit će dodijeljene prigodne plakete.
7. Deset najboljih radova bit će objavljeno na stranicama Universitasa.
8. Radove s podacima o školi, mentoru i maturantu treba poslati do 2. svibnja 2014. na poštansku adresu: Universitas, Livanjska 5, 21000 Split, ili elektroničkom poštom na universitas@unist.hr sa službene e-mail adrese škole koju maturant pohađa.

Rektor, prof. dr. sc. Ivan Pavić

sveučilišni život

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KEMIJSKO-TEHNOLOŠKI FAKULTET
RASPISUJE

NATJEČAJ

za izbor

jednog nastavnika u znanstveno-nastavno zvanje i radno mjesto izvanrednog profesora za znanstveno područje prirodne znanosti, znanstveno polje kemije, grana fizikalna kemija u Zavodu za fizikalnu kemiju.

Na Natječaju mogu ravnopravno sudjelovati pristupnici oba spola. Pristupnici trebaju ispunjavati opće i posebne uvjete utvrđene odredbama Zakona o radu (N.N. br. 149/09, 61/11. i 82/12), Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (N.N. br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 2/07. – Odluka USRH, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13. i 139/13).

Pristupnici uz prijavu trebaju priložiti:

- životopis
- presliku dokaza o državljanstvu
- preslike odgovarajućih diploma
- prikaz znanstvene, nastavne, odnosno stručne djelatnosti
- popis radova
- radove, odnosno separate radova relevantnih za izbor
- za pristupnike koji su strani državljanini dokaz o poznavanju hrvatskog jezika (C2-napredno znanje)
- drugu odgovarajuću dokumentaciju o ispunjavanju uvjeta za izbor.

Rok za podnošenje prijave je trideset (30) dana od dana objave u Narodnim novinama.

Prijave s dokazima o ispunjavanju uvjeta natječaja šalju se poštom na adresu Kemijsko-tehnološkog fakulteta, Teslina 10/V, 21000 Split

SVEUČILIŠTE U SPLITU
MEDICINSKI FAKULTET
RASPISUJE

NATJEČAJ

ZA IZBOR

- jednog nastavnika u znanstveno-nastavnom zvanju i na radnom mjestu redovitog profesora u trajnom zvanju za područje biomedicine i zdravstva, polje kliničke medicinske znanosti, grana oftalmologija u Katedri za oftalmologiju,

- jednog nastavnika u znanstveno-nastavnom zvanju i na radnom mjestu redovitog profesora u trajnom zvanju za područje biomedicine i zdravstva, polje kliničke medicinske znanosti, grana neurologija u Katedri za neurologiju,

- jednog nastavnika u znanstveno-nastavnom zvanju i na radnom mjestu izvanrednog profesora za područje biomedicine i zdravstva, polje kliničke medicinske znanosti, grana radiologija u Katedri za medicinsku radiologiju.

Pristupnici trebaju ispunjavati uvjete propisane Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13) te Pravilnikom o uvjetima i postupku izbora u zvanja Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Splitu (veljača 2014.). Potrebna dokumentacija i dokazi koje je potrebno priložiti za izbor u određeno zvanje objavljeni su na mrežnoj adresi Povjerenstva za kadrove (<http://www.mefst.hr/kadrovi>). Na oglašena radna mjesta mogu se javiti osobe oba spola. Prijave se podnose poštom u roku od 30 dana od objave natječaja na adresu: SVEUČILIŠTE U SPLITU MEDICINSKI FAKULTET Šoltanska 2, 21000 Split

Međunarodna ljetna škola za daljinska istraživanja u Splitu

“Daljinska istraživanja” naziv je tehnologije koja se koristi u multidisciplinarnim znanstvenim istraživanjima u svrhu mjerenja i promatranja značajnih bio-geo-fizičkih karakteristika terena i antropogenih aktivnosti na terenu. Ova tehnologija se zasniva na principima svojstava elektromagnetnog zračenja. Koristeći različite aero i satelitske senzore, podaci za daljinska istraživanja se baziraju na različitim karakteristikama odbijanja svjetlosti, tj. reflektivnosti, koje posjeduju vegetacija, tlo, stijene, voda, atmosfera i infrastruktura.

Informacije dobivene iz digitalnih snimaka predstavljaju važne ulazne informacije za modeliranje globalnog ugljičnog ciklusa, klimatskih promjena i prognoza, biofizičkih i biokemijskih svojstava vegetacije, globalnog energijskog ciklusa, kemijskih svojstava atmosfere, geoloških karakteristika tla i prirodnih nepogoda. Daljinska istraživanja su od važnosti za hidrologe, hidrogeologe i oceanografe.

Prostorna raspoređenost snježnog pokrivača i evapotranspiracije praćeni preko digitalnih snimaka su važni faktori za analiziranje i modeliranje vodenog ciklusa.

G-ECO Research (Toronto, Canada) pod vodstvom dr. Anite Šimić Milas organizira međunarodnu ljetnu školu za daljinska istraživanja u Splitu, 21. - 23. svibnja. Pokrovitelji su Europska organizacija EARSeL i Bowling Green State University iz Amerike

Dr. Anita Šimić Milas već nekoliko godina surađuje s hrvatskim znanstvenicima i pridonosi razvoju ove tehnologije u Hrvatskoj. U sklopu fonda “Jedinstvo uz pomoć znanja” (UKF) i uz podršku Ministarstva za znanost i sport, dr. Šimić Milas je surađivala s dr. Ivicom Ljubenkovom i pok. dr. Antom Graovcem. Ovaj put dr. Šimić Milas je odlučila dovesti vrhunske svjetske stručnjake iz USA, Italije, Njemačke, Republike Češke i Hrvatske, kako bi promovirala važnost daljinskih snimanja u Hrvatskoj i unaprijedila Hrvatsku integraciju s europskim i svjetskim sveučilištima i organizacijama. Dr. Šimić Milas zahvaljuje tvrtci Geosat (Zagreb), Fakultetu elektrotehnike i računarstva (Zagreb), Fakultetu elektrotehnike, strojarstva i brodogradnje (Split) i Fakultetu građevinarstva, arhitekture i geodezije (Split) na podršci, te Hrvatskoj akademiji znanosti i umjetnosti na njihovoj financijskoj potpori.

sa, te podzemnih voda i njihove kontaminacije. Zagađenja i biološka stanja površinskih slatkih voda i mora, te ribarstva, mogu biti s lakoćom praćena upotrebljavajući daljinska istraživanja. Biološka raznolikost obale i kopna, te degradacija tla su dodatna područja gdje se ova tehnologija intenzivno koristi.

Upoznavanje najnovijih tehnika daljinskih snimanja

Daljinska istraživanja su prihvaćena kao najobuhvatnija tehnologija za praćenje stanja šuma i zaštite okoliša, mapiranje prirodnih površinskih pokrivača te za mapiranje indeksa zelenila vegetacija. Poljoprivredne kulture i njihova produktivnost se sve češće prate upotrebom ove tehnologije. U mnogim zemljama tehnologija daljinskih istraživanja se rapidno razvija, bilo kao posebna disciplina ili kao dio geoinformacijskih sustava (GIS).

SplitRS 2014 nudi studentima i mladim stručnjacima upoznavanje s najnovijim tehnikama daljinskih snimanja. Prepoznavanje informacija iz satelitskih snimaka u područjima vegetacije, geologije, vodenih sistema koristeći geoinformacijski sustav (GIS), i klimatskih parametara, kao i poludnevna hands-on radionica za upotrebu LiDAR, laserskog daljinskog instrumenta bit će integralni dio škole. Informacije o SplitRS 2014 ljetnoj školi mogu se naći na web-stranici splitremotesensing.com. Dr. Nicolas Younan (Mississippi State University, USA) će održati predavanja na FESB-u uoči škole.

MATE TERZE

Projekt za studente ‘Social impact award’

U prostorijama Impact HUB-a Zagreb 11. ožujka je kick-off konferencijom otvoren projekt Social impact award. Riječ je o međunarodnom projektu koji je pokrenut 2009. godine u Beču, ove godine u njemu sudjeluje osam zemalja, među kojima je prvi put i Hrvatska, a njegova je misija

poticanje društvenog poduzetništva među studentima. U projektu mogu sudjelovati studenti svih hrvatskih sveučilišta koji imaju poslovnu ideju ili poslovni plan koji je pokrenut u posljednje dvije godine. Najmanje 50 posto tima moraju činiti studenti. U sklopu projekta održano je nekoliko otvorenih radionica koje su mogli pohađati svi zainteresirani za socijalno poduzetništvo. Rok za prijavu za sudjelovanje u projektu u kojem natjecatelji mogu osvojiti vrijedne nagrade je 15. travnja. Nakon prijava slijedi “pre-screening proces” i intervju s prijavljenim timovima te glasovanje stručnog žirija, a proglaše-

nje pobjednika najavljeno je za 21. svibnja. Četiri prvoplasirana tima dobit će novčanu nagradu od 1500 eura, mogućnost korištenja mentora i prostorija Impact HUB-a Zagreb te sudjelovanje na dva internacionalna okupljanja mladih društvenih poduzetnika.

IVAN PERKOV

Tjedan dobrodošlice stranim studentima

Piše:
TONKA
PETRIČEVIĆ

Početkom ožujka studentska udruga ESN Split je u suradnji s Uredom za međunarodnu suradnju organizirala Welcome week – tjedan dobrodošlice za strane studente koji će provesti ljetni semestar akademске godine 2013./2014. na Sveučilištu u Splitu. Tjedan je započeo u multifunkcionalnoj dvorani Sveučilišne knjižnice, gdje su djelatnice Ureda za međunarodnu suradnju izrazile dobrodošlicu studentima te ih upoznale sa Sveučilištem, gradom domaćinom, administrativnim procedurama po-

trebnim za boravak i ostalim korisnim informacijama. Službenom dijelu Welcome weeka uslijedio je niz neformalnih druženja, kojima su se uz strane studente priključili i polaznici Croaticuma, projekta učenja hrvatskog jezika za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Sa zadovoljstvom smo ugostili i predstavnike ESN-a MacErasmus, prijateljske udruge iz Macerate u Italiji pa je u ovom Welcome weeku sudjelovalo više od 60 ljudi, najviše dosad. Program je započeo igrom istraživanja grada - Split city game - u kojoj su natjecatelji trebali pronaći zadane gradske lokacije. Internacionalni timovi, u novoj sredini, na kreativnim zadacima probudili su istraživački duh, a jedan jedini tim koji je u zadanom vremenu odradio sve zadatke bio je nagrađen. Sudionike Welcome Weeka u Trogiru su vodiči upoznavali s kulturnom baštinom,

nakon čega je uslijedio ručak na otvorenom, uz razgovor na 15-ak jezika.

Vikend je počeo večerom iz tradicionalne splitske kuhinje, a zabava je uz Erasmus welcome party trajala do jutarnjih sati na različitim lokacijama. Pikenik na Marjanu u sunčanu nedjelju uz glazbu, ples, društvene

igre, hranu i piće pokazao se idealnim završetkom tjedna. Čini se da je ovakav Welcome week kumovao odluci nekih studenata da zatraže produljenje boravka u Splitu i na ljetni semestar, a nema sumnje da će većini stranih studenata boravak na Sveučilištu u Splitu ostati u lijepom sjećanju.

‘Danas sam ja učitelj’

U sklopu 1. studentskog dana Suvremene tehnologije u obrazovanju (STO), 24. travnja, održat će se natjecanje za studente pod nazivom “Danas sam ja učitelj”. Cilj natjecanja je dati priliku studentima učiteljskih usmjerenja, budućim nastavnicima, da predstave svoje inovativne ideje za primjenu informacijsko-komunikacijskih tehnologija u nastavi, odnosno da pokažu kako i kojim tehnologijama se služe u učenju. Radove je moguće prijaviti u dvije kategorije: Nastava na e-način - kategorija namijenjena prije svega studentima učiteljskih fakulteta i fakulteta s nastavničkim smjerovima (budući učitelji/nastavnici) i E-učenje u mom stilu - namijenjeno svim studentima, bez obzira na usmjerenje.

Na Pravnom fakultetu 4. ožujka promovirano je 70 stručnih specijalista javne uprave

Na Filozofskom fakultetu 28. veljače promovirano 29 diplomiranih po "starom programu", 35 stručnih prvostupnika i 60 magistara primarnog obrazovanja

Pomorski fakultet partner TEMPUS projekta MArED

TEMPUS projekt MArED (Modernizing and harmonizing maritime education in Montenegro and Albania), u kojem je jedan od partnera Sveučilište u Splitu, Pomorski fa-

kultet, predstavljen je 21. i 22. veljače u Kotoru, Crna Gora. Koordinator projekta je Univerzitet Crne Gore, a uz Pomorski fakultet, u njemu sudjeluje još 17 partnera iz Španjolske,

Slovenije, Hrvatske, Austrije, Rumunjske, Albanije i Crne Gore. Ukupna vrijednost projekta je 1.154.778,99 eura, u trajanju od tri godine. Cilj projekta je ostvarivanje zajednič-

koga nastavnog programa za Pomorsku nautiku i brodogradnju prema STCW zahtjevima, a koji bi se implementirao za na sveučilišta Albanije i Crne Gore. **F.B.**

Krenula regionalna sveučilišna liga u košarci

Iako razgovori s ruskom ISBL ligom nisu uspješno privedeni kraju jer uvjeti ruske VTB banke nisu zadovoljili osnivače regionalne košarkaške lige (što u skoroj budućnosti ne isključuje formiranje jedinstvene studentske eurolige), počela je košarkaška regionalna liga turnirom u Novom Sadu, te susretom između Sveučilišta u Splitu i Sveučilišta u Rijeci. Podsjetimo, u sklopu konferencije u gradskoj Vijećnici na Korzu u Rijeci, prije dva mjeseca potpisana je i Povelja o regionalnoj međudržavnoj suradnji na području akademskog sporta. Povelju su potpisali ministri iz regi-

je nadležni za sport: dr. sc. Željko Jovanović, ministar znanosti, obrazovanja i sporta RH, g. Igor Vušurović, direktor Uprave za mlade i sport Vlade Crne Gore, dr. sc. Jernej Pikalo, ministar obrazovanja, znanosti i sporta Republike Slovenije i g. Vanja Udovičić, ministar mladih i sporta Republike Srbije, a regionalna liga u košarci je prvi projekt koji će se širiti i na ostale sportove. Sveučilište u Splitu je na put krenulo znatno oslabljeno, jer trener Karaš nije mogao računati na prvotimce Kaštela i Alkara, te je pretrpjelo svoj prvi košarkaški poraz od kolega iz Rijeke. **V.M.**

Suradnja FESB-a i Siemens Convergence Creators

FESB i Siemens Convergence Creators d.o.o. sklopili su 21. veljače sporazum o znanstveno-istraživačkoj, obrazovnoj, tehničko-stručnoj i poslovnoj suradnji. Sporazum su potpisali dekan FESB-a izv. prof. dr. sc. Srdjan Podrug te sa strane Siemens Convergence Creators d.o.o. predsjednik uprave Darko Tukulj, dipl. ing. te član uprave mr. sc. Zvonimir Oreč. **Siemens Convergence Creators** sa sjedištem u Beču globalni je ponuđač inovativnih ICT proizvoda, rješenja i servisa u području komunikacija i multimedije. U Hrvatskoj uspješno posluje od 1995. godine kao dio lokalne Siemensove kompanije, a od početka 2013. godine su samostalna kompanija u okviru globalnog Siemensova koncerna. U Hrvatskoj je trenutno

zaposleno više od 300 stručnjaka na lokacijama u Osijeku, Zagrebu i Splitu što Hrvatsku čini jednom od ključnih zemalja grupe. Siemens Convergence Creators u Splitu je definitivno jedna od ključnih lokacija, a jedna od stavki u toj ključnosti su kompetencije njihovih djelatnika. Suradnjom s FESB-om žele postići izvrsnost i omogućiti studentima stručno usavršavanje i stvarno iskustvo na projektima. Studenti koji trenutno vrše jednu ili više obveza (diplomski rad, studentska praksa i stručno usavršavanje na projektima) u kompaniji su: Krno Knego, Lea Mladineo, Anamarija Rađa, Duje Ančić, Krešimir Lešić, Darko Šupe, Zrinka Koprčina, Ante Rukavina, Zoran Gladoić i Matea Pleić. **V.M.**

SVEUČILIŠTE U SPLITU
PRIRODOSLOVNO-MATEMATIČKI FAKULTET

Raspisuje

NATJEČAJ

Za izbor:

- jednog nastavnika u naslovno znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora-trajno zvanje, za znanstveno područje prirodnih znanosti, polje fizika, grana biofizika i medicinska fizika (bez zasnivanja radnog odnosa);
- jednog nastavnika u naslovno znanstveno-nastavno zvanje redovitog profesora, za znanstveno područje prirodnih znanosti, polje fizika, grana biofizika i medicinska fizika (bez zasnivanja radnog odnosa);
- jednog suradnika u naslovno suradničko zvanje asistenta, za znanstveno područje prirodnih znanosti, polje fizika (bez zasnivanja radnog odnosa);
- tri suradnika u naslovno suradničko zvanje asistenta, za znanstveno područje prirodnih znanosti, polje matematika (bez zasnivanja radnog odnosa);
- četiri suradnika u naslovno suradničko zvanje asistenta, za znanstveno područje tehničkih znanosti, polje računarstvo (bez zasnivanja radnog odnosa).

Pristupnici moraju ispunjavati opće uvjete propisane Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (NN 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 2/07-Odluka USRH, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13) te Odluke Rektorskog zbora o nužnim uvjetima za ocjenu nastavne i stručne djelatnosti.

Pristupnici pod točkom 1. i 2. uz prijavu prilažu: životopis, dokaze o ispunjavanju propisanih uvjeta, bibliografiju te podatke o znanstvenoj, nastavnoj i stručnoj djelatnosti (životopis te bibliografiju s podacima o znanstvenoj, nastavnoj i stručnoj djelatnosti, potrebno je dostaviti i na CD-u).

Uz navedenu dokumentaciju potrebno je priložiti dokaz o državljanstvu, a strani državljani dužni su priložiti i dokaz o poznavanju hrvatskog jezika (napredna razina).

Pristupnici pod točkom 3. – 5. uz prijavu prilažu: životopis, presliku domovnice, presliku diplome o stečenoj odgovarajućoj stručnoj spremi i prijepis ocjena s prosjekom.

Prijave se dostavljaju u roku od 30 dana od dana objave natječaja, na adresu: Sveučilište u Splitu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Teslina 12, 21 000 Split.

Na natječaj se mogu prijaviti osobe oba spola. Nepravodobne i nepotpune prijave neće se razmatrati. O rezultatima natječaja pristupnici će biti obaviješteni u zakonskom roku.

znanost

Piše:

PROF. DR. SC. DAMIR SAPUNAR

U Splitu je 17. ožujka u Kino-teci Zlatna vrata promovirana knjiga *Gdje su dokazi?*, koju je napisala skupina od četvero britanskih autora koji se bave medicinom utemeljenom na dokazima, a na hrvatski jezik volonterski prevela prof. dr. sc. Livia Puljak s Medicinskog fakulteta u Splitu. Knjigu su promovirali prof. dr. sc. Matko Marušić, spisateljica Tanja Mravak i prof. dr. sc. Livia Puljak.

Knjiga "Gdje su dokazi?" na jednostavan način objašnjava kako možemo znati da je neka terapija učinkovita i sigurna, i koliko su pouzdani dokazi o učinkovitosti i sigurnosti terapije. Odgovor na pitanje što je učinkovito i sigurno daje nam objektivne provjere. A postoji samo jedan objektivni način na koji možemo provjeriti je li neka terapija učinkovita i sigurna, i pritom uopće nije važno o kojoj vrsti terapije se radi – je li to možda savjet, vrsta hrane, dodatak hrani, fizikalna terapija, kirurški zahvat ili pak tableta. Najbolji način za provjeru učinkovitosti i sigurnosti terapija je objektivno napravljen klinički pokus. To možda ne zvuči kao velika filozofija, ali iznenadili biste se kad biste doznali koliko mnogo rutinskih terapija nije provjereno na objektivni način, ili je provjereno kliničkim pokusima koji su bili loše kvalitete i koji su uključili mali broj ispitanika.

Smrtonosni savjet za njegu dojenčadi

Kad se propisuju terapije koje nisu istražene na objektivni način, posljedice mogu biti pogubne i za pacijenta i

Knjiga koja je dobra za vaše zdravlje

Matko Marušić: Medicina je posebno zagađena predrasudama i prijevarama i u njoj treba biti najustrajni da se za svaku tvrdnju i postupak pribave i pokažu dokazi koji moraju biti dostatno jaki

za zdravstveni sustav. U knjizi "Gdje su dokazi?" spominju se brojni primjeri nedovoljno istraženih postupaka korištenih u medicini, koji se ponekad temelje na logičnim teorijama, a čija je štetnost dokazana objektivnim testovima tek nakon 10, 20 ili 40 godina. Da ne moraju samo zahvati i tablete biti opasni, pokazuje nam dojmjljiva priča o jednom smrtonosnom savjetu. Naime, 1950-ih u Sjedinjenim Američkim Državama počela se objavljivati knjiga Dr. Benjamina Spocka koja se zvala *Njega dojenčeta i djeteta* (engl. *Baby and Child Care*). To je u SAD-u bila najprodavanija knjiga nakon biblije. Dr. Spock je u knjizi nekih petnaestak godina davao roditeljima savjet da djecu pognu na trbuh i to je objašnjavao naoko nepobitnom logikom – po njemu, ako se dijete pognu na leđa onda može povratiti i ugušiti se povraćenim sadržajem, a osim toga, pisao je, dijete ima sklonost uvijek glavu okrenuti na jednu stranu pa može glava ostati spljo-

Promocija knjige 'Gdje su dokazi?' u Splitu: prof. dr. sc. Matko Marušić, prof. dr. sc. Livia Puljak koja je prevela knjigu i spisateljica Tanja Mravak

štena. Nažalost, polijeganje djece na trbuh postalo je rutinska praksa i u obiteljima i u bolnicama, a na koncu se utvrdilo da je takav položaj spavanja povezan s većom učestalošću iznenadne dojenačke smrti (tzv. smrt u kolijevci). Nakon što je takva praksa napuštena, došlo je do dramatičnog smanjenja iznenadnih smrti djece. Nažalost, bilo je potrebno 40 godina dok su napravljeni i zbirno analizirani objektivni testovi tog nesretnog savjeta, nakon čega su prove-

dene brojne javne kampanje u kojima su roditelji pozivani da djecu pognu na leđa.

dene brojne javne kampanje u kojima su roditelji pozivani da djecu pognu na leđa.

Sporna mamografija

Knjiga se bavi i pitanjem ranog otkrivanja bolesti. Često se promoviraju testovi kojima se određene bolesti mogu otkriti u ranoj fazi, a prešućuju se moguće negativne posljedice takvih testiranja. Na primjer, kad se govori o pretragama kojima je cilj otkriti karcinom dojke mamografijom ili karcinom prostate pomoću specifič-

nog prostatičnog antigena (PSA), pacijenti trebaju znati da takve pretrage imaju i svoju negativnu stranu, da otkrivaju velik broj promjena koje pacijentima nikad ne bi uzrokovala probleme, a da neke karcinome ne otkriju.

Rutinski probir pomoću mamografije dobro je uođan u brojnim zemljama pa bi se moglo pomisliti da je utemeljen na čvrstim dokazima prema kojima koristi od te pretrage nadmašuju moguće rizike. Jedan je američki stručnjak za javno zdravstvo 2010. godine izjavio da ni jedan test probira nije bolje istražen od mamografije, a da to i dalje ostaje jedno od najspornijih pitanja u medicinskoj zajednici.

Odgovorno je i pametno tražiti dokaze

Knjiga je pisana jednostavnim jezikom i prepuna je zanimljivih primjera iz medicinske prakse. Kao takva, knjiga će inspirirati i pacijente i zdravstvene djelatnike. Objasnjavaju i kako se rješavaju dvojbe o učincima terapija, opisuju je zašto pretjerano reguliranje istraživanja može biti štetno te daje primjere dobrih, loših i nepotrebnih istraživanja.

Slijede li urednici časopisa vlastite kri

Piše:

MARIO MALIČKI, DR. MED.

„Vjerojatno ne postoji užasniji trenutak prosvjetljenja od onoga u kojem otkrijete da je vaš otac čovjek - od ljudskog mesa.“

Frank Herbert, Dina

U časopisu JAMA (engl. Journal of American Medical Association), 12. ožujka 2014. g. zajedno s Erikom von Elmom i Anom Marušićem kao koautorima, objavio sam istraživanje o vrsti studija, ishodu i financiranju znanstvenih radova koji proučavaju uredničke odluke i sam proces recenzije znanstvenih radova. Kao mladom asistentu, publikacija u časopisu čiji je čimbenik odjeka 29.978 (engl. impact factor), velika je nagrada i priznanje, do kojeg nikada ne bi došlo da ni-

Znanstvenici s Medicinskog fakulteta objavili istraživanje u prestižnom medicinskom časopisu o temi znanstvene utemeljenosti procesa recenzije radova

sam imao čast biti okružen briljantnim znanstvenicima na Medicinskom fakultetu u Splitu, kao i fenomenalnim osobama i rodbini iz mogega privatnoga života. Ali ta osobna sreća na stranu, ostaje pitanje što je to u našem istraživanju prepoznato i ocijenjeno kao vrijedno takvog prestiža.

Urednici kao 'vratari znanja'

U prosincu 2012. godine u Barceloni, na poziv ne-profitne udruge Esteve (engl. Esteve Foundation) sudjelovao sam s mentoricom prof. dr. sc. Anom Marušić na okruglom stolu čija je tema bila *Istraživanja urednika*. Urednici znanstvenih časopisa smatraju se „vratarima znanja“ (engl. gatekeepers of knowledge) jer odlučuju hoće li istraživanje nekog znanstvenika biti objavljeno u njihovom časopisu. Pa iako danas postoje časopisi (npr. PLoS One) koji će objaviti svaki rad koji im se pošalje,

naravno pod uvjetom da je taj rad prošao kritički osvrt nezavisnih recenzenata, većina znanstvenih časopisa današnjice ipak si to ne može priuštiti, niti ima dovoljno zaposlenih i suradnika koji bi mogli recenzirati sve radove koji im pristignu. Upravo zbog toga, urednici znanstvenih časopisa odabiru one radove za koje smatraju da će imati veći odjek u međunarodnoj zajednici, te time pridonijeti i samom prestižu časopisa i znanosti općenito. Ukratko, cijeli proces objave znanstvenoga rada temelji se na procesu nezavisne recenzije stručnjaka (najčešće 2-3 recenzenta), bez obzira na samu duljinu trajanja pojedinog istraživanja. Iako danas ima pokušaja prebacivanja važnosti recenzije prije objave članka, na onu nakon objave (engl. post-publication review), taj sustav još nije zaživio, jer sa sobom nosi i druge probleme, poput moguće veće učestalosti iz-

mišljanja podataka i manjka truda oko same znanstvene publikacije.

I recenzente i urednike pod povećalo!

Bilo kako bilo, 1989. organiziran je prvi međunarodni kongres o recenzijama i biomedicinskim publikacijama (engl. International Congresses on Peer Review and Biomedical Publication) s idejom da se proces recenziranja znanstvenih članaka i uredničkih odluka stavi pod

isto povećalo pod koje urednici stavljaju same znanstvene radove. Do sada je održano 7 takvih kongresa, i na njima su sudjelovali urednici mnogih medicinskih časopisa, od onih najprestižnijih (poput JAMA, BMJ, NEJM, Lancet), preko urednika PLoS Onea, te urednika regionalnih časopisa. Razgovarajući u Barceloni o svim aspektima uredničkoga posla, prof. Marušić došla je na izvrsnu ideju - da procijenimo koliko se i kako razvila znan-

stvena utemeljenost procesa recenzije radova, i to na način da pregledamo sva istraživanja ikad prezentirana na prethodno spomenutim kongresima. I ono što smo našli nije bilo baš za pohvalu suvremenoj biomedicinskoj znanosti: od 614 prezentiranih istraživanja, samo njih 32 su bila osmišljena kao randomizirani klinički pokusi, koji inače predstavljaju zlatni standard dokaza u medicini. Čak 210 istraživanja nikada nije ni objavljeno

Knjiga je prevedena u okviru projekta popularizacije znanosti Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta. Stoga je i cijena knjige, koja je izdana u nakladi Profila, vrlo pristupačna i iznosi 49 kn kako bi je mogli kupiti svi koji su zainteresirani za vlastito zdravlje. Izdavanje knjige i pripadajuće mrežne stranice dio je aktivnosti Hrvatskog Cochrane ogranka, neprofitne organizacije koja djeluje pri Medicinskom fakultetu u Splitu i promiče medicinu utemeljenu na dokazima.

Prof. Matko Marušić ova-ko je opisao zašto ovu knjigu treba pročitati: “U životu, zdravlju i zdravstvu ima previše neznanja, improvizacija, prijevara i blefiranja. Zato se čovjek odgovoran, oprezan i pаметan za sve na svijetu mora okrenuti dokazima. Medicina je posebno zagađena predrasudama i prevarama i u njoj treba biti najustrajniji da se za svaku tvrdnju i postupak pribave i pokažu dokazi. Ti dokazi moraju biti dostatno jaki. Medicina zna ustroj dokaza i zna procijeniti njihovu snagu i o tome govori ova knjiga. Svakako je pročitajte.”

iterije?

u nekom znanstvenom časopisu, a samo polovica (56%) imala je isti broj i redoslijed autora na sažetku predstavljenom na kongresu kao i na kasnijoj publikaciji u znanstvenom časopisu.

I sada dolazimo do pitanja što ti i drugi podaci koji smo pronašli zapravo znače: urednici koji kroje proces biomedicinskog objavljivanja znanstvenih radova i prozivaju znanstvenike zbog manjaka njihovih znanstvenih radova i zbog njihova neobjavljivanja, sami ne objavljuju sve svoje radove i često ne transparentno donose odluke koje imaju utjecaja na međunarodnu znanstvenu zajednicu i život ljudi.

U današnjem svijetu manjka ideala, znanstveni radovi trebali bi omogućiti mladim znanstvenicima da uče iz radova drugih i da teže objektivnosti znanstvenih radova, ali se sve više otkriva da su znanstveni radovi nedovoljno transparentni, prečesto ne-reproducibilni i manjkave edukacijske vrijednosti za one kojima su namijenjeni. Vrijeme je da znanstvenici isprave manjkavosti sustava u kojem rade, i povrate javnosti i sebi povjerenje u znanost kakvu ona i zaslužuje.

Što je toliko uzбудilo fizičarsku zajednicu?

Piše:

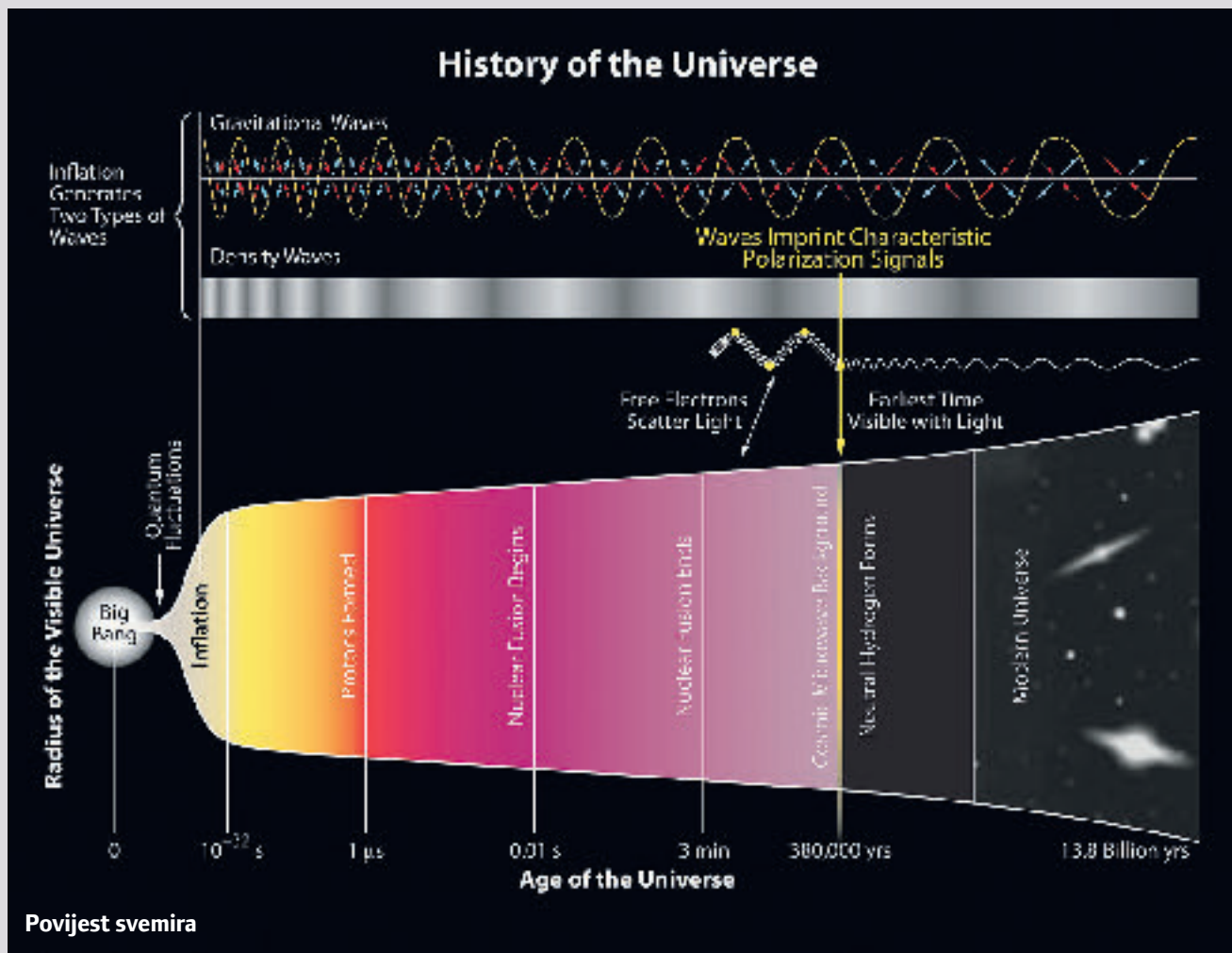
PROF. DR. SC. IVICA PULJAK, FESB

Prije nekoliko dana BICEP2 kolaboracija objavila je dva članka pod nazivima “BICEP2 I: Detection of B-mode polarization at degree angular scales” i “BICEP2 II: Experiment and three-year data set”. Prevedeno na “obični” jezik, opisali su svoj eksperiment, prikupljene podatke tijekom tri godine rada, te objavili otkriće specifičnih karakteristika svjetlosti koja potječe iz vrlo ranog svemira. Zašto se znanstvena zajednica uzbudila oko ovog otkrića i što ono točno znači?

Promatrajući prirodu dugi niz godina, znanstvenici su izgradili vrlo detaljan model strukture i razvoja svemira, od samih početaka prije 13,8 milijardi godina do danas. Mi danas konceptualno znamo kako se razvijao svemir od kada je bio star jedan milijuntni dio jednog milijuntnog dijela jedne sekunde (10^{-12} s) do danas. Ono što (još) ne znamo je kako je izgledao i kako se razvijao od samog početka do trenutka od 10^{-12} s. Ovo naše znanje objedinjeno je u dvama takozvanim Standardnim modelima.

Dva Standardna modela

Prvi je Standardni model elementarnih čestica i njihovih interakcija, zasnovanim na kvantnoj fizici i specijalnoj teoriji relativnosti, koji opisuje elementarne čestice (12 čestica, 12 antičestica), način na koji čestice između sebe međudjeluju (4 sile na ovim našim energijama), te način na koji čestice dobivaju masu kroz međudjelovanje s Higgsovim poljem (potvrđeno nedavno otkrićem Higgsova bozona). Drugi je Standardni kozmološki model, zasnovan na općoj teoriji relativnosti, koji opisuje globalnu strukturu i razvoj svemira, od samog početka do danas. U proteklih stotinjak godina, jedan od najvećih problema fundamentalne znanosti je pokušaj ujedinjenja ovih dvaju modela, kroz teoriju kvantne gravitacije. Zbog naizgled nepomirljivih svojstava ovih teorija i vrlo visoke skale energija koje bi trebali dostići za testiranje raznih hipoteza (za to bi trebali izgraditi akcelerator od Zemlje do prve zvijezde!), svi pokušaji ujedinjenja ovih teorija do sada su neuspješno završili. Ali, kao i uvijek do sada u znanosti, veliki problemi predstavljaju još

Povijest svemira

Ivica Puljak objašnjava važnost otkrića BICEP2 eksperimenta koji je detektirao primordijalne gravitacijske valove i tako prvi put izmjerio efekte u kojima se susreću kvantna fizika i opća teorija relativnosti

veći izazov. Stoga mnoštvo znanstvenika i dalje pokušava riješiti problem ujedinjavanja svih teorija u jedan zajednički opis prirode, kroz razne teorijske modele koji se testiraju vrlo inventivnim eksperimentima. Jedan od njih je i BICEP2 eksperiment koji je upravo objavio svoje najnovije rezultate.

Trag upisan u svjetlosti

Vrlo je razumna pretpostavka da je svemir nastao u jednoj ogromnoj eksploziji, koju nazivamo veliki prasak (Big Bang), te da su sve sile u prirodi bile ujedinjene u jednu silu. Odmah nakon toga gravitacijska sila se odvojila od ostale tri i nastavila samostalno postojati. Kad je svemir bio star oko 10^{-36} s (jedinica nakon 36 nula) započeo je proces naglog širenja, koji nazivamo “inflacija”, tijekom kojeg se proširio za faktor od 10^{50} (jedinica pa još pedeset nula iza nje).

Proces inflacije je završio u trenutku od 10^{-32} s. U otprilike istom trenutku, jaka nuklearna sila odvojila se od preostale dvije sile (elektromagnetske i slabe nuklearne sile), a prosječna energija koja je tada vladala u svemiru iznosila je 10^{16} GeV, ili oko tisuću mi-

jardi puta više od energija koje dostižemo u Velikom sudaraču hadrona (LHC) u Ženevi. U procesu inflacije sićušne razlike u gustoći (takozvane kvantne fluktuacije) dvaju polja koja su postajala u tom trenutku, inflatornom i gravitacijskom polju, narasle su zajedno s cijelim svemirom, i ostale impregnirane u prostoru i vremenu u formi valova gustoće i gravitacijskih valova. Tijekom tog perioda svemir je bio jako gust i neproziran: čestice svjetlosti, fotoni, nisu mogli proći kroz cijeli svemir da ih nešto ne apsorbira i reemitira. Ali kako se svemir dalje širio postajao je sve rjeđi i rjeđi. Kad je bio star oko 380. 000 godina odjednom je postao dovoljno rijedak da su čestice svjetlosti mogle proći cijeli svemir da im se ništa ne dogodi. I stoga mi dandanas možemo detektirati svjetlost koja potječe od trenutka kad je svemir bio star oko 380 tisuća godina, koju još zovemo “pozadinsko kozmičko mikrovalno zračenje” (Cosmic Microwave Background radiation, CMB). Analizom te svjetlosti možemo zaključiti kako je tada izgledao svemir, te na primjer, izmjeriti njegovu gustoću, strukturu, starost, geometriju itd. Ali ne

samo to, nego slično kao što gledajući fotografiju mora možemo zaključiti da postoje morski valovi i kakav im je oblik, ili kao što promatranjem sunčeva svjetla koje prolazi kroz atmosferu možemo zaključiti kakva je struktura atmosfere (jer je atmosfera na specifičan način promijenila svjetlo koje dolazi sa sunca) mi proučavanjem ove svjetlosti možemo izmjeriti karakteristike prostor-vremena i pronaći koji valovi u njemu postoje.

Susret dviju velikih teorija prirode

Mjereći, dakle, svjetlost iz vremena kad je svemir bio star 380. 000 godina, BICEP2 eksperiment na Južnom polu izmjerio je specifične karakteristike prostor-vremena i zaključio da su najvjerojatnije uzrokovane gravitacijskim valovima nastalima za vrijeme inflacije svemira. Te specifične karakteristike svjetlosti nazivaju se B-mod polarizacija svjetla, za razliku od takozvanog E-moda koji je posljedica razlika u gustoći svemira (ili valovi gustoće) izmjerena već u prethodnim generacijama raznih eksperimenata. Na slici (zahvale BICEP2 kolaboraciji) prikazan

je model razvoja svemira u samom početku, stvaranje valova gustoće i gravitacijskih valova za vrijeme inflacije, te njihov utjecaj na svjetlost iz vremena od 380.000 godina koji je upravo detektiran ovih dana.

U zaključku, detekcijom karakterističnih svojstava svjetlosti iz vrlo ranog svemira, BICEP2 kolaboracija je izmjerila kako je izgledao svemir kad je bio star 10^{-36} sekundi, posredno izmjerila takozvane primordijalne gravitacijske valove, predviđene teorijom inflacije, te prvi put nedvosmisleno izmjerila efekte u kojima se susreću dvije velike teorije prirode, kvantna fizika i opća teorija relativnosti. Kao i uvijek u znanosti, jedno otkriće se prizna tek kada se potvrdi od strane neovisnih eksperimenata.

Stoga do kraja ove godine željno očekujemo rezultate nekoliko drugih eksperimenata koji mjere slične fenomene, koji će ili potvrditi ili oboriti upravo objavljene rezultate. Ako se potvrde, proširit ćemo naše znanje o prirodi, za što će u sljedećim godinama zasigurno biti dodijeljena i Nobelova nagrada.

intervju

Život studenata može biti kvalitetniji i udobniji

RAZGOVARALA:

MAJA PEJKOVIĆ-KAČANSKI

O studentskom standardu, novom studentskom domu i renoviranju starih, terminima otvaranja novog restorana u kampusu, inicijativi za stavljanje kapaciteta Studentskog centra na raspolaganje sudionicima Ultra Europe festivala, te sveprisutnom nedostatku sredstava zbog kojih su sva prethodna pitanja morala i biti postavljena, razgovaramo s Gordanom Raos, ravnateljicom Studentskog centra Sveučilišta u Splitu.

Koliko se ulaže u studentski standard u posljednje vrijeme?

Studentski centar skrbi o provođenju studentskog standarda unutar zakonskih okvira i zadane razine koju propisuje Ministarstvo znanosti obrazovanja i sporta. SC ne određuje ni vrstu ni opseg studentskog standarda nego u postojećim, unaprijed propisanim i kontroliranim uvjetima pokušava osigurati studentima što bolju kvalitetu svojih usluga. A da bi ona bila još bolja, najčešće to radimo i izvan zadanih kriterija i na trošak vlastitog poslovanja što većina studenata prepoznaje. Do sada je mnogo uloženo u studentski standard, a to što u posljednje vrijeme tapkamo na mjestu, odraz je cjelokupne situacije u našoj zemlji jer znamo da su nerijetki oni koji su i gladni što je zastrašujuće. Dvostruko povećani broj studentskih kreveta u novom domu u kampusu sigurno znači plus studentskom standardu, a nemogućnost njegova dugoročnog investicijskog održavanja zbog nedostatka novca bit će njegov minus. Bez obzira na teškoće i gospodarsku krizu, držim da je standard splitskih studenata na pristojnoj razini.

Koliko je novi Studentski dom u sklopu sveučilišnog kampusa povećao smještajne kapacitete Sveučilišta?

Novim domom Sveučilište je postalo bogatije za 615 ležaja uz postojećih 630 pa imamo ukupno 1245 ležaja u tri doma. U njima pokušavamo standard dovesti do objektivnog maksimuma unutar postojećih okolnosti, ali naravno da to najviše ovisi o novcu što ga u sustavu za sada nema za obnavljanje starih objekata. Zbog toga pokušavamo od naših skromnih sredstava barem održa-

Ako bi se fakultetske obveze mogle dovršiti tjedan dana ranije, domski bi se kapaciteti mogli iskoristiti za ugošćavanje sudionika 'Ultra festivala' i na taj način ostvariti dobit kojom bi se sanirali neki od gorućih problema studentskog standarda, smatra ravnateljica SC-a Gordana Raos

Gordana Raos

vati postojeće stanje i ne dopustiti da se ono uruši. Subvencija za privatni smještaj ove akademske godine nije dodjeljivana. Naime, svi studenti koji su se natjecali za dom u konačnici su ga dobili pa i nije bilo osnovanog razloga dodijeliti subvenciju za one studente koji su već u startu odabrali privatni smještaj i na takve uvjete i cijenu pristali odnosno nisu tražili jeftiniji smještaj niti su smješteni privatno zbog toga što nisu dobili dom.

Kada se planira otvaranje restorana u novom domu u kampusu?

Postojeći kapaciteti ne mogu pokriti potrebe studenata Splitskog sveučilišta čiji je broj svake godine sve veći, studenti čekaju na obrok i s pravom su nezadovoljni. Premda poduzimamo sve da se to premosti, a naši radnici u prehrani daju sve od sebe, ne možemo izvan objektivnih mogućnosti postojećih kapaciteta koji su već dulje vrijeme prekapacitirani. Dnevno se proizvede od 4500-5000 obroka. Pucamo po šavovima i krajnje je vrijeme, ako želimo očuvati sustav, da se po pitanju kapaciteta nešto napravi odnosno opremi barem jedan veći restoran. Problem ne može riješiti SC nego Sveučilište i resorno ministarstvo ko-

ji su sa svime upoznati. Zajedno radimo da se to brzo riješi, osobito da se opremi veliki studentski restoran u novom domu u kampusu i menza u centru grada. Trebaju nam milijunska sredstva koja nije lako pronaći. Sa Sveučilištem pokušavamo za opremanje restorana u kampusu povući sredstva iz IPA fondova jer nam je taj restoran prioritetni zadatak. Poglavitito što će zgrada triju fakulteta, mamutica, biti najvjerojatnije useljena na jesen. Bez još jednog restorana u kampusu nema šanse da sustav prehrane otvaranjem mamutice može uopće funkcionirati. To odgovorno tvrdim, to je ujedno najava i upozorenje što bi se moglo dogoditi svima nama te molba i vapaj da se nužno i neodgodivo nešto mora napra-

viti glede menze u domu.

Što je s menzom u središtu grada, bivšim 'Indeksom'?

Ministarstvo je obećalo novac za uređenje „Indeksa“, u tijeku su dogovori, a mi smo sve učinili da se za to ostvare uvjeti, ali novac je uvijek u pitanju. Znam da je ta menza studentima značajna, za nju nas veže potreba i duga tradicija koju valja nastaviti. Pripremili smo simpatičan projekt, vjerujem da će to biti osvježenje u centru grada i mjesto u kojem će se studenti rado okupljati, a takvih nedostaje. Ekskluziva je da SC uređuje i dvoetažni kafić u novom domu u kampusu koji će imati bogatu ponudu i sadržaje, a te usluge nažalost neće financirati MZOS. Uređuje se i kafić-kantina na Medicinskom fakultetu pa će se studenti konačno moći hraniti u pristojnom prostoru, a ne u kontejneru.

Zašto još nije u funkciji sportska dvorana u novom domu u kampusu?

U opremanje novog doma uloženi su veliki novci. Od kada smo ga preuzeli u lipnju 2013. uložili smo više od dva milijuna vlastitih sredstava. Tu nažalost nije kraj. To je ogroman prostor koji zahtijeva mnoga ulaganja da bi se potpuno stavio u funkciju. Za opremu

sportske dvorane potrebna su novčana sredstva koja smo zatražili kao donacije s više strana. U dijalogu smo sa Sveučilišnim sportskim savezom oko osmišljavanja dvorane i njezina korištenja jer želimo da taj prostor bude za potrebe i u svrhu studentskog sporta i studentske rekreacije. Sveučilišni SS ima neke prihvatljive planove i projekte i sredstva koje želi uložiti u opremu dvorane. Puno je važnih i nezaobilaznih činjenica o kojima treba voditi računa budući da su svi ti sportski tereni unutar jednog objekta-novog doma u kojem se istovremeno odvijaju i sve djelatnosti ove ustanove, pružaju usluge smještaja, prehrane, studentskog servisa i uprave SC-a sa svojim uredima. Treba mnogo pravne vještine da se sve to zakonito uredi, da troškovi budu što niži, da se omogućući financijska samoodrživost dvorane jer se ona može i komercijalizirati, no optimisti smo jer postoji dobra volja Sveučilišta i SC-a.

Uskoro se u nove prostore seli i Student servis?

Sve naše službe pa i Student servis uskoro sele u prostor novog doma. Konačno ćemo dobiti novi, pristojni prostor jer smo do sada radili u vrlo lošim i neuvjetnim

prostorima pa kako studenti zaslužuju imati lijepe prostore mislim da su to zaslužili i naši radnici koji rade u upravi.

Je li u planu renoviranje doma na Spinutu?

Stari dom „Buno Bušić“ vapi za temeljitom rekonstrukcijom i to ističem više godina kao investicijski prioritet, tražeći od Sveučilišta i od MZOS-a sredstva jer SC i ne može poduzimati veće investicijske zahvate i nema namjenskog novca za investicije. Više puta su me studenti i prozivali zbog vlaženja zidova, kanalizacije i prokišnjavanja krova. Ali, SC je neprofitna ustanova i investicijska sredstva mora ishoditi iz proračuna preko svog osnivača, Sveučilišta. Znam da je moj zahtjev rektor odavno prosljeđio MZOS-u i zatražio novac za sanaciju. Iz naših sredstava pokušavamo rješavati manje zahvate i održavanje kako bismo uvjete stanovanja u tom domu i Hostelu sačuvali na urednoj razini.

Što je s inicijativom stavljanja kapaciteta Studentskog centra na raspolaganje sudionicima Ultra Europe festivala?

Taj bi potez pomogao domaćinstvu Grada prema ovom glazbenom događaju, a isto tako i pristojnom prihodu SC-a koji bi se mogao usmjeriti u sanaciju starog doma „Bruno Bušić“ ili dijelom pomoći u uređenju menze „Indeks“. Naš zahtjev ide kao zamolba dekanima da tjedan ranije završe s obvezama na fakultetu kako bi studenti mogli tjedan ranije napustiti dom i omogućiti smještaj sudionicima festivala koji se održava 12. - 15. srpnja. Naravno da nastava ima prioritet, ali ako se doista ona značajnije ne remeti, sugeriram malo dobre volje da se napravi i službeno taj korak za koji sigurno ni resorni ministar ne bi negodovao, a gradonačelnik bi ga pozdravio.

Imate poruku za kandidate za novog rektora Splitskog sveučilišta?

Postavila sam pred sobom velike ciljeve i izazove. Zajedničkom sinergijom SC-a i Sveučilišta te resornog ministarstva možemo ih i moramo realizirati. Pred novim rektorom mnogo je posla pa oni kandidati koji na to nisu spremni, neka razmisle na vrijeme u što se upuštaju. Čeka ih veliki zadatak, a SC ih neće ostaviti na miru.

“

SC je neprofitna ustanova, nema namjenskog novca za investicije pa investicijska sredstva mora ishoditi iz proračuna preko svog osnivača, Sveučilišta

Za ovaj smo se temat odlučili zbog svjetskog odjeka MOSSt-a, te njegova mogućeg značaja za hrvatske urbane i arhitektonske politike i za sudbinu prostora na našem priobalju i gradu Splitu. Budući da je ovako važan skup imao razmjerno malo medijskih odjeka, prezentiramo sažetke izlaganja svih sudionika, osim arhitekata Saše Randića i Nikole Bašića koja su nam ostala tehnički nedostupna. *uredništvo*

universitas

ožujak 2014. list Sveučilišta u Splitu

MOSSt: urbana ekonomija, lučki i povijesni gradovi

Iz dobrodošlice dekana EFS Željka Garače

Tajna Splita je u kontinuitetu života i čudesnu njegovu trajanju, o čemu i danas raspravljaju znanstvenici iz cijelog svijeta. Suvremeni Split se nalazi pred izazovima rastuće urbanizacije. Imajući na umu urbanu ekonomiju, postoje dva jako važna čimbenika koja su stvorila grad kakvog poznajemo danas; more (Split kao lučki grad) i graditeljska baština. Ako splitska akademska zajednica s više od 25.000 studenata prihvati ove odrednice Grada kao mogućnosti, a ne kao ograničenja, može aktivno pridonijeti rješavanju urbanističkih problema i stvaranju znanja s ciljem poboljšanja grada sljedećim naraštajima.

Luigi Fusco Girard: Lučki gradovi i područja mogu postati ključna mjesta za implementaciju pametnog modela održivog razvoja

Važnost UN-Habitata

UN-Habitat jedina je organizacija Ujedinjenih naroda koja se bavi urbanim razvojem, s naglaskom na održivi razvoj gradova. Ključna uloga UN-Habitata je da rezultate znanstvenih istraživanja na temu urbanizma implementira u gradskim sredinama.

UN-Habitat je sakupio jedinstvenu bazu podataka koja sadrži najbolje primjere (Best Case) održiva razvoja iz cijelog svijeta.

Urbana ekonomija danas

Veliki su gradovi pokretači regionalnog i nacionalnog razvoja. U teoriji ekonomskog razvoja prepoznata je baricentrična uloga grada u kojem je koncentrirana globalna ekonomija, i u kojem dolazi do maksimuma ekološke i društvene entropije. Gradovi su "crne rupe" u kojima se troši najveća količina energije što za posljedicu ima zagađenje zraka i stakleničke plinove. Tematski prioritet Urbane ekonomije je razvoj kreativnih pristupa i rješenja pri planiranju, dizajnu i implementaciji strategija poboljšanja gradova u pravcu ekološki osviještene urbane ekonomije. Nova paradigma u urbanom razvoju odnosi na mogućnost "obno-ve veza" između samih grada-

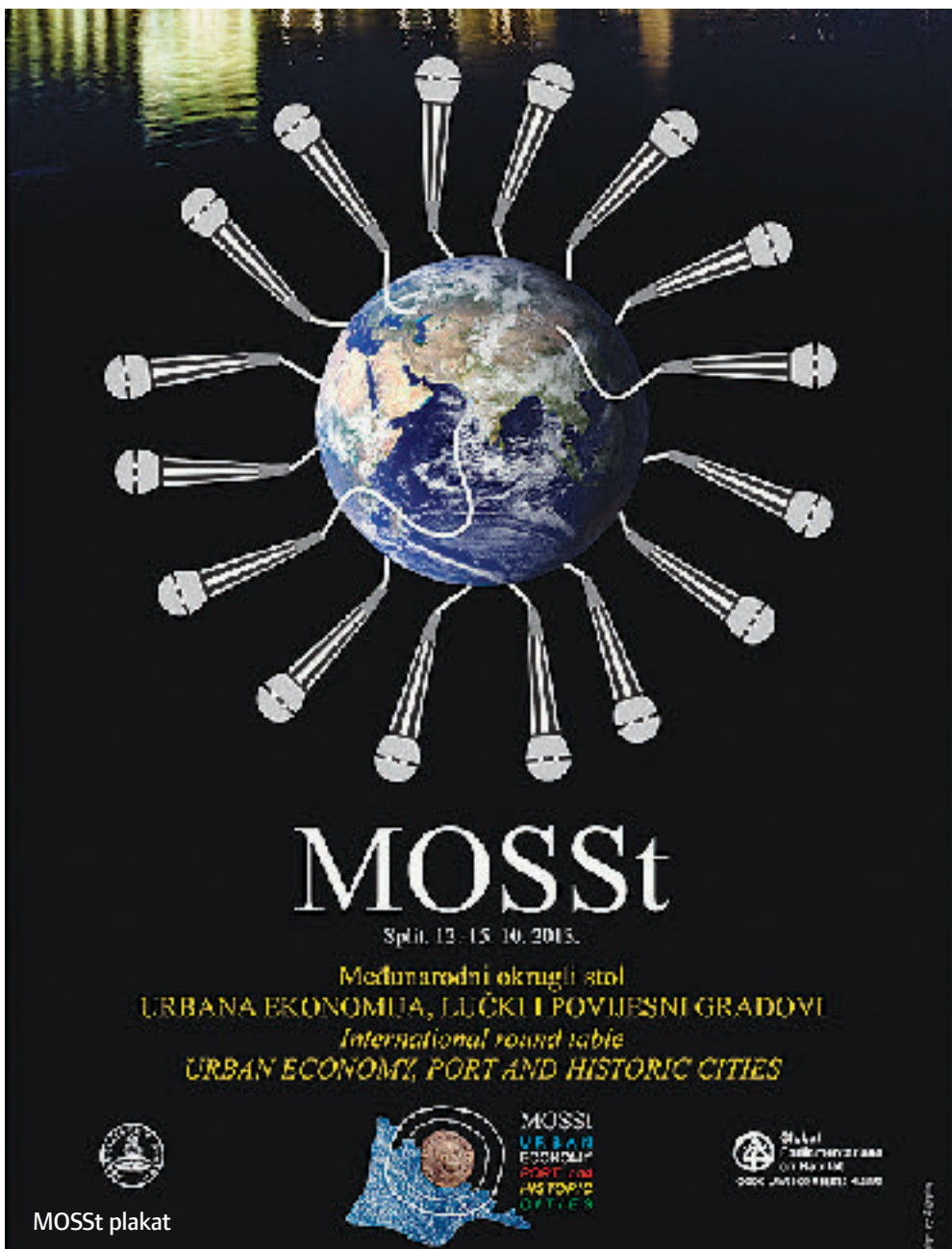

na, između građana i ekologije, te građana i ekonomskog sustava; unutar ekonomskog i ekološkog sustava.

Važnost konferencije u Splitu

Kao centri ekonomske aktivnosti, inovativnosti, društvene razmjene, graditeljske i kulturne baštine te mjesta izuzetne ekološke osjetljivosti, lučki gradovi imaju potencijal postati iznimno popularna središta kreativnog i održivog urbanog razvoja. Međutim, zbog globalnih ekonomskih i društvenih promjena lučki su gradovi podložni ubrzanom razvoju što utječe na ekonomsku aktivnost, stopu zaposlenosti i društvenu strukturu. Konferencija u Splitu nam je pružila platformu za identifikaciju ne-

kih važnih točaka urbane obnove lučkih gradova i područja. Osnovni imperativ u razvoju gradova su visoko inovativni strateški pristupi u planiranju, očuvanju i upravljanju na način da razvoj lučkih dijelova grada bude integralni dio cjelokupnog urbanog razvoja. Obnova poveznica grada s lučkim područjima zahtijeva simbiozu između industrijskog, kulturnog i društvenog ekonomskog modela. Tijekom splitske konferencije dogovorena je suradnja između Sveučilišta Naples Federico II (Interdepartmental Centre for Research in Planning Calza Bini- Laboratory of Research on Creative and Sustainable City) i Ekonomskog fakulteta u Splitu, te UN-Habitatom kao krovnom organizacijom.

razgovor

Split je grad sjajne budućnosti

Urbana ekonomija je jedan od ključnih faktora prostornog planiranja, luke su specifični prostorni i ekonomski potencijal gradova na moru, a graditeljska baština oslonac održivog razvoja

Jerko Rošin

RAZGOVARALA:
MARIJA PLAZONIĆ ŠOLIĆ

Ugledni splitski arhitekt Jerko Rošin, u okviru projekta UN Habitat, obnaša funkciju predsjednika Globalnih parlamentara Habitata za Europu (GPH) i potpredsjednika te organizacije na svjetskoj razini. Zahvaljujući toj činjenici, krajem listopada 2013. u Splitu se obilježila 25. svjetska obljetnica osnivanja GPH, u okviru koje je održan dvodnevni Međunarodni okrugli stol (MOSSSt) s temom "Urbana ekonomija, lučki i povijesni gradovi".

MOSSSt je bio povod ovom razgovoru koji je s doc. Jerkom Rošinom vodila Marija Plazonić Šolić.

Zbog čega je baš Split odabran za ovako važnu obljetnicu projekta Ujedinjenih naroda?

Po svojoj funkciji u okviru GPH World imao sam pravo predložiti da se svjetska proslava osnivanja ove organizacije dogodi u Hrvatskoj, a potporu za takav prijedlog dobio sam od predsjednika Hrvatskog sabora gosp. Josipa Leke. U prigodi konferencije Habitata u Nairobiju, taj prijedlog iznio sam izvršnom direktoru UN Habitata, ujedno i zamjeniku generalnog tajnika UN-a, gosp. Joanu Closu, kojemu se ideja posebno svidjela kad sam rekao da je Split vrlo izgledan domaćin skupa.

Možete li nam objasniti što je UN Habitat, a što Globalni parlamentarci Habitata?

U Hrvatskoj se, gotovo od samog njezina osamostaljenja, pridaje određena pozornost projektu UN Habitat, uz dnevno-političku angažiranost možda najvažnijoj preokupaciji Ujedinjenih naroda. Habitat je osnovan prije tridesetak godina, zbog rješavanja krova nad glavom na globalnoj ra-

zini, no s vremenom je evoluirao u projekt koji problematizira sva elementarna ljudska prava, od kojih je stanovanje tek jedno od najvažnijih. Habitat ima nekoliko grana kroz koje djeluje, a GPH je možda najvažnija od svih jer predstavlja poveznicu između struke i nacionalnih parlamenata.

Globalna briga

U čemu se konkretno očituje ta važnost GPH?

Sva stručna problematika kojom se bavi ima globalnu važnost, od klimatskih promjena i održivog razvoja do ljudskih prava. Zaključci do kojih struka dolazi na kraju istraživanja imaju primjenjivu vrijednost za cijelu svjetsku zajednicu, a ponekad, poput ograničenja emisije CO₂, predstavljaju ne samo preporuku već i svojevrsan nalog za sve. Članovi GPH su ti koji moguća znanja, naputke i preporuke, a ponekad i obveze, prenose u svoje nacionalne parlamente u svrhu zakonske regulative. Hoće li parlamenti usvojiti predloženo, stvar je politike.

Kako je došlo do toga da obnašate tu visoku funkciju u okviru UN-a?

Gosp. Luka Bebić, tadašnji predsjednik Hrvatskog sabora RH, poslao me početkom 2004. kao izaslanika na Europski forum GPH u Bukurešt. Kao jedini arhitekt saborski zastupnik, samo sam ja strukom bio blizak temama o kojima se trebalo raspravljati. Moje govorenje, i u ime RH i osobno, svidjelo se vodećim ljudima GPH Europe, pa sam nakon kooptiranja u rad predsjedništva poslije izabran i za dopredsjednika. Na VI. forumu GPH u Zadru 2011. izabran sam i za predsjednika. To što više nisam sabor-

ski zastupnik ne predstavlja prepreku mojoj funkciji, ali bi je bilo besmisleno obnašati bez potpore Hrvatskog sabora. Nekadašnji predsjednik Sabora, pokojni gosp. Boris Šprem, prepoznao je važnost moje funkcije za međunarodni ugled RH, te mi je dao podršku za buduća sudjelovanja u okviru rada Habitata i GPH. Pokroviteljstvom ovom splitskom događanju, i gosp. Josip Leko nastavio je u istom smjeru. Podršku mom radu dobio sam i od gosp. Milorada Pupovca, predsjednika saborskog Odbora za vanjsku politiku, kroz koji se odvija moj GPH rad, i koji je dao veliki obol u organizaciji ovog događanja u Splitu.

Proslava GPH bila je tek povod za glavno događanje, za održavanje međunarodnog okruglog stola "Urbana ekonomija, lučki i povijesni gradovi"?

Točno, proslava GPH bila je "pokriće" za održavanje međunarodnog stola na svjetski zanimljivu temu, ali posebno važnu za budućnost Splita. I zbog proslave i zbog okruglog stola, u Split je trebao doći i gosp. Joan Clos, ali "sirijaska događanja" su ga u posljednjem trenutku spriječila. Umjesto njega, bila je njegova zamjenica gđa Aisa Kacyra. Pored nje u Splitu je bio i gosp. Peter Goetz, predsjednik GPH World, zatim gđa Christine Auclair, glavna koordinatorica World Urban Campaigne UN Habitat, te predsjednik WUC Nicholas You. Stručnim ili parlamentarnim funkcijama, splitskim događanjima prisustvovali su predstavnici 27 zemalja svijeta.

Zašto je odabrana upravo ovakva tema okruglog stola?

U rujnu 2012. u Napulju je održan VI. World Urban

Forum UN Habitata s više od 7000 izaslanika. U okviru globalno važnih tema, raspravljalo se i o lučkim i povijesnim gradovima, pa mi se učinilo zanimljivim istu temu, ali lokalno obojenu, raspraviti na nekom manjem skupu u Splitu. Moj prijedlog je rektor gosp. Ivan Pavić ocijenio moguće svjetski relevantnim, te organizaciju skupa stavio pod okrilje Sveučilišta u Splitu. Sve ostalo bila je rutina zahvaljujući u prvom redu Ekonomskom fakultetu u Splitu, pa Arhitektonskom studiju Građevinskog fakulteta, Splitsko-dalmatinskoj županiji, Turističkom uredu Splita i nizu dobročinitelja.

Ali zašto baš urbana ekonomija, lučki i povijesni gradovi?

Urbana ekonomija je kolegij koji se sve više studira na arhitektonskim fakultetima jer je jedan od ključnih faktora prostornog planiranja. Tom problematikom posebno se bavi prof. Luigi Fusco Girard s Arhitektonskog fakulteta Federico II. u Napulju, danas u svijetu priznat kao jedan od vodećih svjetskih stručnjaka te problematike. S njime me veže duže prijateljstvo stasalo upravo na stručnim skupovima po svijetu, a potkrijepljeno istim tipom

senzibiliteta za prostor i socijalni interes. Kod nas se tom problematikom već dugo bavi prof. Ivo Šimunović, ali su neki drukčiji pogledi važnost ekonomskog sagledavanja prostora gurnuli pomalo na marginu. Ovaj splitski skup trebao je urbanu ekonomiju vratiti u središte zanimanja.

Luke su specifični prostorni i ekonomski potencijal gradova na moru. Znamo li što nam luke znače ili mogu značiti? Koje su to kategorije ljudske aktivnosti koje luke omogućavaju, kao podloge ekonomskog razvoja i kao prostor ostvarivanja društvenog standarda? Što znače iskustva Rijeke, Zadra, Dubrovnika, Splita, Šibenika, i kao realizacije i kao planovi za sutra? Jesu li luke elementi održivog razvoja, kakva su svjetska iskustva i što bi nam mogli preporučiti inozemni eksperti kad već vlastita mišljenja ne priznajemo?

Praktični učinci

A "povijesni gradovi"?

Postojanje ICOMOS-a pokazuje kako su povijesni gradovi ipak nešto specifično. Graditeljska baština nije samo povijest, povijest umjetnosti i umjetnost, ona je i temelj kulture. Moramo li te naše baštinske vrijednosti "čuvati u muzeju" ili pak možemo dozvoliti da i danas budu dio naše svakodnevni- ce? Koliko revitalizacija baštine znači osiguranje i njezine budućnosti a koliko njezino uništenje? Što o tome misli UNESCO? Može li baština također biti oslonac razvoja i to čak održivog razvoja?

Što je pokazala rasprava u okviru tematske cjeline UN Habitata?

U okviru te grupe predavanja i rasprava uglavnom

se govorilo o strateškim dokumentima kao podlogama za profesionalniji pristup rješavanju prostora, kako se ne bi razvojnim planovima obezvrjeđivale naslijeđene baštinske vrijednosti; prirodne i stvorene. Rasprava je pokazala i kako je hrvatska struka sasvim uz korak međunarodnoj.

Je li MOSSSt rezultirao nekim konkretnim zaključcima?

Naravno, i formalnim i neformalnim. Na kraju sastanka predsjedništva GPH World donesena je "Splitska deklaracija", dokument kojim se naglašava važnost obzira prema baštini, ali i odgovornosti za razvoj. Kao konkretan rezultat splitskog skupa proizišlo je i pismo koje je Joan Clos uputio ministrima vanjskih poslova svih zemalja članica UN-a, pa tako i gđi Vesni Pusić, o potrebi osnivanja nacionalnih Habitata. Predstavnici sveučilišta iz Napulja i Uppsale ponudili su dekanu EFS-a, gosp. Željku Garači, suradnju na projektima UN-a. Konkretni rezultati su i pozivi našim stručnjacima za sudjelovanje na međunarodnim stručnim skupovima, te objavljene bilješke u međunarodnoj stručnoj literaturi o MOSSSt-u i Splitu kao gradu u kojem se odvijao.

Moram spomenuti kako ovaj događaj, po temama iznimno značajan za budućnost Splita, od splitske gradske uprave nije dobio nikakvu materijalnu podršku niti je iskorišten za stjecanje itekako važnih znanja, koja su besplatno bila na raspolaganju. Srećom, EFS je bio svjestan moguće opće i individualne koristi. Kako razumjeti zašto na ovakav skup dolaze ljudi iz Meksika, s Filipina ili iz Namibije, a ne ljudi iz Splita?

“

'Splitska deklaracija' naglašava i važnost obzira prema baštini, i odgovornosti za razvoj.

Prof. MLADEN VEDRIŠ

Živimo “urbani milenij”

Stanovništvo: Danas oko 50% svjetske populacije živi u gradovima, a očekuje se da će broj stanovnika narasti od 3,5 milijardi na 4,7 milijardi.

Ekonomija: Oko 50% svjetskog BDP-a ostvaruje se u gradovima, a pretpostavlja se da bi 2025. godine 40% rasta BDP-a bilo generirano u gradovima srednje veličine koji će se na tržištu tek pojaviti.

Okoliš: U gradovima se troši dvije trećine svjetske energije, 60% pitke vode i emitira i do 70% CO2.

Prema anketi: Najveći ekonomski izazovi današnjice (anketa) su nezaposlenost, troškovi života, ekonomski razvoj, neadekvatna infrastruktura i financiranje.

Najozbiljnije prirodne izazove čine zagađenje zraka, transport, opća zagađenost, zagađenost vode i otpad.

Najteže socijalne izazove vidi se u lošim životnim uvjetima, razlici između bogatih i siromašnih, siromaštvu, obrazovanju, rastu broja stanovnika, sigurnosti i nezaposlenosti.

Prof. emer. IVO ŠIMUNOVIĆ

Urbana ekonomika i urbanizam gradova

Polazeći od klasične paradigme urbanog, po kojoj identitet čine urbane instalacije, okoliš i čovjek, sve više se zanemaruje značenje čovjeka i uvjeta njegova života u gradovima. Iako su svi elementi važni za identitet grada ipak stanovnik, koji ima svoj osebuji odnos prema određenim dijelovima grada, nosi na sebi sliku natopljenu sjećanjima i značenjima. Po K. Lynchu, stanovnik nije puki promatrač urbanog spektakla, već i sudionik u njemu. Zato je vještina (urbanizam) oblikovanja grada bitno različita od arhitekture, glazbe ili književnosti.

Umjesto košnica pčelinjeg ludila, grad treba biti zajednica socijalnog mira, znanja, progresa, kulture i ekonomije, koji osiguravaju njegovu reprodukciju. Urbanizmu treba vratiti moć, funkciju i kreativnost, kako bi uz mogli stvoriti harmoniju okoliša, urbanih instalacija i čovjeka. Prostor je danas roba na tržištu, pa zato i često element krupnog kriminala. Urbana ekonomika je urbanistička disciplina presudne važnosti. Pouzdana je u teoriji i praksi, nužna za upravljanje gradom i učinkovit čimbenik urbane reprodukcije. Grad treba

prof. LUIGI FUSCO GIRARD

Veza urbane ekonomije, lučkih područja i povijesnih lokaliteta

Lučki su gradovi mjesta u kojima je koncentrirana ekonomska snaga, konkurentnost, ljudski kapital i migracijski procesi. Na primjer, 14 od 20 ekonomski najmoćnijih i 36 od 50 najkonkurentnijih gradova na svijetu su lučki gradovi, koji će biti ključna mjesta za implementaciju pametnih modela održivog razvoja.

Industrijsko-komercijalni i turistički dijelovi luke mjesta su raznovrsnog sadržaja, uz obilje prednosti, ali i kontradiktornosti. Luka je nekoć bila mjesto gdje završava grad. Stara skladišta, dokovi, industrijska arheologija, svjetionici itd. oblikuju vizualno jedinstven krajobraz, pa su neke od gradskih luka svijeta na UNESCO-ovoj listi zaštićenih spomenika.

Kako bi se dobro upravljalo lukama, potreban je novi sustav evaluacije i donošenja odluka. Implementacija modela obnove prema humanom održivom razvoju zahtijeva nove pristupe i metode. Urbano planiranje treba pridonijeti lokalnoj ekonomiji, uz istaknutu ekološku dimenziju.

GOJKO BERLEGI, dipl. inž. arh.

Zemljišne politike u Hrvatskoj: zaboravljeni smisao

Za razvoj gradova na hrvatskoj obali značajno je formiranje komuna, proces od 13. do 15. st., kad se prostorni razvoj počinje regulirati komunalnim statutima, pretečama moderne urbanističke regulacije. Njima su regulirani i osnovni međuvlasnički i javno-privatni odnosi, a na temelju njih nastali artefakti govore o urbanoj kulturi. Sljedećih nekoliko stoljeća, obazrivim dograđivanjem naselja obalni prostor je održivo korišten. Jedinstvena prirodna i krajobrazna baština i danas su osnova ekonomskog opstanka.

Dramatične promjene dru-

ge polovine 20. st. rezultiraju ekspanzijom rastom urbanizirane obale. Jedna generacija potrošila je više morske obale od svih prethodnih zajedno; s niskom kvalitetom izgrađenog i teško podnošljivim bezakonjem u prostoru. Jedan od uzroka takvog stanja je izostanak zemljišnih politika. Dobar primjer alata zemljišne politike je urbana komasacija jer osigurava distribucijsku pravednost u podjeli građevinskih prava i osigurava prostor javnog interesa. Ono što su komunalni statuti nekada znali, danas više ne znamo!

Prof. dr. sc. MAJA FREDOTOVIĆ

Urbana ekonomija u Hrvatskoj – “TO BE OR TO BE NOT”

Split posjeduje sve predispozicije dobrog grada (čak i UNESCO okrilje), ali nakon stoljetne ekspanzije, posljednjih desetljeća bilježi konstantan pad u svemu. Dijelom zato što Grad ne upravlja svojim prostorom; tu su Županija i država, a ingerencije ni razgraničenja ovlasti nisu uvijek jasna. Da većina stanovnika doživljava grad svojim, izlazili bi na lokalne izbore i sudjelovali u javnim raspravama o prostornim planovima, pa ne bi samo dizali barikade na gradilištu na rivi i grintali po kafićima.

Što znači planiranje pro-

stora, bez jasne vizije budućnosti? Vizura grada se nagrdi i polako nestaje. Treba promijeniti perspektivu, barem što se urbane ekonomije tiče. Grad nije sam sebi svrha, grad živi u okruženju. Autistično shvaćanje Grada rezultira samo preizgrađenim, neuređenim i napuštenim gradom. Svatko mora preuzeti svoj dio odgovornosti. Mora konačno doći do komunikacije i suradnje, umjesto sporadičnog bunta i opće šutnje. Konstruktivni prijedlozi, umjesto kritike radi kritike. Prošlost Splita to potvrđuje, zašto ne bi i budućnost?

Prof. TSUYOSHI FUJITA, voditelj istraživačkog programa za urbanu ekologiju (eco-city system research program)

Od ekograda do ekoinovacija

Japanska je vlada 1987. godine započela nacionalni projekt prenamjene industrijskih četvrti u centre ekoindustrije, pod nazivom Eco-Town Projects. Strategija projekta Eco-Towns je pretvoriti tradicionalne industrijske zone koje su uglavnom ovisile o uvezenim resursima i proizvodile veliku količinu otpada, u centre u kojima se reciklažom otpada kao zamjenom za prirodne resurse revitalizira poslovna učinkovitost te smanjuje zagađenje okoliša.

Godišnja ušteda ekogradova u prirodnim materijalima iznosi 900 tisuća to-

na, emisije ugljikova dioksida smanjene su za otprilike 500.000 tona godišnje. U 26 ekogradova, 92% otpada reciklira se za uporabu u drugim industrijama.

CAROLA HEIN, Bryn Mawr College

Port Cities: “Dynamic Landscapes and Global Networks”

Ekonomija lučkih gradova sagledava se kroz više mogućih značenja luka. Među najvažnije vrijednosti u prvi red spada njezina obala, kao poseban urbani prostor (water front) koji čitavom gradu daje poseban karakter i specifičnu ekonomičnost. Nadalje, to je funkcija putničkog termi-

nala pomorskog prometa, posebno onog za “cruising putovanja”, te kao teretna -kontejnerska luka.

No, ekonomika luka ne temelji se samo na vlastitu potencijalu luke, već još više na njenoj umreženosti u svjetske pomorske rute, te infrastrukturu koja se na njih nastavlja.

Na MOSSt-u je promovirana knjiga Helene Knifič Shaps VELEBIT ARHITEKTONSKI

lučki gradovi

STJEPO BUTIJER, dipl. ing. arh.

Utjecaj turizma na urbanu transformaciju u povijesnim lučkim gradovima primjer Dubrovnika

Gradovi se šire i razvijaju, pa u prostornoj strukturi dolazi do promjena; u nekim slučajevima i civilizacijskih. U Dubrovniku, možda najvažnijem povijesno-turističkom gradu Hrvatske i Mediterana, UNESCO-ovu spomeniku svjetske baštine, to se očituje u nedovoljno planskom gospodarskom razvitku, urbanizaciji, rastu stanovništva i eksploataciji prirodnih i kulturnih dobara. Danas i naglom rastu turizma, posebno kruzinga, jer je Grad turistički tržišno sve zanimljiviji.

Budućnost Dubrovnika sagledava se kroz neprolazni brend kulturnog, pomorskog i turističkog sjecišta u europskim okvirima. Opasnosti uvijek vrebaju, međutim usmjerenje je na održivi razvoj urbane ekonomije koja se manifestira kroz tri načela; ekološke, sociokulturne i ekonomske održivosti. Uvažavajući trend rasta i koristi turizma, gospodarstvo Dubrovnika treba promatrati kroz scenarij razvitka aktivnom zaštitom; čuvanjem prostora zadržavamo lokalni karakter ili “osjećaj mjesta”.

PETER NIJKAMP & KARIMA KOURTIT

Facebook u službi fejsliftinga grada

Nakon dugog pu- le, Marko Polo je su- sreio kineskog vla- dara Kublaj-kana, i rekao mu je: *Kad čovjek dugo vreme- na putuje divljinom, u njemu se budi žud- nja za gradom.*

Facebook u služ- bi pomlađivanja li- ca - *fejsliftinga* - gra- da

- Obnova brojnih objekata unutar po- dručja gradskih lu- ka ima za cilj privu- či kreativne tvrtke i talente u nekoč za- puštene četvrti, ka- ko bi se ostvario održivi razvoj cjeloku- pnog urbanog sustava i stimulirao kre- ativni sektor.

- Vizualni aspekti četvrti mogu pri- vući kreativne poduzetnike.

- Obnova i prenamjena nekadašnjih luka u multifunkcionalne četvrti.

tovanja na putu svi- - Suvremeni gra- dovi koji žele privu- či kreativni sektor u određene četvrti trebaju strateški raditi na vizualnom identitetu tih dijelo- va grada.

- Suvremeni gra- dovi danas imaju strategije ekonom- skog razvoja koji- ma se želi privući i zadržati kreativ- ni sektor kao jedan od načina podiza- nja konkurentno- sti grada.

- Objekti u grad- skim lukama uvijek su bili okosnica eko- nomske aktivnosti, i pogodni za razvoj četvrti kao centra kulturne produkcije.

- Četvrti kulturne produkcije: kon- centracija kreativnih tvrtki u sektori- ma vizualne umjetnosti, arhitekture, dizajna i digitalnih medija.

JOE RAVETZ, Centar za urbanu i regionalnu ekologiju, University of Manchester

Napomene uz novi način promišljanja ‘Urbane ekonomije za povijesne i lučke gradove’

Stara gradska jezgra Splita je multi- funkcionalna i raznolika, za razliku od nekih drugih gradova u kojima je povi- jesna jezgra, u procesu gentrifikacije, u potpunosti podređena turističkim ak- tivnostima zbog čega dolazi do iseljava- nja stanovništva. Obalni pojas i nekontrolirano širenje na prigradska područja, neuralgične su točke urbanizma, kao i raširena bespravna gradnja, pitanje pri- vatizacije i prometa, koje za posljedicu imaju iseljavanje stanovništva, povlače- nje ulaganja, gospodarski pad, smanje- nu razinu usluge itd. Koje vrste aktiv- nosti mogu biti zamjenske? Turistički smještajni kapaciteti i komercijalni ra- zvoj mogu biti jedno od rješenja, a potom i mladi međunarodni migranti u potra- zi za ruralnim načinom života - obrađi- vanjem zemlje uspostavom obiteljskih gospodarstava.

Rizik brendiranja baštine u svrhu po- većanja prihoda u turizmu jest da se ra- stoči kulturni identitet

Prof. emeritus JAKŠA MILIČIĆ
Prometne veze dalmatinske obale s Bosnom i Hercegovinom i Podunavljem

svojim položajem predodređena je bi- ti aktivnom sponom svijeta i srednje Europe, ali mora imati i odgovarajuću receptivnu moć. U tom smislu će se raz- vijati lučke i prijevozne kvalitete luke Rijeka i luke Ploče, dok cijeli srednji Ja- dran ostaje “bogu iza leđa”. Posebno lu- ke Zadra, Šibenika i Splita; na poseban način i Dubrovnika. Te su luke potpu- no odsječene od zaleđa i ne mogu egz-istirati.

Nužno je neposredno na relaciji Vla- de RH i Vlade BiH dogovoriti dugoročni program izgradnje brzih cesta od mora do Posavine, odnosno odgovarajućim transverzalama spojiti Jadransku au- tocestu s Panonskom autocestom. To se odnosi i na aktiviranje Unske pruge. Bez toga su naši gradovi na moru osu- deni na potpuno degradiranje, koje se već obilato događa.

Dr. sc. ROBERT PLEJIĆ, arhitekt

Jadranski lučki gradovi

Jadranski lučki gradovi sadržavaju niz karakteristika oblikovanih u vrije- me dok je Mediteran bio osnovni medij komunikacije roba i ideja. Značajke lu- ka su sagledivost i precizno identificira- nje s mora, te sustavno oblikovanje ur- bane izgradnje - *slike grada* kroz razvo- na razdoblja. Proces izgradnje prostora određenog kvalitetom pristana, te mo- gućim sigurnim boravkom i opskrbom u luci, započet je još u vrijeme dolaska superiorne antičke civilizacije s mora u ove prostore, dovodeći ga u sustav hu- maniziranog krajolika mediteranske svjetonazorne matrice.

Veza s unutrašnjošću bila je uvjeto- vana prirodnim prolazima i prijevojima planinskih dužobalnih lanaca. Ove an- tičke koridore slijedili su karavanski pu- tovi s ishodištima u moćnim ansambli- ma venecijanskih lazareta, poput onog u Splitu. Razvoj cestovne i željezničke in- frastrukture nije slijedio istu logiku, jer su gospodarska težišta i upravni stožer preseljeni na prostore udaljene od mo-

ra. Infrastrukturno povezivanje obale i unutrašnjosti, indikator stvarnog me- diteranskog identiteta, nije ni do danas u Hrvatskoj primjereno uspostavljen.

Prof. dr. DIRK SCHUBERT, HafenCity University Hamburg

Ovisnosti o prijađenom putu (path dependencies) i urbana/regionalna ekonomija lučkih gradova

Svi su lučki gradovi različitog karak- tera, jedinstvene strukture, topografije, povijesti i identiteta.

Povijest luke i *Path dependency*: je li ih moguće povezati?

Path dependency pristupom istražuje se način donošenja odluka.

Odluke mogu ovisiti o prošlosti više

nego o prijađenom putu.

Ove odluke uvjetuju buduće izbore i ishode.

Razni vanjski čimbenici utječu na prihvata (ili odbijanje) tehnologija.

Korisno je povezati perspektive uvje- tovine prošlosti i one uvjetovane sa- dašnjim trenutkom (ishodi), “history matters”.

Lock-in je rezul- tat prošlih odabira, *hang-over* bi mogao biti neučinkovit.

Ključna sjecišta.

Path dependency pristup se koristi jer je često lakše ili isplativije nastaviti na već zadanom pu- tu nego stvoriti pot- puno novi.

Greška koja proi- zlazi je nezbujezna.

Promjene zahtije- vaju velika financij- ska ulaganja.

Prof. IVO BABIĆ, pov. umj.

Povijesne jezgre

CHRISTER GUSTAFSSON, Ph.D. Sveučilištu Uppsala

Integrativni pris- održivom očuvan- očuvanja do zala

Nije dovoljno samo sačuvati u- de, već i omogućiti održivi razvoj grama. Države moraju čuvati ok- resurse na dobrobit sadašnjih i l- BCED). Konzervatorska zajedn- usredotočena na očuvanje i sve vi- podarskog razvoja i korištenja re- ciju. Pier Luigi Sacco tvrdi da kultu- gu u regionalnim razvojnim pro-

- kao ključni faktor u stvaran- kroz kanaliziranje kulture, kult- nih industrija;

- kao društvena platforma za- ju znanja i vještina potrebnih za- paradigme ekonomije znanja.

JANEZ KOŽELJ, arhitekt

Obnova povijes

Tijekom protekla dva deset- prošla kroz tranziciju iz postso- žišno orijentiranog grada. Pos- ranog razvoja uključuju strate- koji i nakon 20 godina još čekaj- ciju. Gradska je jezgra postup- se predgrada razvijala više il- Nova organizacijska struktura- ranog grada temelji se na nekol- uglavnom komercijalnog sadrž- sektora je vidno manji, za raz- interesa koji je sve izraženiji, s- janjem svake inicijative koja t- trenutnog stanja.

Glavni razlozi zastoja u razvo- Tranzicija od javnog prema pr-

Tranzicija od slobodnog pren- urbanizmu;

Tranzicija od sveobuhvatnog- banizmu.

e dalmatinskih gradova i njihova sudbina

U pristupima povijesnim cjelinama i pojedinačnim spomenicima još uvijek nije u potpunosti prevladan usko filološki interes koji se iscrpljuje u pitanjima datacije, stilskih detalja ili pak otkrivanja imena zidara, tako da u intelektualnom smislu jedva nadilazi filatelističku razinu. Pogledi ponekih historičara umjetnosti i konzervatora najčešće se zaustavljaju na pročeljima zgrada zanemarujući funkcije kako pojedinačnih spomenika, tako i spomeničkih cjelina. Takav je pristup, dakako,

sasvim ograničen i stoga sasvim neefikasan za rehabilitaciju naseobinskih cjelina i povijesnih krajolika.

Konzervatorska djelatnost svodi se uglavnom na zabrane koje se ionako ne poštuju. One tek zagorčavaju život stanovništvu, namećući im nerijetko i “ovlaštene” projektante i izvođače radova. Prekoračuju se i ovlasti onih koji izdaju dozvole, tako da ti isti (konzervatori) ili njihovi klijenti postaju projektanti. Stanovništvo u povijesnim naseljima treba pomagati.

D., profesor na

tup u nju – od nganja

grožene povijesne zgrade u starim gradskim jezolisi i koristiti prirodne budućih naraštaja (UNica je danas sve manješe na problematiku goscesursa.

ura igra dvostruku ulocesima:ju dodane vrijednosti,turne baštine i kreativ

inovaciju i diseminacistvaranje zaokružene

e jezgre Ljubljane 2007-2013

tljeća Ljubljana jeocijalističkog do trljedice nekontrolirški važne projekteju na svoju realizano izumrla dok sui manje spontano.tra tržišno orijentiriko žarišta razvojaaja. Utjecaj javnogliku od privatnogsto rezultira suzbi-eži transformaciji

ju grada:ivatom vlasništvu;ma konsenzualnom

prema etapnom ur-

Prof. emeritus TOMISLAV MARASOVIĆ, pov. umj.

Split, revitalizacija povijesnog središta

Malo je gradova koji kao Split imaju tako istražen urbani razvitak kroz protekle dvije tisuće godina, od izgradnje palače cara Dioklecijana do danas. Godine 1721. austrijski arhitekt Fischer von Erlach objavljuje prvu rekonstrukciju Dioklecijanove palače, a 1757. škotski arhitekt Robert Adam, zajedno s Francuzom Cle- risseauom, 1764. objavljuje o njoj monumentalnu monografiju.

Sredinom XIX. stoljeća arhitekt Vicko Andrić, prvi splitski konzerva-

tor, predlaže njezinu revitalizaciju korištenjem sredstava koja bi se u njoj prikupila, a konkretno izgradnjom golemog hotela nad južnim pročeljem.

Početkom XX. st. Austrijanac Georg Niemann objelodanjuje monografiju Der Palast Diokletians in Spalato, a Francuzi Hebrard i Zeiller 1912. izdaju djelo: Le Palais de Diocletien. Od 1955. godine nadalje, sustavnu akciju revitalizacije povijesnog središta vodi Odjel za graditeljsko nasljeđe Urbani- stičkog zavoda Dalmacije.

MILJENKO DOMIJAN, prof. pov. umj.

Urbana povijesna baština na hrvatskom Jadranu

Hrvatska je zemlja malih urbaniteta, ali sa svim prerogativima koji su ih kroz prošlost naglašeno ostvarivali: prostorno oblikovni, socijalni i socijalno pravni, politički, vjerski i kulturni. Materijalna baština od prapovijesti pa do potonjih stilova, u svojim morfološkim ostvarenjima jedan je od najupečatljivijih takvih korpusa na europskom tlu. Naročito nenadmašnim spojem i gotovo apsolutnom prilagodbom u zatečeni i naglašeno atraktivan krajolik, u kome dominira onaj morski aspekt.

No, postoji strah i briga zbog mogućih promjena njenih atributa prvorazrednog kulturnog dobra. U nekim smo primjerima na rubu gubitka baštinskog identiteta, te je posljednji trenutak da se založimo u svakovrsnom pregnuću njegova očuvanja. Ali i odgovarajućeg ažuriranog oživotvorenja, kako ne bi bila samosvrhoviti povijesni relikv, već živi ponovni kreator baštine za budućnost.

SOFIA AVGERINO KOLONIAS

Za očuvanje i oživljavanje starih gradskih jezgri

Upravljanje prostorom aktualna je tema na globalnoj razini, pri čemu se najčešće raspravlja o gradovima koji se, zahvaljujući velikom priljevu stanovništva, ubrzano šire te postaju ključni socioekonomski faktor. Javlja se potreba za promidžbom njihova povijesnog identiteta i stvaranjem snažnije globalne prisutnosti i prepoznatljivosti. Tijekom posljednjih nekoliko desetljeća, povijesni identitet i kultura promovirani su kao važni čimbenici u izradi novih smjernica za

upravljanje prostorom gradova.

CIVVIH - The International Committee on Historic Towns and Villages (Međunarodni odbor za povijesne gradove i sela) okuplja stručnjake koji raspravljaju o problemima i izazovima baštinstva starih gradskih jezgri, te su u potrazi za odgovarajućim rje-

šenjima i smjernicama. Pitanje održivog očuvanja starih gradskih jezgri u globalnim uvjetima i potreba da se zadrži život u povijesnim jezgrama, dva su glavna problema koja CIVVIH adresira.

JEAN-LOUIS LUXEN, Senior Legal Expert

Kulturna baština kao prednost

Na primjeru Management plana Rabata može se sagledati okvir zaštite i svrhovitosti graditeljske baštine, jer predstavlja resurs urbanog razvoja. Pitanje je samo koji ćemo model organizacije upotrijebiti kako bi se postiglo pozitivne efekte zaštite i obnove. U gradu koji kontinuirano traje želi se omogućiti bolje uvjete življenja, afirmirajući baštinu kao kulturni kapital kojeg čine identitet prostora, nematerijalna dobra i genius loci. Rezultat ovisi o interdisciplinarnosti plana, kao nužnosti, i suradnji, kao principu, njegove izrade.

Za mogući Management plana splitske povijesne jezgre, problematiku bi trebalo sagledati kroz tri prostorne cjeline: samu povijesnu jezgru, “bafer zonu” i šire područje. Planom bi se trebalo sagledati vrijeme za barem 10 idućih godina, imajući na umu posebno značenje turizma, koji može ugrožavati baštinu, ali i pružiti joj mogućnost i zaštite uz ekonomske efekte. Mora se voditi računa i o socijalnom aspektu ljudi koji na tom prostoru žive.

BRANKO SILADIN, dipl. ing. arh.

Identitet je brend

Identitet prostora osnovni je potencijal svakog tržišnog, ekonomskog, razvojnog i kulturološkog vrednovanja i osnova je za svako brendiranje Hrvatske. Naš prostor je materijalizirani trag povijesti i neizmjerljive vrijednosti tako stečenog identiteta prostora, tako i sam po sebi brend ogromne monetarne vrijednosti. Ta naslijeđena i stečena vrijednost je, odnosno mora postati, osnova stvaranja ili vraćanja danas izrazito zapostavljene samosvijesti vlastita identiteta.

Jedan marketinški stručnjak je pred desetak godina, nakon obilaska zemlje, predložio slogan: “zemlja u kojoj se voda pije iz pipe”. No, mi i dalje reklamiramo vodu u boci. Želimo brendirati Hrvatsku, a u biti sve to anonimiziramo, uključujući se u galopirajuću anonimnu globalnu ponudu. Ukratko, identitet prostora nije samo osnovni potencijal našeg tržišnog, ekonomskog, razvojnog i kulturološkog vrednovanja, već I NAS SAMIH!

habitat

Arch. GIORGIO MIRABELLI & Arch. LUCILLA BRIGNOLA
Rim: pogrešan razvojni model

“Love Architecture” ima za cilj istaknuti urbanističke trendove i pogreške na širem području grada Rima u posljednjih 50 godina, od strane politike, urbanista, arhitekata i dizajnera.

Grad je poput banke. Dođuše, ne može tiskati novac, ali umjesto toga multiplicira nove građevine koje potom postaju “urbana valuta” kako bi se izvršio rebalans gradskog budžeta.

Posljedica tako nepravilnog i neobuzdanog razvoja jest svakodnevna jutarnja blokada svih prometnica prema centru Rima, prema kojem se slijeva pola milijuna stanovnika susjednih općina na putu do posla. Ljudi koji na ovakav način putuju na posao osuđeni su provesti do tri sata

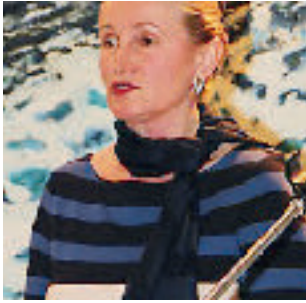
dnevno u svojim automobilima (otprilike dva mjeseca u godini).

Iznimno je važno i prije nego potrebno raspravljati o “kvaliteti dizajna” kako bismo se borili protiv “distributivne nepravde” u našim gradovima.

Dr. sc. BORKA BOBOVEC, dipl. ing. arh., MGPU RH
Arhitektonske politike Republike Hrvatske 2013-2020

Dokument Arhitektonske politike Republike Hrvatske 2013-2020, Apolitika, Nacionalne smjernice za vrsnoću i kulturu građenja, koji je usvojila Vlada RH, jedan je od prioriteta arhitekata članica EU-a. Gotovo sve do sada publicirane arhitektonske politike u Europi imaju iste glavne odrednice: povećanje kvalitete izgrađenog prostora i svijesti o njegovoj važnosti, afirmiranje načela održivog razvoja u izgrađenom prostoru, uzimanje čovjeka kao mjerila oblikovanja naselja, osiguranje zdravog i sigurnog okoliša, poticanje inovativnih tehnoloških i tehničkih rješenja, te poticanje kvalitetnih arhitektonskih i kulturnih dostignuća.

Uključivanjem u imple-

mentaciju Arhitektonskih politika svih zainteresiranih strana, prije svega arhitekata, dokument će dobiti snagu koja će dovesti do učinka na svim poljima. Naravno, ne može se očekivati da će sve i biti ostvareno, ali ugrađivanjem elemenata zacrtanih ovim dokumentom u svijest, pravila struke i zakonodavni okvir, opće stanje bit će bolje.

NICHOLAS YOU, predsjednik The World Urban Campaign Steering Committee (WUC)
Noviji primjeri projekata održivosti u starijim lučkim gradovima

Iskustva nekoliko skorašnjih obnova gradova, kojima luka predstavlja okosnicu ekonomije, pokazuju kako je moguće doći do rješenja prema kojima lučki gradovi mogu ostvarivati održivi razvoj. Sintagma “održivi razvoj” je neophodna da bismo shvatili kako se s raspoloživim resursima moramo ponašati oprezno, ne samo zato da bismo trajali, već i da ih ne bismo obezvrijedili. Struka prepoznaje probleme i zna rješenja, ali sama nije dostatna da bi se stvari odvijale u po-

zitivnom smjeru. Potrebno je podizanje razine svijesti cijele svjetske javnosti, jer problemi se manifestiraju globalno, bez obzira što nastaju lokalno. Javnost mora utjecati da profit ne bude jedino mjerilo razvoja. Luke su globalna poveznica, pa tako i lučki gradovi mjesto ulaska iskustva i znanja važnih za šire područje lučkih gradova. WUC ima za cilj širenje pozitivnih spoznaja i odgovornosti za naše su- tra, računajući na činjenicu da svaki građanin može biti nositelj pozitivnih promjena.

CHRISTINE AUCLAIR, koordinatorka, World Urban Campaign, UN HABITAT

UN Habitat i novi urbanistički plan

U kolumbijskom gradu Medellinu održat će se međunarodna konferencija o gradovima 2014. godine. Konferencija će biti usmjerena na kvalitativne rezultate s ciljem unaprjeđenja novog urbanističkog plana:

Usmjeravanje na rezultate, umjesto na aktivnosti

Planiranje: ponovno promišljanje grada imajući na umu ljude, posebne potrebe, životne cikluse, ‘kvalitetan život’, identitet i raznolikost, pluralnost i jedinstvo, stvaralačku maštu i snove.

Upravljanje: inkluzivne javne politike, nova građanska i politička kultura, demokratizacija znanosti i znanja, osnaživanje građana i integrativni pristup upravljanju

Cities for Life/Gradovi za život: Život u skladu s prirodom kako bi se obnovio ekosistem planeta; Održivi urbani razvoj znači humaniji život.

Ravnoteža između ekonomskih, društvenih i ekoloških potreba sadašnjih i budućih generacija.

HELENA KNIFIĆ SCHAPS, dipl. ing. arh.
Europski kontekst Arhitektonskih politika RH

Dokument Apolitika – Nacionalne smjernice za vrsnoću i kulturu građenja predstavlja dokument Arhitektonske politike RH za razdoblje 2013. – 2020. g. Kontekst dokumenta čine **EUROPSKE PERSPEKTIVE PROSTORNOG RAZVOJA** iz 1999.

Cilj je stvaranje odmjerenih, održivih, sveobuhvatnih i usmjerujućih strategija prostornog razvoja zemalja Europe. **REZOLUCIJA O KVALITETI ARHITEKTURE U URBANOM I RURALNOM OKRUŽENJU I LEIPZIŠKA POVELJA ZA ODRŽIVI GRAD** promoviraju pojam BAUKULTUR – kulturu građenja, kao čimbenik

nacionalnog identiteta.

Na ovome se temelji djelovanje *Europskog foruma za arhitektonske politike*, čije su članice institucije i pojedinci iz RH, a koji promovira arhitektonske politike u Europi i povezuje profesionalna tijela arhitektonske struke, edukacije i kulture s političkim tijelima.

U provođenju arhitektonskih politika sudjeluju svi koji dijele postojeći fizički prostor.

Od nas se očekuje usklađenje s EU regulativom, koordinacija i interakcija s politikama drugih zemalja, uključivanje u europsku platformu BAUKULTUR, te širenje u regiji.

Mr. sc. IVICA TRUMBIĆ, dipl. ing. arh.

Sposobnost adaptacije sredozemnih obalnih gradova na klimatske promjene

Posljednjih 30 godina broj prirodnih nepogoda u urbanim područjima se učetverostručio, čime su se gradovi transformirali iz refugija u “vruće” točke izrazito visokog rizika.

Prema OECD-u, 14 sredozemnih lučkih gradova, većih od milijun stanovnika, izloženo je povećanim rizicima plavljenja zbog olujnih morskih uspora, dizanja razine i temperature mora, te slijeganja obalnog tla.

Procjenjuje se da će 2070. više od pet milijuna stanovnika obalnih sredozemnih gradova, te više od 40 milijardi američkih dolara vrijednosti imovine, biti direktno time ugroženo.

Po Svjetskoj banci, 2050. će 10 sredozemnih lučkih gradova biti među 20 u svijetu s najvećim rastom prosječnih godišnjih gubitaka zbog obalnih poplava.

“Urbana elastičnost” (resilience) sposobnost je

gradova za apsorpciju poremećaja nastalih klimatskim promjenama.

U tom smislu iznimno je važan plan integralnog upravljanja obalnim područjem Šibensko-kninske županije, s posebnim naglaskom na adaptaciju na klimatske promjene i klimatsku varijabilnost.

Ovaj plan je po svojoj elaboraciji jedinstven na Sredozemlju i poslužit će kao model sličnim zahvatima u Hrvatskoj.

PABLO VAGGIONE

Urbanizam za gradske vlasti: gradovi se moraju pripremiti za rast

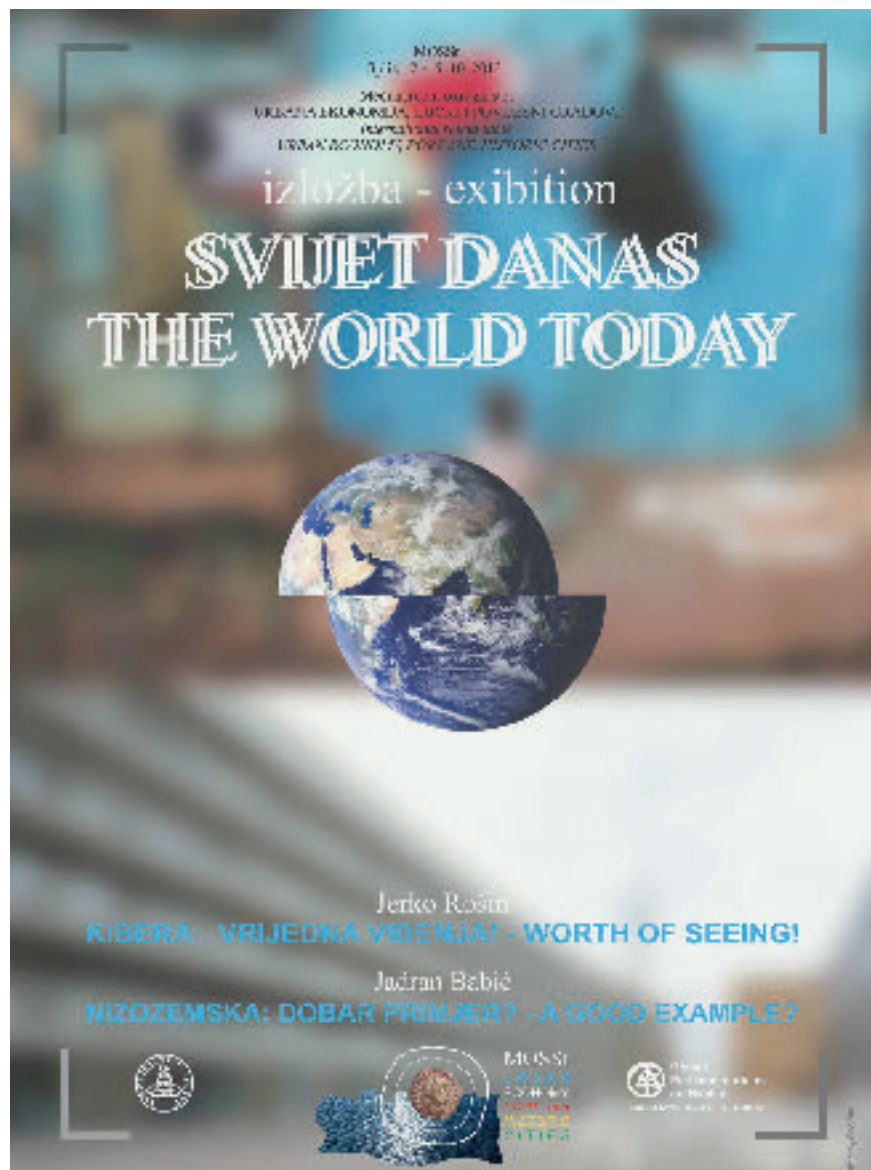
Iduća četiri desetljeća bit će obilježena masovnim prirastom gradskog stanovništva.

- Kratkoročni i reaktivni pristup nisu dovoljni kako bi se spremno odgovorilo na veliki rast gradova.
- Gradovi koji se na vrijeme pripreme za ovaj rast, moći će izazove naglog priljeva stanovništva pretvoriti u prednosti.
- Gradovi moraju imati dobro pripremljen urbanistički plan, i čelnike gradske uprave koji će problem pravodobno dijagnosticirati te poduzeti potrebne korake kako bi stvorili ekonomski, društveno i ekološki vitalne gradove.

Zaključci

- Grad se mora promatrati kao sistem, i treba se promovirati integrativni pristup problemu.
- Mora se ostvariti učinak implementiranjem planova u čijoj će izradi zajedno sudjelovati građani i ostali dionici.
- Uloga lokalne vlasti je ključna u motivaciji lokalnih ljudskih resursa.
- Uloga institucionalnog kapitala je da provede načela i smjernice u praksu, kao i da odredi mogućnost realizacije.

S otvorenja izložbe

UZ IZLOŽBU

Kakav je Svijet danas?

Pun je različitosti i teško saglediv u cjelini. I nejasan - kao kad gledajući kroz objektiv fotoaparata vidimo samo mutnu i ne ostru sliku. Jer, izmaknute polukrugovi tražila fotoaparata pokazuju kako promatrano nije u pravom fokusu kako bi nam slika bila kristalno jasna. Dvije izmaknute polutke zemaljske kugle metaforički pokazuju kako nam

je izvan fokusa stvarna slika Svijeta. Kako ne vidimo da u pojedinim njegovim dijelovima imamo bitno različite uvjete življenja.

U podlozi plakata dvije fotografije koje vjerodostojno pričaju o Svijetu kakav on stvarno jest, mutne i nejasne skrivaju nam spoznaju o njegovim istinama. No, međusobno spojene, upravo zato što nisu oštre, ostav-

ljaju dojam samo jedne slike Svijeta, za koju mislimo kako znamo što se na njoj vidi. No, zbog našeg neznanja i nedovoljne zainteresiranosti, to je tek privid Svijeta u odnosu na ono kakav on stvarno jest. Izložba je organizirana da bismo bar dijelom izoštrili sliku o Svijetu, i da bi priču o Svijetu bar načas stavili u naš fokus.

HABITAT RH

RH se uključila u HABITAT 1993. g. Misija HABITAT-a (voditelj arh. Paul Walter Bouda) na terenu se upoznala s obujmom ratnih stradanja i razaranja, o čemu je napravljeno izvješće za HABITAT.

Na temelju upitnika Habitatata "Urbani pokazatelji" izrađeno je Izvješće RH za HABITAT II (Istanbul 1996.), a u radu Prep Com-a (pripremni komiteti, Geneva 1994. i New York 1995.) sudjelovao je Tito Kosty, dipl. inž. arh. UN birokracija nije bila sklona temama ratnih razaranja u Hrvatskoj, ipak je predloženo da se u Hrvatskoj organizira međunarodni skup s temom gradova i naselja stradalih u ratnim razaranjima, te za tu svrhu osigurala potrebna sredstva.

Na taj skup, održan neposredno prije Istanbula '96, pozvani su i predstavnici Habitatata, nakon čega je izaslanstvo RH vrlo ak-

tivno sudjelovalo u samom radu HABITAT II. Nažalost, HABITAT II nije završio s usuglašenim dokumentom, zbog protivljenja dijela islamskih zemalja u odnosu na pravo žena na vlasništvo nekretnina.

Za predsjednika hrvatskog Habitatata izabran je Matija Salaj, dipl. inž. arh. O tadašnjem radu našeg Habitatata postoje sačuvani mnogi dokumenti, ali hrvatski Habitat je danas potpuno zamro.

Tito Kosty, dipl. inž. arh.

Globalni parlamentarci za HABITAT Splitska deklaracija

Mi, globalni parlamentarci za Habitat iz Meksika, Maroka, Namibije, Sudana, Malezije, Filipina, Hrvatske, Njemačke i ostalih zemalja sastali smo se u divnom gradu Splitu kako bismo proslavili 25. obljetnicu naše organizacije te raspravili o budućnosti gradova sa

stručnjacima, urbanistima, arhitektima i povjesničarima. Naš cilj je predstaviti ideje i rezultate ovih rasprava u parlamentima i vladama svojih zemalja kako bi ih implementirali u političku praksu.

Sudjelovali smo na međunarodnom okruglom stolu "Urbana ekonomija, lučki i povijesni gradovi" koji su organizirali arhitekt Jerko Rošin, predsjednik europskog ogranka Globalnih parlamentaraca za Habitat, i dr. sc. Željko Garača, dekan Ekonomskog fakulteta u Splitu, uz suradnju predstavnika UN-Habitata i World Urban Campaign (WUC).

• Uvjereni smo da se globalni izazovi i međunarodna kriza mogu rješavati dobrom međunarodnom suradnjom i zajedničkim globalnim pri-

stupima. To je cilj Globalnih parlamentaraca.

• Naša svrha je premjesti jaz između ljudi i vlasti u svojim zemljama. Želja nam je u nacionalna zakonodavstva uvesti međunarodni pristup i ciljeve.

• U vlastitim zemljama radimo pod sloganom "Dobri zakoni za bolji habitat". I stoga nam treba politička volja na svim razinama: lokalnoj, državnoj i međunarodnoj.

• U Splitu smo odlučili da na sljedećem svjetskom UN Habitat forumu (World Urban Forum 7, WUF 7) u kolumbijskom gradu Medellinu 2014. godine, organiziramo okrugli stol o temi "Urban Equity in Development - Cities for Life".

• Ova grupa parlamentaraca i međunarodnih stručnjaka iz 25 zemalja zaključila je da su lučka i maritimna aktivnost i kulturna baština ključni elementi konkurentnosti i kvalitete življenja u Splitu i okolici.

MP Peter Götz
predsjednik GPH

MP Jerko Rošin
predsjednik GPH Europe

Markandey Rai
Special delegate of the Under Secretary General of the United Nations and Executive Director of UN-HABITAT

Christine Auclair
Coordinator, World Urban Campaign, UN-HABITAT, "UN-HABITAT and the New Urban Agenda"

Split, 15 October 2013

Bilateralno: Milorad Pupovac, predsjednik OVP HS i Markandey Rai koordinator GPH - UN-Habitat

Predsjedništvo GPH World: Martina Kušnjačić, tajnica GPH Europe, Markandey Rai, koordinator GPH _ UN-Habitat, Vedran Babić, saborski zastupnik, Jerko Rošin, predsjednik GPH Europe, Aisa Kacyra, zamjenica ED UN-Habitat, Peter Goetz, predsjednik GPH World

MOSSt

CHRISTER GUSTAFSSON: Najljepše zahvaljujem svima na ovom uspješnom i važnom skupu u Splitu, za koji se nadam da će uroditi novom suradnjom. Pozdravljam sve koji su omogućili ovaj susret – i sinoćnju sjajnu večeru!

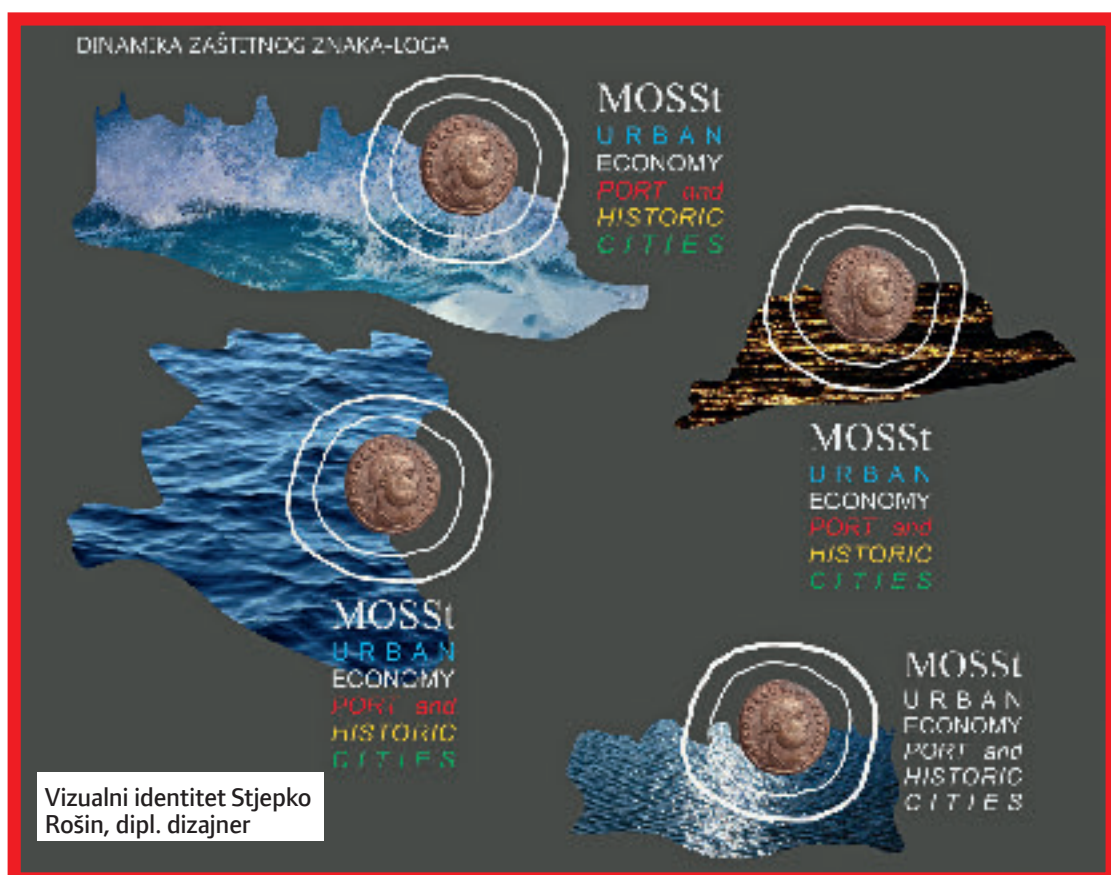
JEAN-LOUIS LUXEN: Čestitam vam na zanimljivoj konferenciji i zahvaljujem na pozivu za sudjelovanje. Izlaganja su bila na visokoj razini, te sam imao priliku susresti nekoliko kolega. Preporučit ću ICOMOS-u da pripremi izvještaj za sljedeći UN Habitat u Kolumbiji.

Nadam se da su moja zapažanja o spomenicima svjetske baštine u Splitu naišla na pozitivan prijem, i doista smatram da se plan upravljanja mora izraditi i usvojiti u što hitnijem roku, te da mora proizići iz suradnje lokalnih i državnih aktera, bottom up pristupom. Prilažem i nacrt plana upravljanja za povijesne gradove u Maroku, na engleskom i francuskom jeziku, koji vam može biti od koristi.

JOE RAVETZ: Veliko hvala organizatorima i domaćinima ove konferencije – koja je privukla sudionike

iz različitih zemalja, profesija, svjetonazora itd. Prvi sam put u Splitu i čini mi se da Splitski jako vole svoj grad, za razliku od Manchestera koji voli možda polovica stanovništva iz vrlo različitih razloga. Posebno me dojmio izlet po otocima i bračkom kršu, nakon kojeg sam stekao pozitivan dojam o njihovom budućem razvoju.

SOFIA AVGERINOU KOLONIAS: Želim vam još jednom zahvaliti za toplu dobrodošlicu u Splitu i odličnu organizaciju konferencije.

TINEL – ROŠIN – KOŽELJ

U povodu MOSSt-a "Urbana ekonomija, lučki i povijesni gradovi", u prostorima Društva arhitekata Zagreba 19. 11. 2013., u sklopu programa Javnih intervjua DAZ-a, u intimnoj formi salonskog razgovora, tzv. "tinela" - našli su se Janez Koželj, dogradonačelnik Ljubljane i glavni arhitekt/urbanist toga grada, i Jerko Rošin, predsjednik GPH-a za Europu, uz moderiranje Dinke Pavelić. Kroz temu Odnos arhitekture, urbanizma i politike gosti su prenijeli svoja iskustva u organizacijama u kojima su sudjelovali u dvojakim ulogama - kao arhitekti i političari. U neformalnoj, ali vrlo konstruktivnoj raspravi pokrenuta je inicijativa za Osnivački odbor UN Habitat Hrvatska.

BICRO financira projekt Nataše Štambuk Cvitanović s FGAG-a

PRIREDILA: **MARIJA PLAZONIĆ ŠOLIĆ**

Kao što smo već izvijestili u siječanjskom broju, Poslovno-inovacijska agencija Republike Hrvatske (BICRO) je u sklopu 5. kruga natječaja pod nazivom "Provjera inovativnog koncepta" (PoC5 – Proof of Concept 5) za 2014. godinu osigurala iz zajma Svjetske banke 15 milijuna kuna za 50 projekata koji su najbolje ocijenjeni nakon evaluacijskog postupka.

U kategoriji *PoC public* ovaj program podupire predkomercijalizaciju tehnologija u nastajanju s hrvatskih sveučilišta i znanstveno-istraživačkih ustanova, odnosno aktivnosti znanstvenika i istraživača usmjerene na plasiranje ideja i izuma iz laboratorija na tržište.

Sveučilištu u Splitu odobrena su tri projekta za financiranje, a jedan od njih je i projekt "Automatsko snimanje i verifikacija uzoraka u mehanici stijena" doc. dr. sc. Nataše Štambuk Cvitanović s Fakulteta građevinarstva, arhitekture i geodezije. Temeljna istraživanja provedena su u razdoblju od 2008. do 2012., za vrijeme dok je voditeljica projekta radila na Institutu IGH u Splitu, te je zatim rad nastavljen na Sveučilištu.

Vanjski suradnik (konzultant) na projektu je dr. sc. Predrag Đukić s Odjela stručnih studija. U sklopu projekta predviđeno je financiranje aktivnosti izrade funkcionalnog prototipa novog uređaja za automatsko snimanje i provjeru uzoraka stijene, zaštite intelektualnog vlasništva, analize tržišta i izrade plana za komercijalizaciju.

Ispitivanja intaktnih stijena

Stijenom kao gradivom bavi se više srodnih znanstvenih disciplina, npr. *mekanika stijena*, koja je, uz mehaniku tla, temeljna disciplina *geotehničkog inženjerstva* (dio građevinarstva). Pod "intaktnom stijenom" podrazumijeva se materijal stijenjske mase, tipično predstavljen cijelom jezgrom iz bušotine koja ne sadrži guste strukturne diskontinuitete, a pod "intaktnim uzorkom" uzorak izrađen iz intaktnih stijena, najčešće oblika valjka.

Unutar spomenutih geotehničkih disciplina pojavljuju se i laboratorijska ispitivanja intaktnih uzoraka – čvrstoće i deformabilnosti u jednoosnim ili troosnim uvjetima. Ova ispitivanja imaju značajnu ulogu jer se radi o osnovnim svojstvima kod bilo koje opće prihvaćene razredbe stijenjske mase, kriterija čvrstoće, odnosno određivanja nosivosti stijenjske mase, procjene mogućnosti iskopa, određivanja parametara miniranja,

Korištenjem uređaja za automatsko snimanje i verifikaciju uzoraka u mehanici stijena, za kojeg već postoji proizvođač zainteresiran za partnerstvo, postigle bi se znatne uštede (pet-šest puta) u vremenu, odnosno cijeni ispitivanja

Doc. dr. sc. Nataša Štambuk Cvitanović

ocjene upotrebljivosti gradiva za izradu nasipa i dr. Parametri intaktnih stijena određeni ispitivanjima u laboratoriju (poput jednoosne tlačne i vlačne čvrstoće, modula elastičnosti, modula deformacije, Poissonova omjera i svojstava čvrstoće/deformabilnosti pri troosnoj kompresiji), zajedno s parametrima diskontinui-

sne kompresije moraju zadovoljiti striktno kriterije pravilnosti oblika (težiti idealnom valjku), jer o tome mogu znatno ovisiti rezultati daljnjih ispitivanja. Nepravilnosti u vidu "mikro" odstupanja ravnosti (osnovica i plašta), okomitosti u odnosu na os uzorka i paralelnosti osnovica valjkastog uzorka, izazivaju poremećaje stanja naprezanja i deformacija u ispitnom uzorku i u pravilu vode k određivanju manjih "makro" svojstava – čvrstoća i raznih modula. Istraživanjima je dokazan utjecaj nepravilnosti oblika uzorka na svojstva čvrstoće i deformabilnosti intaktnih stijena, to više izražen što je veća čvrstoća stijene.

Prednosti automatskog uređaja

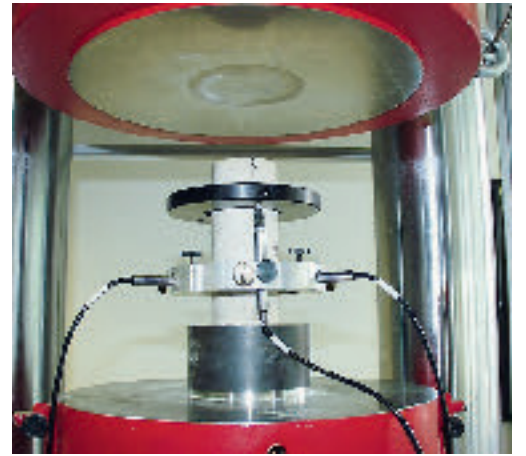
Ovaj utjecaj postaje značajan pri određenoj razini netočnosti obrade/nepravilnosti oblika uzorka i ne smije se zanemariti. S druge strane, pretjerani zahtjevi za pravilnost oblika uzorka dovode do neracionalnih i skupih ispitivanja, pogotovo jer manualni postupci opisani u važećim dokumentima za provedbu ispitivanja predstavljaju "usko grlo" u laboratorijima za mehaniku stijena.

Stoga je potrebno uspostaviti kontrolu nad procesom – točno i efikasno utvrđivati prisutne nepravilnosti oblika i pouzdano poznavati mjeru u kojoj to utječe na mehanička svojstva. Posljednje je određeno zasebnim istraživanjima, a točno, efikasno i precizno određivanje nepravilnosti oblika moguće je postići novim automatskim uređajem koji je predmet ovog PoC projekta.

Ispitivanja pravilnosti

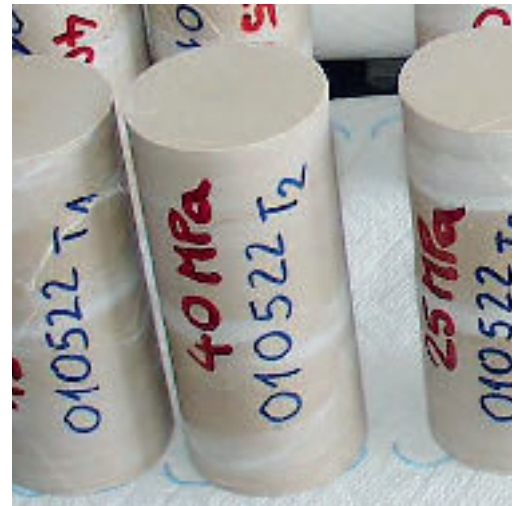
Suvremeni sustav preša za ispitivanje stijena

Uzorak u preši (jednoosno ispitivanje)

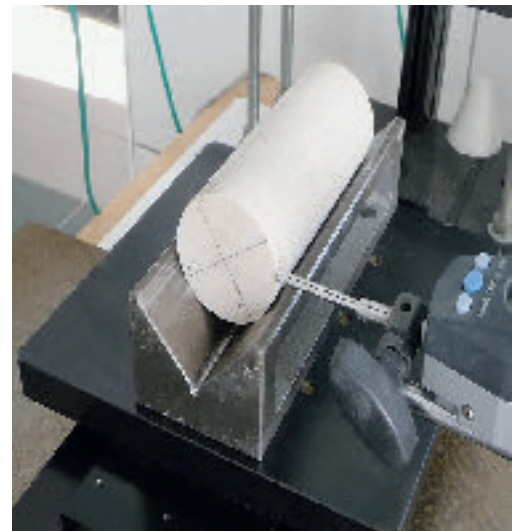
Ispitivanje nepravilnosti oblika - manualno

Uzorci intaktnih stijena pripremljeni za ispitivanje

Uzorak u troosnoj ćeliji - ispitivanje u uvjetima troosnog pritiska

Ispitivanje nepravilnosti oblika uzoraka - automatski

oblika uzoraka i njihove prihvatljivosti u daljnjim pokusima obuhvaćaju precizna mjerenja i iskaze površinskih oblika (profila). Dosađajni manualni postupci su dugotrajni i podložni utjecaju ispitivača te bi se kroz ovaj projekt zamijenili višestruko bržim i pouzdanim automatskim snimanjem.

Prema spoznajama iz polaznih istraživanja, korištenjem uređaja postigle bi se znatne uštede u vremenu, odnosno cijeni ispitivanja (pet-šest puta) i dobilo na pouzdanosti i kvaliteti. Uređaj bi se mogao proizvoditi kao dodatna oprema uz preše i ispitne sustave, a već postoji proizvođač zainteresiran za partnerstvo. Razvoj uređaja provode istraživači dr. sc. Nataša Štambuk Cvitanović i dr. sc. Predrag Đukić, u dvije faze: preliminarni laboratorijski model (završeno) i daljnji razvoj funkcionalnog prototipa (ovaj projekt), koji bi se onda ponudio proizvođačima preša i sustava za ispitivanja stijena.

Očekivana konačna cijena proizvoda procijenjena je na 5000-6000 eura i konkurentna je drugim sagledivim rješenjima na tržištu (kojih zasad nema). Uređajem se uzorci brzo i kvalitetno snimaju, uz brzi povrat uložene i svakodnevne daljnje uštede. Osim toga, novi na-

čin rada koji se uspostavlja ovim uređajem, u kombinaciji s prethodnim istraživanjem kojim su precizno određeni novi kriteriji za zadovoljavajuće uzorke, pridonosi pouzdanosti geotehničkih projekata osiguravajući dovoljan broj potrebnih ulaznih podataka (bez odbacivanja inače zadovoljavajućih uzoraka). Time se postiže značajno poboljšanje za laboratorije i korisnike njihovih usluga – projektante.

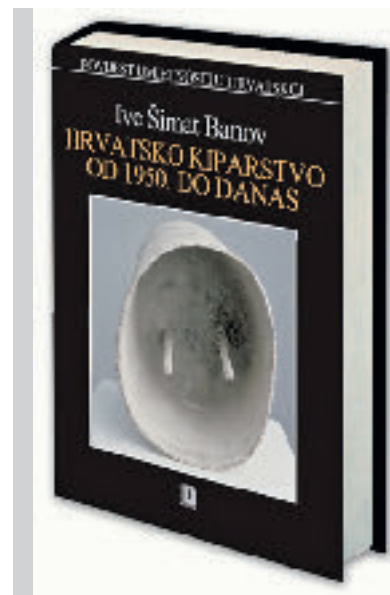
Ukratko, projektom se želi unaprijediti inicijalne rezultate laboratorijskih istraživanja i omogućiti šira primjena odgovarajućeg uređaja u laboratorijima za mehaniku stijena u svijetu.

nove knjige

Ive Šimat Banov

Hrvatsko kiparstvo od 1950. do danas

Naklada Ljevak, 2013.

Prekaljeni, dugogodišnji polemičar, ponekad pjesnik, autor nebrojenih predgovora nije, kada se našao u ulozi antologičara, mogao 'iz svoje kože'. Ne samo da nije napustio svoje stavove, nije bogme zbog pisanja sinteze ni odustao od svojega stila

PIŠE: IVANA PRIATELJ PAVIČIĆ

Krajem prošle godine, u jednoj od novinskih anketa posvećenih najboljim knjigama tiskanim tijekom 2013. spomenuta je i sinteza profesora moderne umjetnosti sa splitskog Filozofskoga fakulteta, dr. Ive Šimat Banova "Hrvatsko kiparstvo od 1950. do danas", objavljena nedavno u prestižnoj Ljevakovoj ediciji Povijest hrvatske umjetnosti. Knjiga koja je plod višedesetljetnog Šimatova istraživanja moderne i suvremene hrvatske skulpture i njegova praćenja aktualne umjetničke prakse iz pozicije likovnog kritičara u brojnim hrvatskim medijima, doista predstavlja jednu od ključnih publikacija iz područja povijesti umjetnosti tiskanih u protekloj godini.

Vječni buntovnik naše likovne kritike

Oni koji su do sada poimali Šimata isključivo kao razbarušenog kritičara i oštrog polemičara naći će se, kad je uzmu u ruke, pred gustim štivom od 800 stranica popraćenim brojnim fotografijama, na kojima je ovaj vječni buntovnik naše likovne kritike s nepogrešivim osjećajem za mjeru u sintezi posložio uistinu obimnu i heterogenu umjetničku građu. I pri tome ostao dosljedan svim načelima i stavovima koje je posljednjih tridesetak godina javno propagirao! Prekaljeni, dugogodišnji polemičar, ponekad pjesnik, autor nebrojenih predgovora nije, kada se našao u ulozi antologičara, mogao "iz svoje kože". Ne samo da nije napustio svoje stavove, nije bogme zbog pisanja sinteze ni odustao od svojega stila. Pri tome se njegov barokni, slobodni autorski način pisanja, koji poznajemo iz brojnih monografija i kataloških predgovora, slasno sljubio Ljevakovom formom kombinacije sinteze i antologije. A upravo su to razlozi zašto ova knjiga nije dosadna, kao što mnoga njezina sinteze, nažalost, jesu!

Kad sam se već dotaknula pitanje Šimatovih stavova o aktualnoj umjetnosti, koje on godinama zastupa i kao likovni kritičar, spomenula bih da u knjizi, sad u ulozi sintetičara, urbi et orbi poručuje kako "nema zastarjelih nego samo nemoćnih formi u kiparstvu"! Pozivajući se pritom na Radovanijevu izjavu, kako je "naša kiparska civilizacija" bila figurativna kroz brojna poglavlja moderne umjetnosti.

Fenomen zagrebačke Akademije

No, krenimo s prikazom sadržaja. Knjiga "Hrvatsko kiparstvo od 1950. do danas", sagledana u cjelini, pokazuje opće poznatu istinu kako se kiparski jezik u Hrvata u posljednjih pedesetak-šezdesetak godina okretao zovu modernosti, avangarde ili suvremenosti, a ponekad (u razdobljima kada su se mijenjale i bujale ideologije) podešavao političkim i ideološkim potrebama.

Budući da se Šimat odlučio kronološki obraditi materiju, započinje knjigu s tzv. herojskim razdobljem pedesetih, onim koje obuhvaća djelatnost "starije generacije" hrvatskih kipara, poput Kršinića, Augustinčića, Radauša, Kerdića i Antunca. Potom prelazi na razdoblje emancipacije hrvatskog kiparstva koje je bilo obilježeno razvojem nenarativne, figurabilne i figurativno asocijativne forme, osvjetljavajući jedno od najsajnijih doba hrvatske moderne, ono Exata 51, Novih tendencija i Gorgone, kada je naša umjetnost – mada iza željezne zavjese – bila otvorena propitkivanju inovativnih novih područja vizualnih medija. Šimat ne zaboravlja naglasiti kako u današnjem hrvatskome kiparstvu postoje brojni primjeri hipoteka i nasljeđa spomenutih avangardnih tendencija, primjerice u djelima Mirjane Vodopije i Ivane Franke.

U pregledu kiparske događajnice Šimat se detaljno osvrće na fenomen zagrebačke Akademije primijenjenih umjetnosti koja je u kratkom razdoblju svojega postojanja proizvela veličine poput Zvonimira Lončarića, Zlatka Boureka i dvoje za Split vezanih umjetnika, Kotoranina Vaska Lipovca i Splitskane Jagode Buić.

Željezna i drvena razdoblja hrvatske skulpture

U sintezi, kao i u predavanjima i člancima, Šimat zastu-

pa podjelu hrvatske skulpture nakon 1950. godine na nekoliko željeznih i drvenih razdoblja. Detaljno razrađuje tzv. prvo željezno doba naše skulpture, ono spomeničko, temeljeno na bolnim iskustvima iz Drugog svjetskog rata, obilježeno skulpturama i spomenicima međunarodno slavni kipara poput Dušana Džamonje i Stevana Luketića. Njihova su djela i u međunarodnoj recepciji bila priznata kao vrhunska ostvarenja, prepoznata kao antologijski modernistički izraz egzistencijalne tjeskobe, simbolički prizori smrti ili vitalističke ideje novog života. Pri tome apsolutno uklopljena u identitet-sku sliku koju je programatski stvarala tadašnja država. Naravno, Šimat ne zaboravlja da tome razdoblju pripada i izniman opus Ive Gattina, umjetnika koji je propitkivao pitanja granica slike i kipa, a kojega se smješta u kiparstvo enformela.

Što bi bilo "drveno doba" hrvatske skulpture? Riječ je o skulpturi bremenitoj idejama *genius loci* i asocijacijama na nacionalnu umjetničku i širu kulturnu baštinu, od Buvine i Fulgencija Bakotića do Petra Smajića. Šimat među brojnim ma koji su se okušali u haptičkom materijalu drva ističe ime na Branka Ružića, Šima Vulasa, Kuzme Kovačića, Peruška Bogdanovića, Žarka Tomazetića i Kažimira Hraste. Umjetničkim traganjima muškoga četverca iz Galerije na bankete suprotstavlja propitkivanje figuracije dviju rasnih kiparica, Borke Abramove i Marije Ujević Galetović.

Neke od umjetnika, kao što priliči sintezi, poput Raula Goldonija i Valerija Michielija, "Camusa hrvatskog kiparstva" (kako ga naziva), izdva-ja kao jedinstvene pojavnosti unutar korpusa hrvatske moderne skulpture, posvetivši njihovim opusima zamjetno veći broj stranica. Međutim, ne zaboravlja ni "veličinu malenih", kao što ne zaboravlja obraditi problematiku tzv. male forme, od medaljarstva do autorskog nakita Nenada Robana.

Šimat uspješno brodi i kroz sve naše kiparske scille i haribde od vremena rađanja hrvatske suvremene umjetnosti kasnih šezdesetih do danas. Pišući o razdoblju koje je obilježavala težnja k spekulativnom i analitičkom, novi oblici kiparstva, a performativnost počela predstavljati umjetnički događaj kod Hrvata, zahvaća

Ive Šimat Banov

opuse ključnih protagonista poput Ivana Kožarića, ili Gorkoga Žuvele.

Dalmatinska kiparska dionica

Šimat se pita što je to uopće suvremeni kip i kiparstvo. Ipotom nas uvodi u kompleksan svijet postmoderne skulpture, razdoblje nastajanja slojevitih multimedijalnih djela bez žanrovske jasnoće povezanih uz društvena zbivanja, medije i politiku. Tu se susrećemo s umjetnicima koji se koriste parafrazom avangardističkog nasljeđa poput Damira Sokića ili Petra Barišića, i konstruktivističkom praksom Kažimira Hraste.

Čini mi se da je za splitsku promociju osobito važno istaknuti kako je u ovoj golemoj knjizi od 800 stranica snažno naglašena dalmatinska kiparska dionica. Idemoređom, kako ih se spominje u knjizi. Među luđičke istraživače alkemije, sakralnog i profanog smješta Matka Mijića, Željka Marovića i nedavno preminulog Tomislava Lerotića. Potom istražuje djela na granici instalacije, objekta i skulpture Deana Jokanovića Toumina i Matea Perasovića. Osvrće se na instalacije s video i readymade predmetima Iva Dekovića i Dragoslava Dragi-

čevića (Spomenik posidoniji iz 2010.), i na antikonzumerističke iskaze i fetišizam Ivice Jakšića Puka i Alemke Đivoje. Uz bok performativnom ciklusu Zlatka Kopljara (klečanje pred svjetskim centrima gospodarske i političke moći iz 2005.), navedeni su akcija nage Sandre Sterle s Kerumovom žutom vrećicom s knjigama i recentni performansi Siniše Labrovića i Vlaste Žanić. A tražeći u knjizi noviju splitsku umjetničku scenu, naići ćete na spomen Roberta Jožića, Lovre Jakšića i Vojine Hraste. Ne zaboravlja ni Peru Grimanija, s čijom rečenicom "Nalaziš se u skulpturi, Ti si skulptura!" završava knjigu.

Hibridna forma leksikona, sinteze i antologije

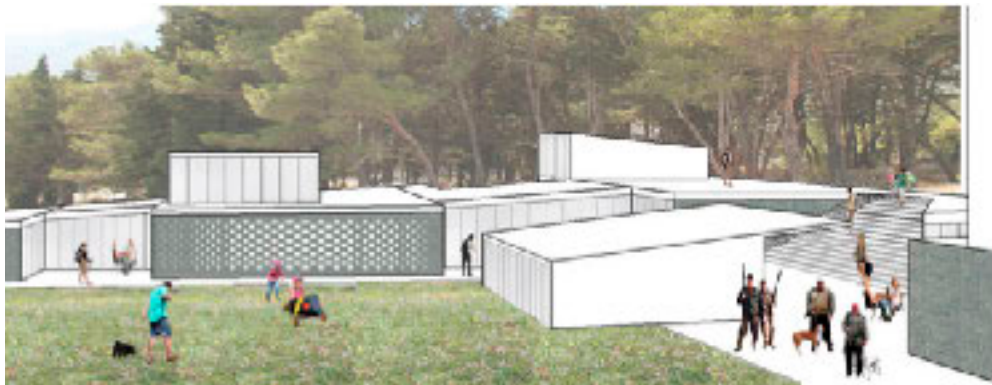
Obradujući hibridne forme i fuzije devedesetih i početka XXI. stoljeća, jedno poglavlje posvećuje Muzeju prekinutih veza. Bavi se pitanjem diskriminacijskih odnosa po rodnoj pripadnosti u suvremenoj umjetnosti i subverzivnim podri-vanjem tradicionalne skulpture u opusu Alema Korkuta, a u generaciju postskulptora smješta i mojega dragog prijatelja Viktora Popovića. Zahvaća i pitanja kustoskih strategija i

kustoskih praksi, a ne zaboravlja notirati i "Tjedan otvorenog performansa u Splitu" (Dopust). Ne zaboravlja spomenuti ni arhitektonske spomeničke projekte poput Spomen-obilježja poginulim vatrogascima na Kornatu Nikole Bašića, a ubacuje i poglavlje o landartu. Analizirajući recentni fenomen poplave loših spomeničkih rješenja posvećenih Domovinskom ratu, nije propustio ukazati na tragediju uklanjanja nekadašnjega Zida boli na Selskoj pred sjedištem SFOR-a.

Ne mogu, za kraj, ne konstatirati da sam kao čitatelj Šimatove sinteze imala osjećaj kako je zapravo riječ o autorski hibridnoj formi leksikona, sinteze i antologije. Naravno, Šimat ne propušta svoje "Hrvatsko kiparstvo od 1950. do danas" zaključiti mišlju: "Kriterij treba biti moderno u skulpturi, a ne moderno sa skulpturom."

Dok čitate njegovu sintezu, imate osjećaj kako s mnogih stranica progovara stav da je za skulpturu 2/2 XX. stoljeća osobito važna njezina autentičnost! Ako se možda ne slažete s autorom s tim u vezi, preostaje vam jedino uživo s njime polemizirati!

projekti

Lovački dom

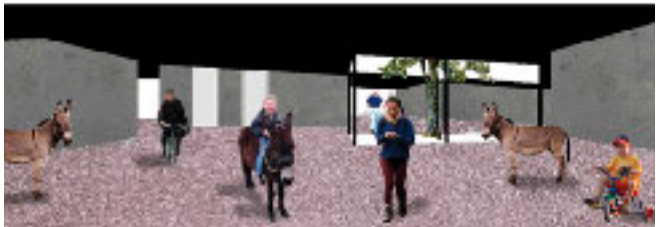

Kulturni rasadnik

Kulturni centar za rehabilitaciju

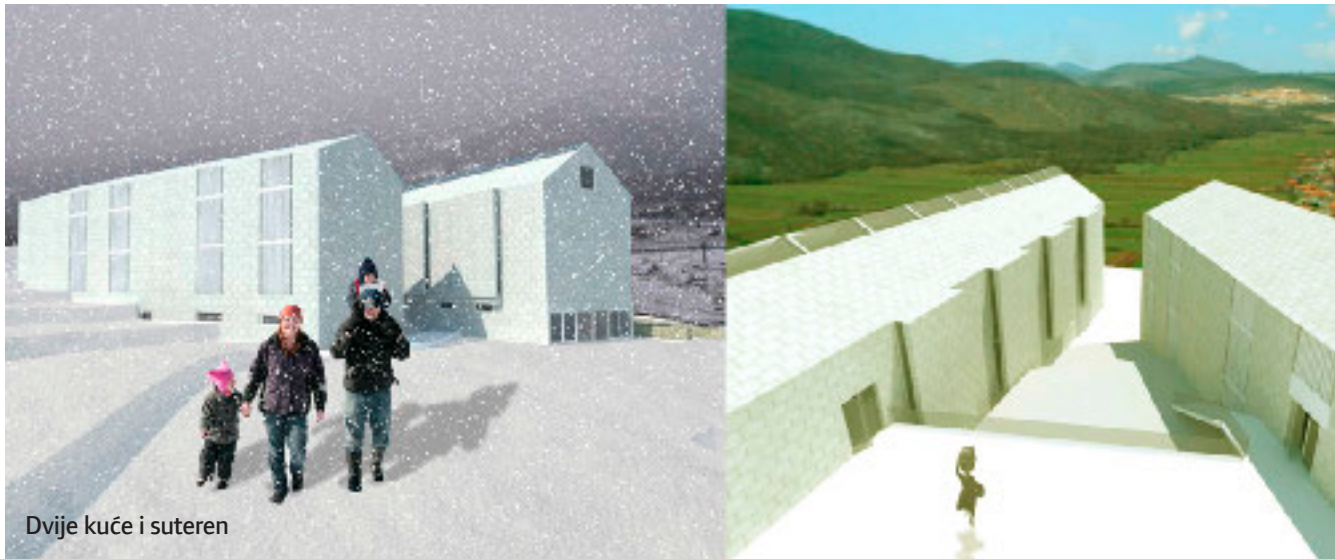
KULTURNI CENTAR DUGOPOLJE

Farma magaraca

Duhovni
klaustar u
centru

Dvije kuće i suteran

Na Diplomskom studiju ak. god. 2013./14. studenti arhitekture imali su zadatak isprojektirati kulturni centar na konkretnoj, za to predviđenoj parceli u Dugopolju. Rad se odvijao uz stručnu i tehničku podršku Općine koja je bitno pridonijela kvaliteti završnih rezultata. Devetnaest različitih rješenja poslužiti će kao potvrda

ili podloga za preispitivanje planiranog programa. Svaka grupa studenata predstavila se projektom koji je trebao reagirati na šire okruženje lokacije u smislu nužne prostorne konsolidacije rješenja, zadovoljiti bitne funkcionalne i tehničke zahtjeve (racionalna dispozicija sadržaja, logične putanje korisnika, kon-

struktivni raster, materijali), poštovati propise za osobe s teškoćama u kretanju, propise o vatrogasnim pristupima, sanitarne normative, te demonstrirati temeljnu tehničku pismenost. Valorizirala se uspješnost urbanističko-arhitektonske interpretacije odabrane teme, odnosno provedba koncepcije, te likovnost i

uvjerljiva argumentacija oblikovanja. Posebno se vrednovao kreativni doprinos u fazi programiranja, odnosno obogaćenja i/ili revizije zadanog projektnog programa. Voditelji: prof. Hrvoje Njirić, prof. Emil Šverko, prof. Neno Kezić Asistenti: Bruna Kovačević, Dujmo Žižić

- Kulturni rasadnik** – Mirko Menegelo i Mia Vučić
Životinja kao korisnik – Anka Ban i Pavao Nižetić
Umirovljenički Dom kulture – Jelana Katavić i Anđela Marinović
Zatvor i kulturni centar – Ksenija Modić i Nikola Vulić
Kulturni centar za rehabilitaciju – Vana Haklička i Dora Popić
Dvije kuće i suteran – Josip Matijević i Ivan Radnić
Tržnica, vino, ulje i kultura – Toni Lušić i Tomislav Nuić
Kulturni institut za pršut – Anita Karaman i Filip Kobzinek
Ekosuhozid – Martina Barbir i Mia Konstantinović
Farma magaraca – Darko Ivanovski i Maja Vujnović
Kulturni rezervoar i kupalište – Ivan Miše i Damir Moskalj
Kuće oko ulice – Angela Vlaić
Lovački dom – Ivana Margeta i Sonja Mimica
Ptice u kulturnom centru – Anamarija Katunarić i Petra Škoro
Kulturno-obrazovni centar – Magdalena Bušić
Duhovni klaustar u centru – Josipa Leko i Martina Stipanov
Poligon zdravlja – Jelena Duplančić i Paola Kljenak
Tržnica u kulturnom centru – Željko Kolar i Jelena Pavelić
Ameba za susret – Marina Carević i Silvija Škare

istraživanja

Rodni stereotipi u zakonskom tretiranju silovanja

Nedostatno obrazovanje o spolnom nasilju, rodnoj ravnopravnosti i feminizmu te ljudskim pravima, utječe na nedostatak rodne osviještenosti i pomaže u održavanju dominantne norme posesivne seksualnosti

PIŠE:
DOC. DR. SC. IVANA RADAČIĆ

Zakoni i praksa o silovanju jedno je od područja prava u kojima su rodni stereotipi najvidljiviji. Komparativna feministička istraživanja ukazala su da su dominantne stereotipne pretpostavke da žene pristaju na seksualne odnose bez obzira na okolnosti jer žele biti seksualno posjedovane od strane muškaraca, ali lažu da su silovane kad spolni odnosi ne budu zadovoljavajući, a za što one snose odgovornost. Te pretpostavke odražavaju i održavaju mitologiju o silovanju prema kojoj je „pravo silovanje“ nasilan napad nepoznate osobe na javnom mjestu, dok je „prava žrtva“ čedna osoba, svjesna rizika silovanja, koja čini sve kako bi spriječila silovanje. Ta pak mitologija počiva na normi posesivne (hetero)seksualnosti prema kojoj su muškarci ti koji iniciraju seksualni odnos i koji ostvaruju seksualni užitak u posjedovanju žena, dok su žene te koje ga pasivno prihvataju i uživaju u tome da ih muškarci posjeduju.

Na toj je normi seksualnosti utemeljeno i hrvatsko zakonodavstvo i praksa u području seksualnog nasilja. Stari je Kazneni zakon, koji je bio na snazi u vrijeme mog istraživanja sudske prakse, kao centralni element kaznenih djela seksualnog nasilja definirao različite oblike prisile, a ne nedobrovoljnost, s time da nisu bili obuhvaćeni svi oblici prisile. Novi Zakon učinio je pomak ka modelu utemeljenom na nedobrovoljnosti. Tako je osnovno kazneno djelo spolni odnosaj bez pristanka, s time da je pristanak definiran na pozitivan način, a navedene su i presumpcije nedostatka pristanka, kao što su prijetnja, zloporaba položaja, protupravno oduzimanje slobode. Također je i po prvi puta kriminalizirana skrivljena zabluda o pristanku (kad je okrivljeni morao i mogao znati da pristanka nema). Međutim, i u novom Kaznenom zakonu silovanje ostaje definirano kvalificiranim oblikom sile i prijetnje (sila ili prijetnja mora biti izravna i usmjerena na život ili tijelo žrtve ili druge osobe). Pored toga, uvedeno je i teško kazneno djelo protiv spolne slobode koje je definirano i okolnostima kao što su ranjivost žrtve, a koja je navedena (u nešto

različitom obliku) i kao presumpcija nedobrovoljnosti pa je nejasno razgraničenje pojedinih kaznenih djela, kao i norma seksualnosti koju zakon podržava.

Standard „ne znači ne“

U sudskoj praksi ne postoji konzistentna interpretacija silovanja, a dominira konceptualizacija silovanja kao nasilnog djela kojem se žrtva mora fizički odupirati. Prema tom shvaćanju sila mora biti izravna, istodobna i toliko intenzivna da spriječi slobodno odlučivanje, a otpor jasan, nedvosmislen i trajan. Primjeri restriktivnog tumačenja sile i otpora uključuju sljedeće slučajeve: osječki slučaj u kojem je zaključeno da je primjena „blage“ sile način izvedbe spolnog čina te da okrivljeni nije mogao shvatiti da nema pristanka unatoč verbalnom otporu žrtve zbog toga što je s njim razgovarala prije odnošaja, zagrebački slučaj u kojem je unatoč fizičkim ozljedama zaključeno je da je žrtva naknadno pristala na spolni odnosaj jer se (uslijed straha) prestala odupirati, zagrebački slučaj u kojem sila (držanje za ruku nakon zlostavljanja u autu) nije smatrana dovoljno intenzivnom jer se žrtva ipak uspjelela oduprijeti i pobjeći, a te zagrebački slučaj u kojem je smatrano da sila nije dovoljno izravna jer je od njene uporabe do samog odnosa proteklo određeno vrijeme. U tim predmetima suci su zaključke temeljili na gore identificiranim rodni stereotipima, ocjenjujući ponašanje žrtve prije, za vrijeme i poslije silovanja u odnosu na mit o „pravoj žrtvi“. Zanimljivo je

Dr. Ivana Radačić
znanstvena novakinja
instituta Ivo Pilar
DAVOR PONGRAČIĆ/CROPIX

Identifikacija mitova o silovanju

Istraživanje doc. dr. sc. Ivane Radačić analizira stara i nova zakonska rješenja u području seksualnih delikata te praksu četiriju najvećih županijskih i općinskih sudova u Hrvatskoj (Zagreb, Split, Rijeka i Osijek) u recentnom četiri i pol godišnjem razdoblju (uključeni su svi dostupni spisi u kojima je optužni akt podignut nakon 1. siječnja 2008., a koji su postali pravomoćni do 31. lipnja 2012.). Cilj je bio identificirati rodne stereotipe i mitove o silovanju, procijeniti mogu li rješenja u novom kaznenom zakonodavstvu odgovoriti na pronađene probleme te predložiti potrebne daljnje reforme. Rezultati istraživanja bit će prikazani u knjizi „Rodni stereotipi i mitovi o silovanju u hrvatskim zakonima i sudskoj praksi u području seksualnog nasilja“ koju će uskoro izdati TimPress.

da je u ovoj kategoriji većina predmeta u kojem su žrtva i počinitelj u intimnom odnosu, što ukazuje na dominantnost mita o „pravom silovanju“, iako on nije podržan empirijskim podacima. Tako se u mom uzorku od 64 pravomoćno okončanih predmeta samo 14 (22%) može svrstati u napad nepoznate osobe, dok se u 50 (78%) radilo o intimnim partnerima. Upravo je u toj kategoriji najveći broj oslobađajućih presuda.

„Pristanak plus“ model

Pored ovog restriktivnog shvaćanja silovanja kao nasilnog djela kojem se žrtva na sve načine odupire, postoji i (manjinsko) shvaćanje silova-

nja prema kojem je sila svako djelovanje protiv volje žrtve, s time da se nužno ne zahtijeva da žrtva izrazi fizički otpor. Tako je, na primjer, u jednom predmetu bilo dovoljno što je žrtva rekla da ne želi spolni odnosaj, a bilo je irelevantno to što je sama pripita došla u stan okrivljenika; štoviše njezino opijeno stanje razmatralo se u kontekstu nemogućnosti aktivnog otpora. Slično, verbalni otpor bio je dovoljan u predmetu u kojem je žrtva sama ostala u lokalu s konobarom nakon što je on s pokazao seksualni interes za nju. U ovim slučajevima, dakle, sud je odbacio mitove o silovanju te podržao standard „ne znači ne“, što je progresivna praksa

u hrvatskom pravosuđu.

Međutim, taj standard nije zadovoljavajući jer mnoge žrtve reagiraju na traumu blokadom i disocijacijom. Čak niti „samo da znači da“ standard nije dovoljan jer odnosi moći i socio-seksualne norme ograničavaju ne samo kad žena može reći „ne“, već kad iskreno može reći „da“ seksualnoj inicijativi muškarca. Stoga se mnoge feministkinje zalažu za tzv. „pristanak plus“ model zakona o silovanju, prema kojoj submisija nije dovoljna; analizira se proces komunikacije među strankama u spolnom odnošaju. Taj model podržava komunikativan model seksualnosti, koji je utemeljen na dogovoru među strankama u seksualnom odnosu, a ne presumpciji da žene žele biti seksualno posjedovane. On promovira spolne odnose u kojima partneri komuniciraju o svojim željama, namjerama i granicama te podržava spolnu autonomiju i integritet svakog pojedinca.

Novi Zakon samo djelomično promovira taj model i trebao bi se izmijeniti na način da se ukine gradacija kaznenih djela bazirana na obliku pristana jer se pristanak ne može stupnjevati. Trebalo bi proširiti i jasno definirati primjere nedobrovoljnosti te propisati da submisija ne konstituira nedobrovoljnost. U procjeni toga je li okrivljeni morao i mogao biti svjestan da odnos nije bio dobrovoljan, trebalo bi razmatrati koje je korake poduzeo kako bi osigurao da postoji pristanak, odnosno da je odnos dobrovoljan, a ne njegovo osobno uvjerenje o tome što je žrtva htjela. Time bi se fokus preusmjerio s ponašanja žrtve na ponašanje okrivljenog.

Održavanje dominantne norme posesivne seksualnosti

No, s obzirom na razlike između zakona na papiru i zakona u praksi, trebalo bi raditi na adresiranju stereotipnih stavova provoditelja zakona, kroz programe izobrazbe ali i uspostavom mehanizma (samo)kontrole u sudstvu, kao i na promjeni seksualne paradigme, na način da ona promovira vrijednosti autonomije i jednakosti. U tom pogledu situacija u Hrvatskoj nije zadovoljavajuća. Spolni odgoj ukinut je tek što se počeo primjenjivati, pravno obrazovanje na većini fakulteta u Hrvatskoj u svom kurikulumu nema sadržaje feminističkih teorija, prava žena, pa čak niti dostatnih sadržaja ljudskih prava, a rodni studiji još nisu uspostavljeni. Navedeni sadržaji nisu (dovoljno) prisutni niti u obuci pravosudnih službenika.

Nedostatno obrazovanje o spolnom nasilju, rodnoj ravnopravnosti i feminizmu te ljudskim pravima utječe na nedostatak rodne osviještenosti i pomaže u održavanju dominantne norme posesivne seksualnosti, a istovremeno je posljedica društveno-političke klime. Stoga je potrebno radi na promjeni društveno-političke svijesti i uspostavi normi i institucija koje bi podržale vrijednosti spolne slobode i rodne ravnopravnosti. Moja je nada da je ovo istraživanje jedan doprinos podizanju svijesti.

Misija: kritičko mišljenje i suzbijanje predrasuda

Renato Matić

RAZGOVARAO: IVAN PERKOV

Prof. dr. Renato Matić je izvanredni profesor sociologije na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu te vanjski suradnik na još nekoliko visokoškolskih institucija. Autor je knjige „Društvena promocija bezakonja” te autor i suradnik na brojnim drugim knjigama koje se bave temama organiziranog kriminala i korupcije u hrvatskom društvu. Vrlo je kritičan prema društvenom stanju u Hrvatskoj, te otvoreno progovara o problemima studenata te analizira hrvatsku političku i društvenu stvarnost.

Kako vidite budućnost studenata u trenucima kada je sve teže doći do zaposlenja?

Cljuč svih problema u Hrvatskoj, pa tako i studentskih, jest nepostojanje strategije društvenog razvoja. Za svako društvo koje misli na svoju budućnost potrebna je strategija koja u sebi sadrži odgovore na pitanja što će tko u tom društvu raditi i što na temelju tog rada može očekivati. Studentska populacija nalazi se na vjetrometini zbog nepostojanja harmoniziranog pristupa koji mora biti institucionalan. U dobro uređenom društvu postoje jasni obrasci kako se stvari odvijaju. Kod nas se problemi rješavaju stihijski i parcijalno, gase se požari koji svako malo ponovno buknu jer se uzroci problema ne rješavaju. Politicari iz rukava sipaju demagoške floskule o „društvu znanja” i „ulaganju u mlade”, a kada se ugase mikrofoni na predizbornim skupovima, postaje jasno da su potpuno nesposobni da nešto promijene. Uostalom, oni to i ne žele promijeniti. Potrebna nam je studiozna neovisna ekspertiza koja će dovesti do stvaranja strategija razvoja društva jer će inače mladi, a posebice studenti, pobjeći iz Hrvatske glavom bez obzira.

Hrvatska je pri dnu u EU po izdvajanju za visoko obrazovanje. Koje su dalekosežne po-

Poznati sociolog Renato Matić kritički analizira društveno i političko stanje u Hrvatskoj, poručujući studentima: ako vam samima nije stalo do vlastita mišljenja, nećete biti u poziciji da donosite odluke koje se tiču vas

sljedice takva stanja?

To znači ni više ni manje nego gubitak osnovnog potencijala za društveni razvoj. Znanost, kultura i umjetnost su baza za rješavanje svih društvenih problema. Međutim, birokratska svijest naših elita na ta područja odavno gleda kao na nepotreban trošak. Ipak, naš problem nije u tome, ključ je u činjenici da cjelokupna populacija to ne vidi kao problem. Naši politicari uspijevaju uvjeriti većinu birača da su obrazovanje i znanost troškovi, a ne investicije. Dok god je to tako, situacija se neće poboljšati.

Mladi ljudi koji završe fakultet često ne nalaze posao i odlaze iz zemlje. Kako to promijeniti?

Spomenuli smo okolnosti u kojima se nalaze mladi. Te okolnosti treba promijeniti, a to se kod nas može isključivo pravim političkim odlukama jer je većina društvene moći tu koncentrirana. Ali to se ne događa jer politicari nemaju ni vizije ni volje. Neki neovisni stručnjaci napravili su procjenu da mlad visokoobrazovani čovjek koji će odraditi cijeli radni vijek može proizvesti vrijednost između pet i deset milijuna američkih dolara. Pomnožite taj broj s brojem mladih stručnjaka koji su već otišli ili se spremaju na odlazak iz Hrvatske. Takva politika je kreiranje najgore vrste problema koji će nas dočekati u budućnosti.

Hoće li presuda bivšem premijeru i njegovoj stranci biti pouka političkim elitama da se korupcija ne isplati?

Bojim se da ne, a to se vidi i iz reakcija na presudu. One su zapravo iste kakve su bi-

le i u početku otkrivanja ove afere. HDZ ne prihvaća odluku hrvatskog suda, a SDP se ponaša kao da ga se ta odluka ne tiče jer oni, navodno, nisu korumpirani. To neodoljivo podsjeća na slučaj iz 1920-ih godina kada je Josip Broz Tito, koji je bio na sudu zbog podrivačkih djelatnosti, izjavio: „Mene presuda ne zanima, za mene postoji samo sud moje partije!” Isti obrazac ponašanja imamo i danas u našim najvećim strankama. Potencijalni budući premijer i šef opozicije Karamarko javno govori da ga presude hrvatskog pravosuđa ne zanimaju! I od aktualnog premijera čuli smo takvu procjenu u slučaju izručenja Josipa Perkovića. Toliko o hrvatskoj demokraciji i trodiobi vlasti. Ova presuda ima određenu simboličku vrijednost, ali ne znači puno ako se istrage ne nastave. Zar netko stvarno misli da je bivši premijer kriv za cijelu pljačku Hrvatske?!

Što ćemo dugoročno dobiti ulaskom u EU, na tom planu?

Moram priznati da sam bio optimist po pitanju EU-a, ali ova prva godina članstva nije donijela nikakve pozitivne promjene. Ja sam očekivao da će nas EU jednostavno apsorbirati u neke svoje po-

zitivne standarde. Ovaj slučaj presude bivšem premijeru nas je na neki način sve zavarao. Stvorio se nekakav privid da se uistinu borimo protiv korupcije, a sistem-ska korupcija i dalje cvjeta. Hrvatska je tvornica za proizvodnju korupcije i sukoba interesa. Zamislite top koji stalno proizvodi snijeg. Taj snijeg se nakupi i treba ga čistiti. A Hrvatska, umjesto da isključi struju i ugasi top, zaposli stotinjak ljudi da snijeg čiste lopatama.

Očekujete li socijalne nemire zbog visoke nezaposlenosti i loše gospodarske situacije?

Svaki nezaposleni čovjek je neiskorišteni kreativni kapital. Rekli smo da visokoobrazovani čovjek može stvoriti vrijednost od 5 milijuna dolara. Čovjek bilo kojeg obrazovanja može svojom kreativnošću i radom stvoriti najmanje milijun dolara. Među-

jim stranačkim vodstvima. Dvama najvećim strankama odgovara ovakva situacija, oni trebaju jedni druge da bi stvarne probleme zamaskirali.

Političkom arenom dominiraju kvaziideološki sukobi. Referendum o braku, ćirilica, zdravstveni odgoj, hoće li se to ikada promijeniti?

To su predobre teme za naše političke elite da bi ih se oni tek tako odrekli. Oni ne mogu rješavati stvarne probleme, ali izvrsno evociraju probleme koji emocionalno pogađaju populaciju. Ljudi od prašine u očima ne vide stvarne probleme, a čim se prašina slegne, kreće nova dobro osmišljena tema koja će opet razjediniti birače. Kada bi se počela postavljati prava pitanja, naši dobro situirani vlastodršci počeli bi se osjećati nesigurno. Oni to ne žele, a još uvijek imaju do-

samim pojmom intelektualca. Ja sam svjestan vrijednosti svoga znanja, a i svi intelektualci trebaju znati da su njihove sposobnosti i znanja pravi društveni kapital. Meni je žao što to ne zna i naš ministar znanosti i obrazovanja, ali to nas ne smije spriječiti da slobodno mislimo. Ako ja živim od milosti ovog ili onog ministra, onda mi nitko ne može pomoći.

Koji su vaši budući profesionalni projekti i izazovi?

Kada vidim da se europsko društvo nije pomaklo od obrazaca koji su doveli do najgorih posljedica poput holokausta, da i dalje u ekonomiji vlada logika profita, da se različitosti ne prihvaćaju, a da se sve to skupa pokušava staviti pod tepih - moja životna misija je da se počne promicati potreba za kritičkim mišljenjem i suzbijanjem svih mogućih predrasuda. Isam sam branitelj, prošao sam rat i vidio nezamislive stvari koje se nikada ne smiju ponavljati. Kao znanstveniku i čovjeku zadaća mi je da o tome barem govorim i pokušavam nešto promijeniti.

Koja je vaša poruka našim čitateljima, uglavnom studentima?

Često sam se susretao s početkom nastave kada bih pitao studente za mišljenje, a nitko se ne bi javio za odgovor - shvatili bi to pitanje kao gnjavažu. Onda bi ih upitao: „Koja je vjerojatnost da ćete se često nalaziti u situaciji da je nekom stvarno iskreno stalo do vašeg mišljenja?” Vjerujem da svatko od vas ima neki poseban, individualan i kreativan odgovor na bilo koje pitanje i stalo mi je do toga. Ako vama nije stalo do svog mišljenja, ako vam je razmišljanje gnjavaža, onda budite sigurni da nećete biti u poziciji da donosite odluke koje se vas tiču. Svatko od vas ima kreativni potencijal i pravo na slobodno mišljenje i to morate iskoristiti! Mi, profesori, smo tu da vam pomognemo u stvaranju novih ideja koje će promijeniti ovo društvo.

Što možete reći o odnosu politike i dijela medija spram društvenih i humanističkih znanosti koje navodno nisu „isplative”?

Politika i neki mediji zapravo su u suglasnosti da znanstvenici općenito, a posebno društveni i humanistički, predstavljaju trošak i opterećenje za društvo. To govore zato što intelektualci koji slobodno misle, a takvih je sve manje, govore o uzrocima problema koje politička elita nije u stanju, a i ne želi riješiti jer bi to dovelo u opasnost njihove položaje. Oni nas kritiziraju jer smo im prijetnja. Isto se govorilo i u bivšem jugoslavenskom režimu kada je čak postojala sintagma „poštteni intelektualac”, što je sugeriralo da je zanimanje intelektualaca uglavnom nepošteno. Danas nam prodaju priču i pokušavaju uvjeriti javnost da stvarni problem nisu politicari i njihovi suradnici koji su nas opljačkali za silne milijarde nego znanstvenici i profesori koji rade i primaju plaću. Ljudi koji odlučuju o našoj znanosti nemaju pojma kakvo bogatstvo imaju u rukama.

tim, zadnjih 20 i više godina nas uči da u Hrvatskoj ne postoji kritična masa ljudi koja bi zahtijevala promjene. Ne trebaju nam nasilne demonstracije, nezadovoljstvo treba usmjeriti u pravom smjeru. Pa Francuzi svako drugi dan prosvjeduju i mijenjaju svoju situaciju. Ali mi nemamo političare koji su odgovorni svojim biračima, oni su odgovorni isključivo svo-

voljnu moć da to mogu spriječiti.

Koliku ulogu imaju intelektualci u našem društvu? Žele li se neki od njih jednostavno držati po strani zbog straha za vlastiti posao?

Uvijek se lakše držati po strani i naći dobar razlog da ne ulaziš u konflikte. Međutim, nepostojanje kritičkog mišljenja sukobljava se sa

“*Svaki visokoobrazovani mladi čovjek koji napusti Hrvatsku znači gubitak od 5 do 10 milijuna dolara!*”

Antonija Kuzmanić

Čudesno tijelo u Sobi 100

RAZGOVARALA:
JELENA NOVAKOVIĆ

U nastojanju da svijet suvremenog cirkusa približi publici diljem Hrvatske, Cirkuski informacijski centar ponovno je pokrenuo filmski ciklus *Cirkuskih srijeda*. Prva *Cirkuska srijeda* održana je 12. veljače 2014. u Amfiteatru Doma mladih u Splitu, u organizaciji Cirkuskog informacijskog centra i izvedbene kompanije ROOM 100 iz Splita. Tim smo povodom razgovarali s Antonijom Kuzmanić, članicom skupine ROOM 100 čije su eksperimentalne predstave s elementima suvremenog cirkusa, butoh plesa, break dancea i elektronske glazbe nagrađene na brojnim svjetskim festivalima. Njihova inovativnost i kreativnost u produkciji predstava „daje novi pristup suvremenoj cirkuskoj umjetnosti i prelazi granice izvedbenih žanrova“.

Možete li nam ukratko opisati razvoj suvremenog cirkusa? Koliko je klasičnog cirkusa ostalo u suvremenoj cirkuskoj formi i koju je novu estetiku razvijao taj izvedbeni pravac?

Suvremeni cirkus izvedbeni je forma koja se počela razvijati sedamdesetih godina dvadesetog stoljeća u Francuskoj, Engleskoj, Australiji i zapadnoj obali Sjedinjenih Američkih Država. Za razliku od klasičnog, tradicionalnog cirkusa, u kojem je naglasak na spektaklu i prikazivanju različitih cirkuskih vještina s ciljem oćaravanja publike, suvreme-

ni cirkus stavlja težište na estetiku, naraciju i umjetničku vrijednost izvedbe. Dok su u klasičnim kazališnim predstavama tekst i govor tijela narativni elementi, u suvremenim cirkuskim predstavama to su prije svega „cirkuski sposobna“ tijela izvođača.

Koliko suvremeni cirkus komunicira s drugim umjetničkim medijima?

Danas je suvremena cirkuska umjetnost najčešće interdisciplinarna. Kombinira se s ostalim izvedbenim disciplinama kao što su suvremeni ples, novi mediji i glazba, a ROOM 100 upravo je jedna od europskih suvremenih cirkuskih kompanija. Uz mene, Jakova Labrovića i Davora Gazdu, tu su još i vanjski suradnici Angela Laurier, Ivan Labrović, Vladimir Smud, Toni Rinkovec i Mario Franić.

Kad je osnovana izvedbena kompanija ROOM 100? Kad ste postigli značajniji uspjeh i koliko ste danas prisutni i zamijećeni na međunarodnoj sceni?

Eksperimentalnu izvedbenu kompaniju ROOM 100 osnovali smo kolega Jakov Labrović iz Kaštela i ja početkom 2010. godine. Iste godine sudjelovali smo na natječaju „Jeunes Talents Cirque Europe“ istoimene europske suvremene cirkuske platforme, ključne strukture u razvoju suvremenog cirkusa i poimanju suvremenog cirkusa kao vrste izvedbene umjetnosti, koja je kroz niz selekcija od rujna 2009. do ožujka 2010. godine tražila deset najperspektivnijih mladih suvremenih cirku-

Kako izgleda biti prepoznat u europskom i svjetskom kontekstu, a kod kuće još uvijek čekati na priznanja koja u prvom redu znače tek uvjete za normalan rad, za Universitas govori Antonija Kuzmanić, članica skupine ROOM 100, nagrađivane na brojnim svjetskim manifestacijama

“

Za razliku od klasičnog, tradicionalnog cirkusa, u kojem je naglasak na spektaklu i prikazivanju različitih cirkuskih vještina s ciljem oćaravanja publike, suvremeni cirkus stavlja težište na estetiku, naraciju i umjetničku vrijednost izvedbe

skih kompanija u Europi. ROOM 100 proglašen je jednim od laureata „Jeunes Talents Cirque Europe 2010“ projekta, a međunarodni stručni žiri upravo je našu kompaniju izdvojio kao najperspektivniju, dostijelivši joj najveći broj bodova u povijesti projekta. Daljnji razvoj projekta kompanije, predstava „C8H11NO2“, premijerno je izvedena u Parizu u rujnu 2011. godine i uvr-

štena je u program raznih festivala izvedbenih umjetnosti, suvremenog plesa i suvremenog cirkusa u Belgiji, Danskoj, Finskoj, Francuskoj, Italiji, Litvi, Nizozemskoj, Švicarskoj i Hrvatskoj, a 2013. godinu zaključili smo izvedbama „preko bare“, u New Yorku, što ROOM 100 čini jednom od hrvatskih izvedbenih kompanija s najaktivnijim inozemnim produkcijskim radom.

Predstava „C8H11NO2“ potvrdila je ocjenu žirija „Jeunes Talents Cirque Europe 2010“ da je riječ o „iznimnom primjeru inteligentne, precizne, promišljene i snažne kreacije“.

Radi li kompanija ROOM 100 iskorake i u druge izvedbene forme?

Iako je umjetnost suvremenog cirkusa osnova za kreaciju našeg izvedbenog materijala, ROOM 100 prelazi granice žanra što pokazuje i zastupljenost naših produkcija u muzejima i galerijama. Solo performans „split“, Jakova Labrovića, premijerno je izveden na otvaranju izložbe, prilikom dodjeljivanja nagrade u kategoriji suvremene umjetnosti u venecijanskom Arsenalu u ožujku 2013. godine, kada je bio odabran među pet najboljih performansa, a trenutno je nominiran za nagradu „Aesthetica Art Pri-

ze“ u kategoriji suvremene umjetnosti.

Nedavno ste dovršili i svoju drugu predstavu pod nazivom „Seed“. Možete li nam reći nešto više o predstavi?

U studenom 2013. godine završili smo produkciju svoje druge predstave „Seed“. Predstava „Seed“ nastala je kao odmak od našeg uobičajenog područja istraživanja. Riječ je o plesnoj produkciji koja spaja dvije potpuno različite plesne tehnike: japanski butoh ples i urbani break dance s kinetičkim skulpturama i elektronskom eksperimentalnom glazbom. Predstavu „Seed“ predstaviti ćemo u 2014. godini na europskim festivalima.

Veliko je priznanje vašem radu na međunarodnoj cirkuskoj sceni bio i poziv da postanete članica žirija projekta „Circus Next“. Kad ste dobili poziv da im se pridružite?

Kvaliteta rada kompanije, originalnost u produkciji izvedbenog materijala, položaj kompanije na europskoj suvremenoj cirkuskoj sceni i profesionalnost članova kompanije potvrđen je i pozivom da se pridružim međunarodnom žiriju projekta „Circus Next“, koji je prije postojao pod imenom „Jeunes Talents Cirque Europe“.

U 6. izdanju projekta 2012./2013. godine bila sam jednom od članica međunarodnog žirija (ROOM 100 prva je laureatska kompanija čiji je član pozvan u žiri projekta), u ovogodišnjem izdanju projekta promovirana sam u supredsjednicu međunarodnog žirija koji čine 15 profesionalaca, a koji odabire sedam laureatskih kompanija kojima će biti pružena potpora pri produkciji i distribuciji predstava suvremenog cirkusa.

Koji su daljnji planovi članova kompanije ROOM 100?

U cilju razvoja publike i upoznavanja lokalne zajednice sa suvremenom cirkuskom umjetnošću, ROOM 100 u 2014. godini partnerskom scenom iz Zagreba na projektima *Cirkuska srijeda* i *Festival novog cirkusa*.

Cirkuska srijeda ciklus je filmova cirkuske tematike čija se prva sezona (2010./2011.) održavala u zagrebačkom Kinu Grič u organizaciji Male performerske scene. U svibnju 2013. godine u sklopu festivala nezavisne kulture *Platformat*, ROOM 100 organizirao je prvu *Cirkusku srijedu* u Domu mladih čija je uspješnost oživjela ideju ponovne provedbe ovog projekta.

U 2014. godini, uz potpo-

Jakov Labrović

Tipična hrvatska priča

I nakon svih međunarodnih priznanja, ROOM 100 je u svom gradu i dalje bez stalnog prostora za rad. Zašto se Grad Split već četvrtu godinu oglašuje na Vašu molbu za korištenjem gradskog prostora? Bez obzira na naše uspjehe, ROOM 100 tipična je hrvatska priča o potrebi da se prvo dokažeš u europskom kontekstu, da bi ga lokalna zajednica tek kasnije prepoznala, o uspjehu koji se u svim prijelomnim trenucima zasniva isključivo na ludom entuzijazmu kolege Jakova i mene. To je priča o redovitom izostanku potpore onih struktura kojima je to u opisu posla. Ministarstvo kulture prvo je odbilo projekt predstave „C8H11NO2“, da bi ga nakon uspjeha u „Jeunes Talents Cirque Europe“ projektu retroaktivno poduprlo, uz osobnu čestitku tadašnjeg ministra kulture gosp. Biškupića na uspješnom predstavljanju Hrvatske u Europi. Od tada se odnos s Ministarstvom kulture višestruko popravio, dok odgovor lokalne zajednice i dalje čekamo.

Naime, kompanija i dalje nema prostor za rad u svom gradu. Prije četiri godine predali smo prvi u nizu zahtjeva za privremeno korištenje gradskog prostora za rad, ali pozitivnog odgovora do danas nema. S obzirom na profil drugih organizacija i udruga koje koriste gradske prostore, činjenicu da se kompanija većinski financira iz međunarodnih izvora i da se radi o umjetničkom kolektivu prepoznatom u svjetskim okvirima, jedino logično pojašnjenje zašto nam nije omogućeno da radimo i kreiramo u Splitu je pitanje političke volje, to jest, njezin nedostatak, kao i nepostojanje strategije kulturnog razvoja Splita.

ru Hrvatskog audiovizualnog centra, Multimedijalnog kulturnog centra Split i Pogona – zagrebačkog centra za nezavisnu kulturu i mlade, *Cirkuska srijeda* održavat će se naizmjenično u Splitu i Zagrebu, svake druge srijede u mjesecu. Stotinjak posjetitelja prve *Cirkuske srijede* u Splitu održane 12. veljače ove godine pogledalo je snimku predstave „CIRCA“ istoimene australske kompanije koja je 04. veljače rasprodala Zagrebačko kazalište mladih. Sljedeća *Cirkuska srijeda* održava se u Zagrebu, a 9. travnja istovremeno se održava u Splitu i Zagrebu.

kompanije u Splitu. Možete li nam otkriti još pojedinosti?

Osim projekcija različitih filmova cirkuske tematike – dokumentarnih, igranih i eksperimentalnih filmova i snimki predstava, ROOM 100 će u petom mjesecu u Splitu ugostiti *Festival novog cirkusa* i tom prilikom i prvu inozemnu suvremenu cirkusku predstavu. Za sada ćemo samo reći da se radi o belgijskoj cirkuskoj kompaniji, a Splitani će ih imati priliku vidjeti početkom svibnja.

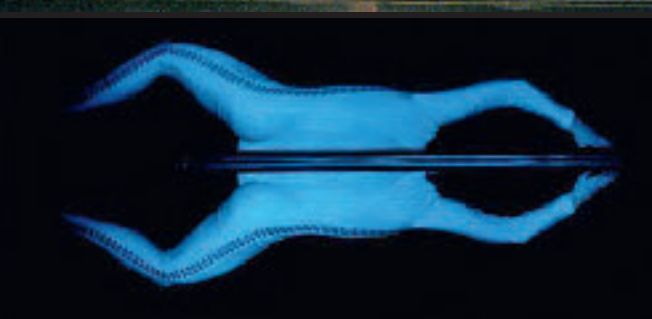
Koja gostovanja ove godine planira ROOM 100?

Imamo dosta gostovanja u planu ove godine, ali izdvojiti ću samo neke.

Što se tiče inozemnih izvedbi, u travnju ROOM 100 premijerno gostuje u Engleskoj – performans „split“ odabran je između 1500 prijavljenih radova u uži izbor od 100 radova koji će biti predstavljeni na godišnjoj međunarodnoj izložbi i dodjeli nagrade u kategoriji suvremene umjetnosti „Aesthetica Art Prize 2014“ u Yorku. Nagrada „Aesthetica Art Prize“ koju dodjeljuje istoimeni časopis, posvećena je inovacijama u suvremenoj umjetnosti u četiri kategorije – fotografija i digitalna umjetnost, skulpture i trodimenzionalni dizajn, slike i crteži te video, instalacije i performansi. U travnju sudjelujem u završnom selekcijskom tjednu „Circus Next“ projekta u belgijskom Neerpeltu, tijekom kojeg će biti odabrano sedam novih kompanija laureata.

Na prvoj *Cirkuskoj srijedi* ste najavili i skoro gostovanje jedne suvremene cirkuske

“ROOM 100 proglašen je jednim od laureata „Jeunes Talents Cirque Europe 2010“ projekta, a međunarodni stručni žiri upravo je našu kompaniju izdvojio kao najperspektivniju dodijelivši joj najveći broj bodova u povijesti projekta.

projekti

Prvi Festival perspektive

Od 13. do 15. ožujka u Splitu se održao prvi Festival perspektive, događaj s tendencijom postanka stalnom manifestacijom. Cilj Festivala je ostvariti prostor dijaloga o kurentnim pitanjima, uključujući primarno ona emancipatorska, ali i pitanja kulture, ekologije te društveno-političkih i ekonomskih procesa. Inspiriran kantovskim stavom da je primaran cilj intelektualca „slobodna upotreba uma“, a koja se pokazuje javnim govorom, Festival pokušava otvoriti novi javni prostor dijaloga.

Danas se nalazimo u situaciji permanentne i opće krize koja je ekonomska, financijska, moralna, vrijednosna, ekološka i na kraju čak i kriza demokracije o kojoj se govori još od 1975. godine. U svom tom košmaru, na djelu je i kriza intelektualaca koja se pokazuje u političkoj nijemosti i manjku socijalnog angažmana. Intelektualci su prestali biti katalizator društvenih promjena i nosioci budućih ideja: na mjesto mlade inteligencije stala je (nerijetko čak i usko) obrazovana radna snaga nezainteresirana

za pitanja koja nisu direktno vezana uz njihovu egzistenciju. Razlog tome možemo naći u odanosti sinekura i konsenzusu opravdanom zatvaranjem u akademsku ljušturu. Intelektualci su od pandana društvu postali njegovom kompletnom katarzom koja samo uljuljkuje, ako još i misli.

Zajednički prostor komunikacije

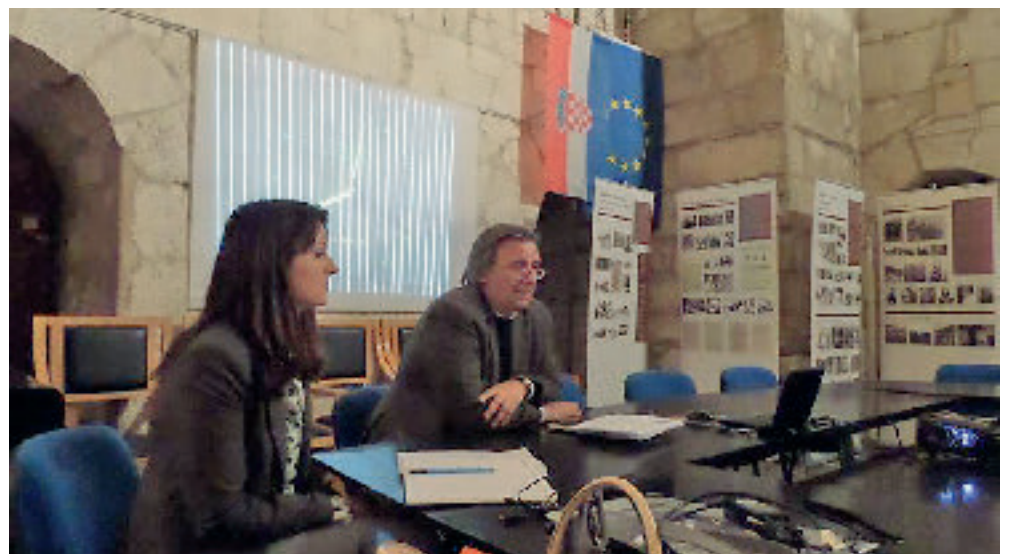
Kod mladih ljudi, prije svega studenata, s druge strane razloge nedostatnog intelektualnog angažmana valja tražiti u stvarnosti spomenutih kriza (koje se pokazuju i kroz frustrirajuću nemogućnost zaposlenja), kao i u novim obrazovnim modelima kojima se dovodi u pitanje sama bit humanističkog obrazovanja. U takvoj situaciji, o kojoj svjedoči više od 9 milijuna i 300 tisuća poveznica na temu „krize intelektualca“, FEST Perspektive pokušava postati minimalnim okvirom kritičkog promišljanja suvremenog društva.

Stoga je ovogodišnje izdanje, donekle ograničeno prostorno-vremenskim i materijalnim mogućnosti-

ma, uključilo veći broj najizgled nepovezanih tema: od pitanja aktualnosti feminizma do značenja najavljenih izmjena Zakona o radu; od debate o korisnosti i štetnosti genetski modificiranih organizama za život do jutarnjih čitanja poezije i rasprava o položaju radnika u Splitu. No, ono što je svima njima zajedničko je mnogo važnije od njihove različitosti: orijentiranost na specifične probleme društva i njihova partikularnost. Upravo zato, pokušava ih se staviti u zajednički prostor komunikacije i širi kontekst iz kojeg bi se tek mogli ispravno sagledati. U nadi da će ovaj pokušaj uroditi plodom, očekujemo sljedeći Festival koji će uključiti, nadamo se, još veći broj sudionika i tema.

Festival su organizirali S. Tomić, magistar filozofije i talijanistike, te A. Lunić, magistra filozofije i povijesti, a na njemu su, među ostalima, nastupili psiholog Damir Pilić, povjesničar Tonči Šitin, sociolog Boris Vušković, Predrag Lucić, Lukica Bucat iz sindikata „Dalmacijavina“ i drugi.

ANITA LUNIĆ

Početkom semestra ispratili smo dvadesetak splitskih studenata, koji su krenuli na Erasmusovu stručnu praksu na različitim europskim sveučilištima, odnosno institutima. Radi se o velikom i važnom koraku u osobnom i profesionalnom razvoju, pa nas je zanimalo što očekuju, čemu se nadaju, koji su njihovi planovi, želje i interesi, na koje pitanje ovoga puta odgovara njih petero.

PRIREĐILA: MAJA PEJKOVIĆ-KAČANSKI

Splitski erasmusovci u Europi

ZVONIMIR DOMAZET Računarska fizika, PMF

Erasmus stručna praksa tijekom koje ću napisati i diplomski rad je u Regensburgu, njemačkom gradu udaljenom stotinjak kilometara sjeverno od Münchena, gdje boravim od 1. ožujka do 30. rujna. Radit ću na analizi supravodljivih filmova na niskim temperaturama i jakim magnetskim poljima. Očekujem da ću mnogo naučiti u stručnom smislu budući da volim proučavati stvari koje mogu imati praktičnu primjenu, a fizika čvrstog stanja i fizika materijala su jedne od najprimjenjenijih grana fizike. U stručnom smislu, očekujem da ću steći i iskustvo rada u modernom znanstvenom laboratoriju, kakvog nema u Splitu, naučiti se služiti eksperimentalnom aparaturom te iz prve ruke iskusiti što je i kako se koristi znanstvena metoda. U osobnom smislu, očekujem nova poznanstva, upoznavanje kulture i društva Njemačke te da ću naučiti jezik koji već duže vrijeme želim naučiti. Nemam čvrste planove za budućnost - iako bih vjerojatno bio najzadovoljniji u nekom sveučilišnom laboratoriju, mislim da bih se dobro snašao bilo gdje.

TOMICA KRALJ Biofizika, PMF

Moja Erasmus stručna praksa odvija se u Krakowu, Poljska, i istraživanje unutar Bioenergetics group na svojstvima proteina citokroma bc1 na kojem radim ujedno će mi biti i tema diplomskog rada. Najvažniji mi je motiv činjenica da na matičnom fakultetu, splitskom PMF-u, gdje dovršavam diplomski studij biofizike, zbog manjka opreme kao fizičar mogu raditi samo simulacije, a za diplomski sam htio raditi na praktičnim pokusima. Dodatna je pogodnost što mi tema rada nije točno definirana, pokuse radim u sklopu jednog većeg istraživanja, i tek nakon nekog vremena ću odabrati dio koji bi mi bio zgodan za diplomski, tako da ne biram temu "naslijepo" i siguran sam da ću dobro odabrati u odnosu na svoje afinitete. Još jedan, ne manje važan razlog mog odlaska na Erasmus je iskustvo rada u poznatom (u znanstvenim krugovima) institutu, kao i strani profesor koji će mi biti komentor za diplomski rad i od kojeg očekujem da ću puno naučiti, a obje činjenice poboljšavaju i životopis. Raduju me i putovanje i život u novom gradu, jer sam donedavno znao vrlo malo o Poljskoj i još manje o Krakowu pa me veseli što sada imam priliku dobro upoznati njihovu kulturu. Plan mi je nastaviti sa studijem u smislu doktorata, i to u inozemstvu, pa mi je iskustvo kroz Erasmus odlična priprema.

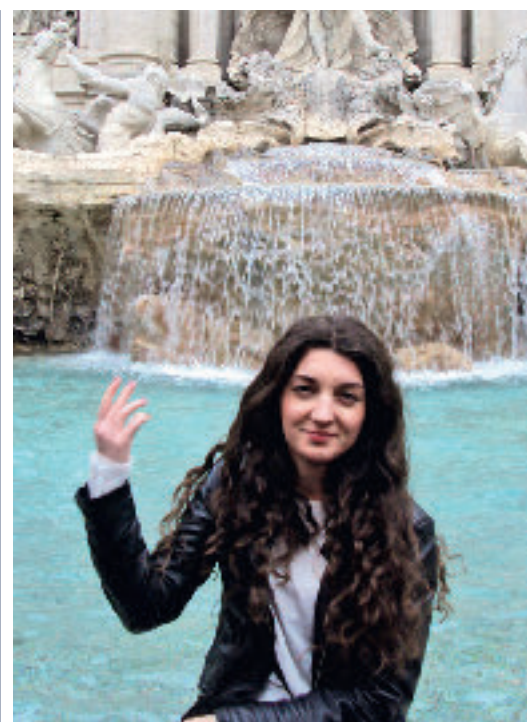
ANTONIA BRALIĆ Informatički menadžment, EFST

Erasmus program obavljam na sveučilištu Karl-Franzens-Universität u Grazu, na master programu Business Administration, od sredine veljače do sredine srpnja. U planu mi je pisanje diplomskog rada i sudjelovanje u nastavi; planiram slušati predmet "innovation management" koji obuhvaća upravljanje procesima inovacija, a može biti primijenjen i za inovacije u sklopu razvoja proizvoda i za inovacije i promjene u sklopu organizacije, čemu se osobito radujem. Okvirna tema diplomskog rada je "Poslovno e-učenje: stanje i trendovi u Hrvatskoj". Počela sam se zanimati za načine i primjere implementacije e-učenja u poslovne organizacije, komponente e-učenja i trendove, te pisati za portal za poslovno e-učenje pri fakultetu i dobila stipendiju "Podravkine" zaklade "Prof. Zlata Bartl", što je samo učvrstilo moju namjeru da dalje istražujem i razvijam se u ovom smjeru. Uz fakultet radim kao project manager u jednoj splitskoj IT firmi, gdje sam u praksi primijenila svoje znanje usvojeno kroz fakultet. Očekujem se posvetiti daljnjem radu i razvoju, iskusiti život u drukčijoj sredini i iskoristiti sve što mi Graz kao studentski grad nudi. Što se daljnjeg akademskog razvoja tiče, nadam se doktoratu u području e-učenja.

LUCAS HEINRICH Odjel za Studije mora

Moja stručna praksa u Centre of Marine Sciences pri Sveučilištu Algarve, Portugal, Faro traje 3 mjeseca, od 10. ožujka do 8. lipnja. Bavit ću se po našanjem riba, točnije - osjetljivošću olfaktornog sustava mužjaka tilapije na urin ženke, pri istraživačkom timu za komparativnu molekularnu endokrinologiju. Pošto-poto sam htio steći iskustvo stručne prakse, i moj sadašnji mentor iz CCMAR-a (Centro de Ciencias do Mar) bio je jedna od rijetkih osoba koja mi je odgovorila na moju molbu, i to potvrdno, a poslao sam sigurno više od dvadeset mailova po cijeloj Europi. Smatram kako mi je važno upoznati što više ljudi koji imaju dodira sa znanostima o moru kako bih se mogao što bolje definirati u profesionalnom smislu pomoću novostečenih saznanja. U osobnom smislu smatram da će mi stručna praksa donijeti iskustvo usredotočenosti na konkretne zadatke povezane sa strukom (konačno), a ne puko teoretiziranje, te red, rad i disciplinu. Grad u koji idem je grad studenata, što ima dosta privlačan prizvuk. Moj san je raditi kao znanstvenik/aktivist/freelancer ili kombinacija navedenog, a imam i planove za doktorat.

MIRJANA MALOVAN Talijanski i povijest umjetnosti, FFST

Studentica sam 2. godine diplomskog studija talijanskog jezika i književnosti i povijesti umjetnosti na Filozofskom fakultetu u Splitu. Sljedeći semestar po drugi put sudjelujem u programu Erasmus. Nakon proteklog ljetnog semestra provedenog na Sveučilištu Gabriele d'Annunzio u Pescari pružila mi se prilika obavljanja stručne prakse, i dalje u okviru programa Erasmus, u muzeju Museo delle Genti d'Abruzzo, također u Pescari. Tijekom tri mjeseca, osim volontiranja u navedenom muzeju, bavit ću se i pisanjem, odnosno istraživanjem za diplomski rad. Moja stručna praksa obuhvaćat će uglavnom rad u knjižnici i arhivu te sudjelovanje u organizaciji različitih izložbi ili prigodnih radionica. U diplomskom radu povezat ću svoja dva najveća interesa - talijanski jezik i kulturu te povijest umjetnosti, posebno razdoblje renesanse i baroka. Rad se tiče hrvatsko-talijanskih kulturnih veza, a tema je obitelj Radulović kao umjetnički naručitelji, u kojoj ću pisati o utjecajnim nasljednicima dubrovačke obitelji Radulović koji su vladali talijanskim gradom Polignano a Mare u blizini Barija od 1604. do 1723. godine. Osim njihove važne političke uloge u tadašnjem društvu, markizi Radulović bili su poznati kao meceni i naručitelji umjetničkih djela, pa mi je zadatak istražiti nastanak kojih umjetnina dugujemo upravo njima. Za vrijeme studijskog boravka u Pescari imala sam mogućnost slušati nekoliko kolegija pomoću kojih sam nadopunjavala i proširivala znanje stečeno na matičnom Fakultetu, što mi je pomoglo u usmjeravanju prema znanstvenim područjima kojima bih se nastavila baviti i u profesionalnom životu. Smatram da najjasnije ideje o budućim odlukama kao i ciljeve akademskog obrazovanja možemo najbolje formirati u izravnom doticaju s okruženjem i kulturom iz kojih potječu naši interesi, a to su za mene bile talijanske regije i gradovi-kolijevke europske novovjekovne umjetnosti. Odabrala sam upravo stručnu praksu u muzeju jer vjerujem da će mi to iskustvo pomoći u budućoj karijeri, proširiti znanje i obogatiti iskustvo. Također, rad u kreativnom i inspirativnom okruženju ohrabrio bi me za sudjelovanje u drugim projektima, razvijanju novih ideja, isprobavanju različitih pristupa povijesti umjetnosti. Osobno, od ovog iskustva očekujem jačanje samopouzdanja i ohrabrenje za nastavak ostvarivanja postojećih planova, ili stvaranje novih.